

**T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI**

**HAYAT BOYU ÖĞRENME GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
AÇIK ÖĞRETİM DAİRE BAŞKANLIĞI**

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

2

Abdulkadir ALTAN

Gönül METİN

Osman BABADAĞ

Firdes POLAT

ANKARA - 2023

MEB HAYAT BOYU ÖĞRENME GENEL MÜDÜRLÜĞÜ YAYINLARI
AÇIK ÖĞRETİM OKULLARI

Görsel Tasarım Uzmanı

Fatih SAĞLAM

Grafik Tasarım Uzmanı

Zeynep Azra KESMEN

Copyright © MEB

Her hakkı saklıdır. Millî Eğitim Bakanlığına aittir. Tümü ya da bölümleri izin alınmadan hiçbir şekilde çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz.

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastiğın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden îlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerâhamdan îlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif ERSOY

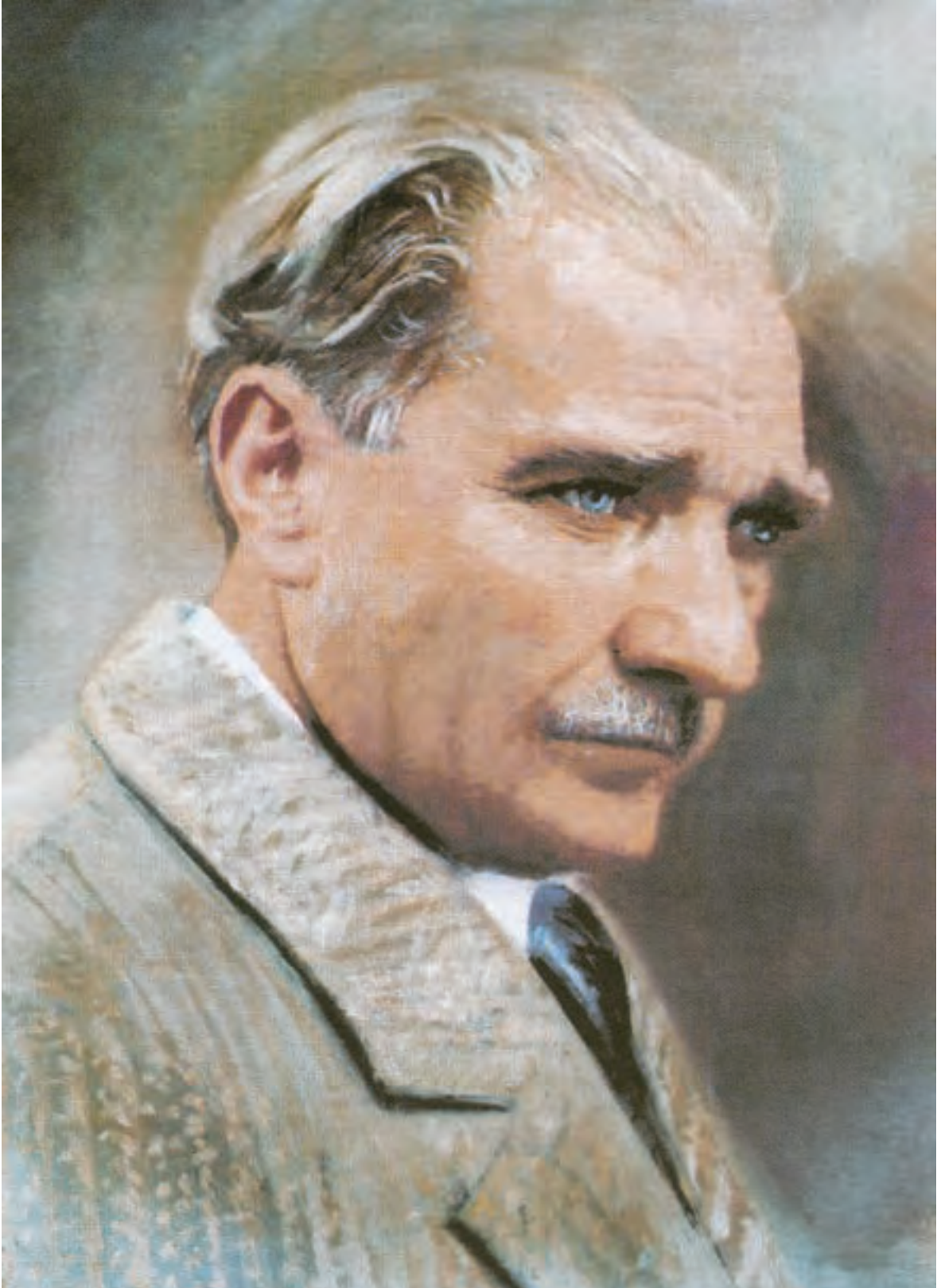
GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyen dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namûsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

Mustafa Kemal ATATÜRK

İÇİNDEKİLER

1. ÜNİTE

ROMAN

OKUMA

Fatih-Harbiye	10
Dil Bilgisi: Zamirler (Adıllar)	27
YAZMA: Romanın Bir Kesitini, Bakış Açısı ve Anlatıcısı Değiştirerek Yazma	33
SÖZLÜ İLETİŞİM: Hazırlıklı Konuşma	34
1. Ünite Ölçme ve Değerlendirme.....	39

2. ÜNİTE

TİYATRO

OKUMA

Hürrem Sultan	46
Ah Şu Gençler	51
Paydos	55
Dil Bilgisi: Zarflar (Belirteçler).....	62
YAZMA: Kısa Oyun Yazma	64
SÖZLÜ İLETİŞİM: Kısa Oyun Sahneleme	65
2. Ünite Ölçme ve Değerlendirme.....	68

3. ÜNİTE

BİYOGRAFİ - OTOBİYOGRAFİ

OKUMA

Ruşen Eşref Ünaydın-Hayatı ve Eserleri	74
Suyu Arayan Adam	77
Dil Bilgisi: Uygulama	80
Ahmedî	82
YAZMA: Öz Geçmiş	85
SÖZLÜ İLETİŞİM: Kendini Tanıtma	89
3. Ünite Ölçme ve Değerlendirme.....	91

4. ÜNİTE

MEKTUP / E-POSTA

OKUMA:

Güzin Dino'nun Mektubu	96
Mustafa Özçelik'in Mektubu	101
E-Posta Örneği.....	104
Dil Bilgisi: Fiiller (Eylemler)	106
YAZMA: Mektup / E-Posta Yazma	115
SÖZLÜ İLETİŞİM: Açık Oturum.....	116
4. Ünite Ölçme ve Değerlendirme.....	118

5. ÜNİTE

GÜNLÜK / BLOG

OKUMA:

Günce	124
Ertelemek Yaşamı Kaçırmaktır	129
Dil Bilgisi: Fiiller (Eylemler)	134
YAZMA: Günlük Yazma.....	141
5. Ünite Ölçme ve Değerlendirme.....	144
Sözlük.....	154
Kaynakça.....	156

Ünite Kapağı: Ünitenin adı ile üniteye işlenecek konular yer alır.

NELER ÖĞRENECEĞİZ?

- Bu üniteyi tamamladığınızda;
- Hikâye türünün genel özellikleri
 - Hikâye türünün yapı unsurları
 - Hikâye çeşitleri

Hazırlık Çalışmaları: Bu aşamada, işlenecek metne dikkat çekmek ve okuma çalışmalarıyla ulaşılabilecek bilgi ve becerilere yönelik olarak öğrencilerde bir beklenti ve merak oluşturmak amacıyla yapılacak hazırlık çalışmaları yer alır.

1. Metin Hazırlık

Metin: “Ünite, Süre ve İçerikleri” başlıklı tabloda verilen esaslara göre seçilen metinlere yer verilir.

AÇIL SOFRAM AÇIL

Zaman zaman içinde, kalbur saman içinde, cinler cirir oynarken eski hamam içinde; Aç tavuk düşünde darı görmüş; hastalar dersin, narı görmüş; ben de ben olalı

Metinde Geçen Bazı Kelime ve Kelime Grupları: Metinde cümlelerin bağlamından hareketle tahmin edilemeyecek bazı kelime ve kelime gruplarının anlamının verildiği bölümdür.

Metinde Geçen Kelime ve Kelime Grupları

Bilgi Kutusu: Bu bölümde metin ve metnin türü ile ilgili temel bilgiler metne atıflar yapılarak açıklanır.

Bilgi Kutusu

Metni Anlama ve Çözümleme: Bu bölümde kazanımlar çerçevesinde metne yönelik soru ve etkinliklere yer verilir. Gerekteğinde kısa, açıklayıcı bilgilere de yer verilebilir.

Metni Anlama ve Çözümleme

Çözümlü Örnek Soru/Uygulama: Üniteye konularla ilgili çözümlü örnek soruların ya da uygulamaların bulunduğu bölümdür.

Çözümlü Örnek Soru

1. Uygulama

Yazarın/Şairin Biyografisi: Metnin yazarının/şairinin kısa biyografisi ve önemli eserlerine yer verilir.

Biyografi

Dil Bilgisi: “Ünite Süre ve İçerikleri” başlıklı tabloda belirtilen dil bilgisi konularının işlendiği bölümdür.

Dil bilgisi

İsim (Ad)

Evrendeki bütün canlı ve cansız varlıklar, duygu ve düşünceleri, durumları, bütün bunların birbirleriyle olan ilişkilerini karşılayan sözcüklere isim denir.

I. Varlıklara ve Nesnelere Verilişlerine Göre isimler

Yazma Çalışmaları: Yazma çalışmalarının “Yazma Tür ve Tekniklerini Tanıma” ve “Uygulama” şeklinde iki aşamada gerçekleştirildiği bölümdür.

YAZMA

Sözlü İletişim: Sözlü iletişim çalışmalarının “Sözlü İletişim Tür ve Tekniklerini Tanıma” ve “Uygulama” şeklinde iki aşamada gerçekleştirildiği bölümdür.

SÖZLÜ İLETİŞİM

Ünite Ölçme ve Değerlendirme: Her ünitenin sonunda o üniteye kazandırılması amaçlanan bilgi ve becerileri değerlendirmeye yönelik olarak “Ünite Ölçme ve Değerlendirme Çalışmaları”na yer verilir.

ÖLÇME DEĞERLENDİRME

1.ÜNİTE

ROMAN

NELER ÖĞRENECEĞİZ?

Bu üniteyi tamamladığınızda;

- Roman türünün Türk ve dünya edebiyatındaki (Tanzimat, Servetifünun ve Millî Edebiyat Dönemlerindeki) gelişimini,
- Metinlerde; Romantizm ve realizmin akımlarının eserlere yansımalarını,
- Cümle çeşitlerini,
- Bir romanın sonunu değiştirirerek ya da romanın bir kesitini diyalog biçiminde yazmayı öğreneceksiniz.

OKUMA

1. Metin Hazırlık

1. Gerçek hayatta yaşanan bir olay, roman konusu olabilir mi? Neden?
2. Aşağıda okuyacağınız romanda geçen Fatih ve Harbiye (Beyoğlu) semtleri hakkında bilgi edininiz.

FATİH-HARBİYE

(Şinasi ve Neriman yaklaşık yedi yıldır aynı semtte hatta aynı mahallede oturan çok iyi iki arkadaşdır. Bu arkadaşlıkları yıllar geçtikçe sevgiye dönüşür. Şinasi ve Neriman günlerinin büyük bir bölümünü beraber geçirmektedirler. Şinasi akşamları, Neriman'la Darülelhan'dan çıktıklarında bile onu yalnız bırakmayarak evlerine kadar gider ve çoğu zamanda Nerimanların evinde gece geç vakitlere kadar oturur. Neriman'ın babası Faiz Bey, Şinasi'yi gerçek bir evlat gibi sever ve onun bir gün kızıyla evlenmesini yürekten ister. Ancak Neriman yıllardır birlikte olduğu dostu Şinasi'den gittikçe uzaklaşmaya başlar. Artık o Şinasi'nin ve çevresindekilerin tanıdığı Neriman değildir. Giyimi, zevkleri, derslerine ve çevresine karşı olan tavırları değişmiştir. Neriman, Doğu medeniyeti ve ona ait her şeyden nefret ederken buna karşılık Batı medeniyeti ve ona ait her şeye sevgi ve hayranlık duyar. Bu yüzden İstanbul'da Batı'nın etkilerini en çok üzerinde taşıyan Beyoğlu semti-ne karşı aşırı sevgi duyar ve her fırsatta evlerinin bulunduğu Fatih'ten tramvayla oraya dolaşmaya gider. Neriman Beyoğlu'na gide gele konservatuvarın Batı müziği bölümü ve Beyoğlu'ndan tanıştığı zengin aile çocuğu Macit'le arkadaş olur. Macit, Neriman'ın gö-zünde Batı'yı ve medeniliği temsil eden bir gençtir. Bu yüzden ona karşı bir sevgi duyar.)

Aşağıda Neriman'ın son günlerde çok değiştiğini anlatan bir bölüm verilmiştir.

Yedi sene!

Siyah saten gömleklili siyah başörtülü kız. O vakit böyle koşmazdı. Liseden çıkar ve Süleymaniye'nin köşesinde görünürdü. Kolunda çantası, başı önüne eğilmiş, gözlerinde korku ve dudaklarında tebessüm, Şinasi'nin yaklaştığını görünce korkusu giden ve sevinçli artan gözleriyle yere bakar, hafifçe kızarırdı. Sonra yan yana, hiç konuşmadan, epey yürürler ve buluşmanın ilk zevkini bu sükût içinde daha çok hissederlerdi. (...)

(Neriman, yaşadığı semtten, Fatih'in temsilcisi olan alaturka müzik ve aletlerinden giderek uzaklaşıp kopar. Eskiden beri çaldığı udunu bırakması bu kopuşun en önemli kanıtıdır. Neriman, okuldan arkadaşı Fahriye ile Beyoğlu'na çıkarken Fatih ve onun değerleri, geleneği temsil ettiği için artık müzik değerlerini de bir kenara bırakmaya başlamıştır.) (...)

— Öf... Bu elimdeki ut da sinirime dokunuyor, kıracağım geliyor. Şunu Şamlı'ya bırakalım. Bunu benim elime nereden musallat ettiler? Evdeki hey hey yetişmiyormuş gibi üstelik bir de Darülelhan! Şu alaturka musikiyi kaldıracaklar mı ne yapacaklar? Yapsalar da ben de kurtulsam. Hep ailenin tesiri. Babam şark terbiyesi almış. Ney çalar, akrabam öyle.. Fakat artık sinirime dokunuyor, bir kere şu musibetin biçimine bak, hele bu torbası?.. Yirmi gündür elime almıyorum, bugün mecbur oldum. Bırakacağım musibeti... Darülelhan'dan da çıkacağım yahut alafranga kısmına gireceğim. Zaten bizim kısmı lağvedeceklermiş. Allah razı olsun. Kendimden nefret ediyorum. Oturduğum mahalle, oturduğum ev, konuştuğum adamlar çoğu sinirime dokunuyor. O Fatih meydanının önünden geçerken meydan kahvelerinde bir sürü işsiz güçsüz, softa makulesi adamlar oturuyorlar.

Biraz temizce giyindin mi insanın arkasından fena fena bakıyorlar, kim bilir neler söylemiyorlar, insan yolda bile rahat yürüyemiyor. Sonra o dükkânların hâli nedir? Adım başına aşçı ve kahve. (...) Dün Tünel'den Galatasaray'a kadar dükkânlara baktım. Esnaf bile zevk sahibi. İnsan bir bahçede geziniyormuş gibi oluyor. Her camekân çiçek gibi. En âdi eşyayı öyle biçime getiriyorlar ki mücevher gibi görünüyor. Sonra halkı da bambaşka. Dönüp bakmazlar. Yürümesini giyinmesini bilirler. Her şeyi bilirler canım... O Macit'in ellerine baktım, kadın eli gibi tertemiz, incecik, tırnakların üstünde bile çalışmış. Şinasi'nin elleri gözümün önüne geldi.

Tırnağının biri kırık, öbürü batık... Ne imiş? Kemence çalarmış. Böyle elini parçalayan sazı parçalamalı. Hiç telin kenarına tırnak sürtülen saz görülmüş müdür? Her işimiz acayip, nefret ediyorum. Daha geçen gün... Neriman üst üste ve hiç durmadan söylüyordu. Bir hafta, on gün, böyle yorulmadan söyleyecekmiş gibiydi. (...) Bir Fatih-Harbiye

tramvayı yaklaşıyordu. Bu tramvay, Neriman'da bütün arzuları şiddetle uyandıran bir münebbih hâline gelmişti. Onu görür görmez ani bir arzuya kapıldı:

— Haydi, dedi, istersen Beyoğlu'na kadar çıkalım.

Fahriye razı oldu. Hemen tramvaya atladılar. Neriman'ın kendi kendine pek de itiraf edemediği bir ümidi vardı: Macit'e rast gelmek ihtimali. (...)

Galatasaray'dan Tünel'e doğru yürüdüler. Neriman Beyoğlu'na çıktığı vakit, halis Türk mahallelerinde oturanların çoğu gibi, kendini büyük bir seyahat yapmış sanırdı. Gene Fatih uzakta, çok uzakta kaldı. Tramvayla bir saat bile sürmeyen bu mesafe, Neriman'a Efgan yolu kadar uzun görünüyordu ve Kâbil'le New York arasındaki farkların çoğuna İstanbul'un iki semti arasında kolayca tesadüf edilir.

Bir İstanbul kızı olduğu için Neriman'ın bu farklar karşısındaki hayreti azalmıştı; fakat bir zamandan beri kendisinde yeni bir hayatın iştiağı ve yeni bir medeniyetin şuuru uyanmaya başladığı için, bu farkların her birine ayrı ayrı dikkat etmekten hoşlanıyordu. Bir ıtriyaat mağazasının camekânı önünde durdular. Burada her şey, tek başına konmuş zarif bir küçük şişenin tatlı mavisini, kırmızı ipek bir püskül, siyah kadifelerin arasına gizlenmiş bir ampulün yumuşak ziyası, bir gümüşün parıltısı, gözleri ayrı ayrı çekiyor ve zapt ediyordu; burada her şey, rahat ve mes'ut insanların kullanmayı âdet ettikleri eşyaydı; burası, aynı zamanda, bir insanın ne kadar mes'ut olabileceğini hissettiren imkânlarla doğru açılmış pencereydi. Neriman burada her duruşunda, bu pencereden onların saadetini imrenerek seyrediyordu. Bir gün Şinasi ile bu ıtriyaat mağazalarından birinin camekânı önünde durmuşlardı. Neriman'daki arzuları ezen Şinasi demişti ki:

— Bu camekânlar kimbilir kaç Türk kızını baştan çıkardı ve çıkaracak!

Neriman buradan hemen her geçişinde bu sözü hatırlıyor ve gülümsüyordu. Çantasındaki esans şişesini doldurmak vesilesiyle mağazaya girdiler. Bütün eşyanın iliklerine işlemiş hafif bir güzel koku. Neriman bu mağazaların sessizliğine de şaşıyordu. İçeride kalabalık olduğu hâlde müşteriler pek az konuşarak, âdeta bir dilsiz gibi işaretlerle meram anlatarak istediklerini alıyorlardı. Yalnız, cam tezgâhların üstüne konup kaldırılan şişelerin ince çıtırtısı. Satış memuru kız, esans şişesini doldururken Neriman bir şey hatırladı: Küçükken babası onu Ramazan'da Beyazıt sergisine götürürdü. Orada, çadır gibi bir şeyin altında, Arap kılıklı bir adam, irili ufaklı birçok yağlı, kirli şişeler arasında, ayakta durur, kokular satardı. Bu çadıra uzaktan yaklaşıırken bile sert bir nane, bahar, hacıyağı kokusu Neriman'ın midesini bulandıracak derecede burnuna dolardı ve oradan çabuk geçmek isterdi.

Son günlerde sık sık yaptığı mukayeseyi tekrarladı ve bu iki koku arasındaki farkı düşündü. (...)

(Doğu kültürünü itici bulmaya başlayan Neriman, bir arayış içine girer. Özellikle Doğu'yu andıran Fatih Semti'ni gelişmemiş olarak nitelendirir. Oturduğu mahalleden öğrenir. Bu düşünceler içinde bocalarken Harbiye semtinde oturan Macit tarafından bir baloya davet edilir. Neriman bu baloya çok gitmek istediği için babası Faiz Bey'den izin

ister. Faiz Bey, ancak Şinasi ile gitmesi şartıyla baloya katılmasına müsaade eder.

Faiz Bey, Neriman'dan Şinasi ile evlenmesini ister. Neriman, babasının bu isteğini hemen kestirip atmaz, birkaç aylık bir süre ister. Balodan önce dayısının kızlarının yanına gittiğinde ağlayan bir kadınla karşılaşır. Kadının anlattıklarından çok etkilenir. Bu kadının kızı bir Rus müzisyenine âşık olmuş, önceleri çok mutluyken kız zamanla yaşadığı sefil hayattan bıkmış, zengin bir adam bulup müzisyeni terk etmiş. Zengin kocası sayesinde çok gösterişli toplantılara, eğlencelere katılmış ama bir süre sonra mutsuz olduğunu fark etmiş. Ruhu hep bir arayış içinde olmuş. Gerçek mutluluğu bulduğu eski sevgilisine geri dönmek istemiş ama müzisyen, genç kızı kabul etmemiş. Neriman, genç kızın şahsında kendisini, kızın sevgilisinin şahsında Şinasi'yi, Rus müzisyenin şahsında ise Macit'i görür.

Neriman'ın burada dinlediği olay hayatını değiştirir, dinlediği bu olayla kendi hayatı arasında büyük bir benzerlik bulur. Gittiği yolun yanlış olduğunu, mutlu olmak için sadece paranın ve medeniyetin yeterli olmadığını, iç huzurun da gerektiğini anlar. Balodan da Macit'ten de vazgeçer. Doğu medeniyeti ürünü olarak düşündüğü ve bir kenara bıraktığı udunu tekrar eline alır. Herkes Neriman'ın eski hâline dönmesinden çok mutludur.)

Peyami SAFA, Fatih-Harbiye

Metinde Geçen Kelime ve Kelime Grupları

alafranga: Batılıların töre, alışkı ve yaşamına uygun, Avrupalılarla ilgili, alaturka karşıtı.

alaturka: Eski Türk gelenek, görenek, töre ve hayatına uygun, alafranga karşıtı.

Darülelhan: Darülbedayi'nin (Konservatuvar) müzik ile uğraşan şubesi. Osmanlı Devleti'nin ilk resmî müzik okulu olarak İstanbul'da faaliyet gösteren dört yıllık bir eğitim kurumu.

efgan: İstirap ile haykırmak, bağırıp çağırma; inleme, bağırışma.

iştîyak: Şevklenme, göreceği gelme, özleme.

lağvetmek: Bir kuruluşu kaldırmak, işleyişine son vermek.

meram: İstek, maksat, niyet.

musibet: Ansızın gelen felaket, sıkıntı veren şey.

münebbih: Uyanan, uykudan uyandıran.

şark: Doğu

softa makulesi: Bir tür softa.

sükût: Susma, söz söylememe.

Siz de anlamını bilmediğiniz diğer kelime ve kelime gruplarının anlamlarını metnin bağlamından hareketle tahmin ediniz. Anlamını tahmin edemediğiniz kelimeleri sözlükten yararlanarak bulunuz.

Bilgi Kutusu

Roman Türünün Genel Özellikleri

Hem bir tür hem de bir anlatım biçimi olan roman; yaşanmış ya da yaşanabilir olayların insan, yer, zaman çerçevesi içinde anlatıldığı edebî metin türüdür. Modern zamanların bir anlatı türü olan romanın kendine özgü bir mantığı, yapısı ve kurgusu vardır.

Roman türünün ilk örneğini XVI. yüzyılda İspanyol yazar Miguel de Cervantes (Miguel dö Servantes), Don Kişot adlı eseriyle vermiştir.

Türk edebiyatında ilk çeviri roman örneği; Yusuf Kamil Paşa'nın Fenelon'dan çevirdiği "Telemak" adlı eserdir. İlk Türk romanı ise Şemsettin Sami'nin "Taaşşuk-ı Talat ve Fitnat" adlı eseridir. İlk yazılan romanlar kimi zaman neredeyse bire bir olacak şekilde Batılı örneklerin taklitleri olarak görülebilir. Bu ilk dönem yazarları daha çok Fransız romantizm akımını örnek almışlardır. Bu nedenle dönemin romanlarında daha çok romantik aşklar ve yanlış Batılılaşma ana tema olarak ön plana çıkmaktadır. Dönemin bazı önemli romanları şunlardır: Recaizade Mahmut Ekrem'in "Araba Sevdası", Namık Kemal'in "İntibah" ve Ahmet Mithat Efendi'nin "Felatun Bey ve Rakım Efendi" ...

Servetiffünun Edebiyatı Dönemi'nde ilk usta romanlar ve usta yazarlar kendilerini gösterir. Bu yazarlar aşk ve acıma gibi konuları işlerler. Halit Ziya Uşaklıgil bu dönemin en önemli romancısı sayılır. Uşaklıgil'in "Aşk-ı Memnu" adlı romanı günümüzde de en başarılı Türk romanlarından biri olarak kabul edilir.

1910'dan sonra millî duyguların ağır basmasıyla birlikte millî romanlar yazılmaya başlar. Halide Edip Adıvar'ın "Vurun Kahpeye", Reşat Nuri Güntekin'in "Çalıkuşu" adlı romanları bu dönemin örneklerindendir. Çoğunlukla Kurtuluş Savaşı'nı konu edinen bu romanları, ulusal modernleşme hareketinin etkisiyle "köy romanı" takip eder. 1960 sonrasında ise toplumcu romanlar yazılmaya başlanır.

Konularına Göre Roman Türleri

Romanlar işledikleri konulara göre şu adları alırlar:

- 1. Sosyal Roman:** Toplum sorunlarını konu alan romanlardır. Bu romanlar; olaylara bilimsel verilerle yaklaşan "tezli roman"; toplumdaki inanç ve gelenekleri anlatan "töre romanı" ve olayları eleştiren "yergi romanı" olarak üçe ayrılır. Victor Hugo'nun "Sefiller", Emile Zola'nın "Meyhane" adlı romanlarını tezli romanlara; Yaşar Kemal'in İnce Memed adlı romanını yergi romanına, Halide Edip Adıvar'ın "Sinekli Bakkal" romanını ise töre romanına örnek olarak verebiliriz.
- 2. Tarihî roman:** Konularını tarihten, tarihe mal olmuş kişilerden alan romanlardır. İlk örneği Walter Scaat'ın (Vultur Skat) "Vaverley" adlı eseridir. Türk ve dünya edebiyatında; Gogol "Toros Bulba", Victor Hugo "Noturdam de Paris", Alexander Dumas "Monte Cristo" ve "Üç Silahşörler", Namık Kemal "Cezmi", Tahir Buğra "Küçük Ağa", Kemal Tahir "Devlet Ana"... romanları bu türde romanlardır.

3. **Macera (Serüven) romanı:** Günlük yaşamda her zaman rastlanmayan, şaşırtıcı, sürükleyici, esrarengiz olayları anlatan romanlardır. Bu tür romanlar “polisye ve egzotik romanlar” olarak ikiye ayrılır. Agahta Christie “Sessiz Tanık”, Ahmet Ümit “Bab-ı Esrar” polisye, Piyer Loti “İzlanda Balıkçısı”, Jules Verne “İki Sene Mektep Tatili”, Daniel Defoe “Robinson Crouse”, Ahmet Mithat Efendi “Hasan Mellah”, Peyami Safa “Cingöz Recai” adlı eserler ise egzotik romanlara örnek olarak verilebilir.
4. **Psikolojik roman:** Ruhun derinliklerine inerek bilinçaltındaki gizemli isteklerin açığa vurulduğu romanlardır. İlk örneği, Madame De La Fayette’nin “Prencesse De Cleves” adlı romanıdır. Dostoyevski “Suç ve Ceza”, Mehmet Rauf “Eylül”, Peyami Safa “Matmazel Noraliya’nın Koltuğu” gibi eserleri örnek olarak sayabiliriz.

Romanın Yapı Unsurları

1. **Olay:** Romanda yaşanan ya da yaşanabilir olaylar ele alınabilir. Olaylar birbirini destekleyen sebep-sonuç ilişkisi içinde gelişme gösteren bir düzen oluşturur. Ancak klasik romanlarda olduğu gibi olaylar, her zaman kronolojik sıra içinde ileriye doğru olmayabilir.

2. **Zaman:** Romanda olay/olaylar mutlaka bir zaman dilimi içerisinde geçer. Bütün romanlar insanı tek başına değil, başka insanlarla ilişkisi bulunan, geçmişi ve geleceği olan bir varlık olarak ele alır. Buna göre romanlarda zaman; geçmiş, içinde bulunulan an ve gelecek olmak üzere üç boyutuyla ele alınır. Yazar, bu üç boyutlu zamanı, bazen içinde bulunulan andan geleceğe bazen de hatırlamalarla geriye doğru taşır.

3. **Mekân:** Mekân, romanda olayların geçtiği yerdir. Hayattaki insanlar gibi roman kişileri de bir coğrafi bölgede, bir şehirde, bir köyde, mahallede vb. yerlerde yaşarlar. Olaylar böyle geniş mekânlarda geçebileceği gibi okul, hastane, ev, apartman dairesi gibi dar mekânlarda da geçebilir. Bununla birlikte tamamen gerçek dışı mekânlarda geçen romanlar da vardır. Bilim kurgu romanlarının çoğu hayali bir coğrafyada geçer.

4. **Kişiler:** Roman kişiler üzerine kurulur. Bu kişilerin en önemli özelliği toplumda rastlanabilir nitelikte olmalarıdır. Romanda olayın gerçekleştiği yerde, bir de o olayın meydana gelmesine sebep olan, onu meydana getiren vardır. Bu bir insan olabileceği gibi kendisine insan kimliği verilmiş temsili varlıklar, mesela hayvanlar, bitkiler, çeşitli cansız varlıklar, hatta kavramlar bile olabilir. Olaylar içinde yer alan bütün bu canlı cansız varlıklara şahıs kadrosu adı verilir. Romanda kişiler, birbirlerinden ayrı değil, daima birbirlerine bağlı olarak hareket ederler ve olaylar içindeki oynadıkları role göre romanda yer alırlar. Fatih-Harbiye romanında Neriman karakter, Şinasi ve Macit tiptir.

Tip; bir özelliği öne çıkarılarak abartılan, belli bir toplumsal davranışın veya fikrin sözcüsü, temsilcisi olan roman kişisidir. Tip ferdi ya da benzersiz değil, geneldir. Bir devrin veya grubun ortak özelliklerini kendinde toplar.

Karakter; dış davranışından çok iç yaşantısıyla beliren kişidir. Bu yüzden kişinin yüzeyini değil derinliğini, psikolojik yapısını verir.

Tip; • Tek bir özellik taşır. • Bulunduğu toplumun izlerini ve özelliklerini taşır. • Dramatik aksiyondan ya da çatışmalardan etkilenmez. • Değişmez ve gelişemez, tüm hikâyede aynı görevi üstlenir. • Sosyal tip, psikolojik tip, entellektüel tip gibi sınıflara ayrılabilir.	Karakter; • Birçok özelliği ve boyutları vardır. • Kendine özeldir. • Dramatik aksiyonun en önemli ögesidir. • Dramatik aksiyon ve çatışmalardan etkilenir.
---	---

Konu: Romanda ele alınan, üzerinde durulan düşünce, durum veya sorun metnin konusunu oluşturur. Konu, somut bir durumu veya sorunu ifade eder.

Örneğin; “Fatih-Harbiye” romanında konu, Neriman’ın iki farklı mekân çevresinde başından geçen olaylardır.

Tema: Bir metindeki temel duygu veya kavram “tema” olarak adlandırılır. Temaları ifade eden kavramlar soyuttur. Örneğin yalnızlık, aşk, umut, yaşama sevinci gibi kavramlar bir romanda tema olarak işlenebilir. Tema, romanlarda çatışma ile birlikte ele alınmalıdır.

Örneğin; “Fatih-Harbiye” romanında tema, Neriman’ın yaşadıkları çevresinde işlenen Doğu-Batı çatışmasıdır.

Çatışma: Romanlarda farklı düşüncelere, özelliklere sahip olmaktan veya hayat tarzından dolayı yaşanan anlaşmazlık durumlarına “çatışma” denir. Edebî metinlerde çatışmalar genellikle birbirine zıt kavramlar, değerler çerçevesinde oluşur. Romanlarda Doğu-Batı, geleneksel ile modern, iyi ile kötü, yoksul ile zengin... yaşam tarzları ve düşüncelerle karşı karşıya getirilirler.

Örtük ileti: Bir yazarın metnin içine yerleştirdiği bilgilerden yola çıkarak okurun; çıkarımlarda bulunmasına yani söylenmemiş olanı sezmesine denir. Örtük iletilerde amaç, okuru işin içine katmak söylemediği kısımları ona tamamlatmaktır.

Tramvay simgesi, Neriman’ı geleneklerinden uzaklara taşıyan, modern yaşamın bir temsilcisidir. Neriman, Fatih ile Harbiye arasındaki değerler dünyasına tramvayla hem fiziksel hem de düşünsel bir yolculuk yapar. Bu açıdan yazar, roman boyunca sezdirme yaparak okura örtük iletileri verir. Yazarın, dönemin temel çatışmasına işaret ederken aynı zamanda geleneğe ve geçmişe bağlı olunması gerektiğini ima etmesi de bir örtük ileti örneğidir.

Romanda Anlatıcı ve Bakış Açıları

Romancı dilin bütün imkânlarından yararlanarak bir dünya kurar. Kurduğu dünyanın inanılır, gerçek hayatta rastlanabilir nitelikte olmasına çalışır. Bunun için de uygun bir dil ve üslup kullanmak zorundadır.

Her edebî eserde olduğu gibi romanda da üslup ve anlatım son derece önemlidir. Bakış açısı ve anlatıcı romanda da hikâyedeki gibidir. Hâkim bakış açısı (ilahi=tanrısal), kahraman anlatıcı (birinci kişili), gözlemci bakış açısı (üçüncü kişili) anlatımlar.

1. Hâkim Bakış Açısı (İlahi/Tanrısal bakış açısı), Üçüncü Tekil (O) Anlatıcı

Yaşanmış, yaşanan ve yaşanacak olan her şeyi bilir, görür ve duyar. Kahramanların gönlü veya kafasından geçenleri okumaya kadar uzanır.

Anlatıcı, anlattığı olayların dışında durur, gören durumundadır. Üçüncü tekil şahıs ağzıyla konuşur. Yazarın dilini kullanır bu nedenle “yazar-anlatıcı” da denir.

2. Kahraman Bakış Açısı, Birinci Tekil (Ben) Anlatıcı

Kahraman anlatıcı, aynı zamanda olay örgüsünün bütün yükünü üstlenen asıl kahraman olabileceği gibi daha da geri planda yer almış kahramanlardan biri de olabilir. Her zaman kendi yaşadıkları, bildikleri, duydukları ve hissettiklerini öne çıkarır.

Kahraman anlatıcının söz konusu olduğu roman ve hikâyeler, çoğunlukla “otobiyografik” karakterlidir. Yazar, kendi dil ve üslubunu kullanır ve birinci tekil şahıs ağzıyla konuşur.

Okuyucu ile daha sıcak, samimi ve inandırıcı bir diyalog kurmasıyla okuyucuya daha yakındır. Özellikle eserin hatıra defteri, günlük, mektup tarzında kaleme alınması, bu etkiyi daha çok güçlendirir.

3. Gözlemci Bakış Açısı (Ben ya da O) Anlatıcı

Gözlemci anlatıcı, tarafsız bir şekilde okuyucuya olayları nakleder. Bir “yansıtıcı” konumundadır. Çok daha az bilgilidir. Onun bilme, görme, duyma yetenekleri geçmiş ve geleceğe uzanmadığı gibi kahramanların ruh hâllerine de yetişemez. Hem üçüncü tekil hem de birinci tekil olabilir. Anlatıcının bakış açısı sınırları ve anlattıkları karşısındaki tutumuna dikkat etmek zorundadır.

Romanda Kullanılan Anlatım Teknikleri

Romanı oluşturan unsurların başında olay, kişi, mekân, zaman geldiğini öğrendiniz. Bu unsurların bir araya gelerek kurmaca bir dünya oluşturulmasında ve yazarın anlatmak istediklerini iletmesinde kullanılan bazı teknikler anlatıma; çeşitlilik, dinamizm ve derinlik kazandırır. Romanda olay veya durumların etkili bir biçimde anlatılabilmesi veya okurun gözünde canlandırılabilmesi için çeşitli anlatım teknikleri kullanılır.

Anlatma (Tahkiye): Bu teknik, hâkim bakış açısı ile oluşturulur. Yani anlatıcı kahramanlardan birisi değildir. Anlatmaya bağlı metinlerde başvuru temel anlatım tekniklerinin en eskisidir. “Anlatma” tekniğinin roman metni içinde oldukça geniş bir yeri vardır.

Kahramanlardan birisi olmayan anlatıcı, başta kişi tanıtımı olmak üzere, olay anlatımından iç çözümlemelere kadar pek çok teknik ögeyi bu teknikle uygulayabilir. Okuyucuyu, uzak geçmişe de götürebilir.

Örneğin; “Fatih-Harbiye” romanından alınmış aşağıdaki parçada bu tekniğin uygulandığı görülmektedir.

“Neriman buradan hemen her geçişinde bu sözü hatırlıyor ve gülümsüyordu. Çantasındaki esans şişesini doldurmak vesilesiyle mağazaya girdiler. Bütün eşyanın iliklerine işlemiş hafif bir güzel koku. Neriman bu mağazaların sessizliğine de şaşıyordu. İçeride kalabalık olduğu hâlde müşteriler pek az konuşarak, âdeta bir dilsiz gibi işaretlerle meram anlatarak istediklerini alıyorlardı.”

Uyarı: Anlatma yönteminin roman metni içinde oldukça geniş bir yeri vardır. Anlatıcı hâkim bakış açısıyla, başta “kişi” tanıtımı olmak üzere olayı aktarırken pek çok teknik ögeyi kullanabilir.

Gösterme: Bu yöntemde roman kişilerinin iç dünyalarının verilmesi amaçlanır. Gösterme yöntemi, sadece figürlerin psikolojik boyutlarını aktarmak, net bir anlatımla sunmak işlevini gerçekleştirir. Anlatıcı bu yöntemde kendini devre dışı bırakır. Okuyucuyu anlattığı figür ile karşı karşıya getirir.

Örneğin; “-Öf... Bu elimdeki ut da sinirime dokunuyor, kıracağım geliyor. Şunu Şamlı’ya bırakalım. Bunu benim elime nereden musallat ettiler? Evdeki hey hey yetişmiyormuş” gibi üstelik bir de Darülelhan! Şu alaturka musikiyi kaldıracaklar mı ne yapacaklar? Yapsalar da ben de kurtulsam. Hep ailenin tesiri. Babam şark terbiyesi almış. Ney çalar, akrabam öyle... Fakat artık sinirime dokunuyor, bir kere şu musibetin biçimine bak, hele bu torbası?.. Yirmi gündür elime almıyorum, bugün mecbur oldum. Bırakacağım musibeti...” (Fatih - Harbiye)

Özetleme: Bu teknik, çok uzun süren bir zamanın kısa anlatımıdır. Zaman atlaması ve genellemeler çevresinde oluşur. Kısaca uzun bir zaman diliminde yaşanmış olayların ayrıntıdan arındırılarak ana hatlarıyla ve kısaca ifade edilmesidir.

Örneğin; “Yedi sene! Siyah saten gömlekli siyah başörtülü kız. O vakit böyle koşmazdı. Liseden çıkar ve Süleymaniye’nin köşesinde görünürdü. Kolunda çantası, başı önüne eğilmiş, gözlerinde korku ve dudaklarında tebessüm, Şinasi’nin yaklaştığını görünce korkusu giden ve sevinci artan gözleriyle yere bakar, hafifçe kızarırdı. Sonra yan yana, hiç konuşmadan, epey yürürler ve buluşmanın ilk zevkini bu sükût içinde daha çok hissederlerdi.” (Fatih - Harbiye)

Geriye dönüş: İlahi bakış açısıyla ya da kahramanın bir diyalog aracılığıyla kendi geçmişini bakış açısıyla aktarmasıdır. Genellikle roman karakterlerinin bir şeyler hatırlamaları bu anlatım tekniğiyle verilir. Bu anlatım tekniği romanın gerçekliğine önemli ölçüde etki eder. Bunun yanında olayların arka perdesiyle ilgili bilgiler verdiği için gelecekte olabilecek olaylar ya da kişilerin konumlarıyla ilgi fikir edinmemizi de sağlar.

“Yıldız dolu, berrak bir yaz gecesini hatırladılar. Ağustos ortasında, sıcak bir geceydi. Çerçi korkmuş kaçmış, Dudu abla korkmamıştı. Yattığı yerden kalkmamıştı bile.” (Orhan Kemal, Bereketli Topraklar Üzerinde)

İç çözümleme: Anlatıcı ve onun hâkim bakış açısıyla kurulur. Bu teknikte anlatıcı, karakterin zihnine rahatça nüfuz eder. Onun düşüncelerini “diye düşündü” şeklinde edilgenleştirerek anlatır. Ayrıca karakterin düşüncelerini davranışlarıyla aynı anda da verebilir.

“Balo! Neriman Löbon’dan çıkıp Fatih’e gelinceye kadar hep bunu düşündü. Balo! Muhakkak gitmeli. Fakat izin meselesi, para meselesi, tuvalet meselesi, Şinasi meselesi...” (Fatih-Harbiye)

Bu teknikle karakterin iç dünyası hiç bir kaygı olmadan okuyucuya aktarılır. Karakterin duyguları ve düşüncelerindeki değişimler bu teknikle verilir.

Bilinç akışı: Bu teknikte karakterin aklından geçen düşünceler bütün karmaşıklığıyla ve herhangi bir sıra olmadan okuyucuya verilir. Cümleler genellikle uzun ve karmaşık olur. Dil bilgisi kurallarına, çoğu zaman imlaya bile gerek duyulmaz.

“...resim yapmayı sevdiğim halde denizin mavisini bilmezdim yaprağın yeşilinin her mevsimde değiştiğine dikkat etmemiştim seni tanıdıktan sonra o güne kadar tabiat resmi yapmayı sevmediğim halde bir ağaç bir yaprak küçük bir ot bile çizmiş olmadığım halde ve daha çok kitaplardan kopyalar yapmakla yetindiğim halde ve insan resimlerini fotoğraflardan kareyle büyütmeyi kolayıma geldiği için tercih ettiğim halde seni tanıdıktan sonra gözleri yeni açılmış bir küçük hayvan gibi çevreyi şaşkın ve hayran bakışlarla insanı ve insan olmayı ayırmadan incelemeye başladım...” (Oğuz Atay, Tutunamayanlar)

Bir metne gönderme yaparak onu içerik ya da biçim düzeyinde taklit ederek yeni bir metne dönüştürmeye “metinler arasılık” denir. Sanatçılar bu dönüştürmede pastiş (öykünme) ve parodi (yansılama) gibi teknikler kullanırlar.

Parodi (Yansılama): Mizah oluşturanın temel unsurlarından biri olan parodi; metinler arasılık yoluyla aktarılan metin yoluyla gülünç ve mizahi bir durum oluşturmayı sağlayan anlatım tekniğidir. Yazar, daha önceden yazılmış bir metni gülünçleştirerek yeniden ele alır. Murathan Mungan’ın “Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler” masalından yararlanarak “Yedi Cücesi Olmayan Bir Pamuk Prenses” adlı hikâyesinde geçen “Pamuk Prenses’in yaşlanması” bölümünü parodiye örnek verebiliriz.

“Hayalleri gerçekleşmeyen Pamuk Prenses, artık yaptığı işten bıkmış, hikâyesini anlatacak bir masal kahramanı aramaya koyulur. Dişleri dökülmüş, burnu uzamış, kamburu çıkmıştı. Artık ayakları tutmaz olmuş, siyatikleri azmış, romatizmadan her yeri sızım sızım sızılıyordu. Gözleri iyi seçmiyor, kulakları iyi duymuyor, beli tutmuyordu.” (Murathan Mungan, Yedi Cücesi Olmayan Bir Pamuk Prenses)

Pastiş (Öykünme): Bu teknik, bir yazarın dil ve anlatım özellikleri, sözleri taklit edilerek gerçekleşir. Bir başka deyişle bir yazarın dil ve anlatım özelliklerine, alay etmek amacıyla onu çağrıştıran bir biçimde öykünmedir. Pastiş, komik olabilir ama taklit edilen ori-

jinal eser komedi olmadıkça güldürme hedeflenmez. İki teknik arasındaki fark; parodide içeriğin, mizahi olabilecek şekilde; pastişte ise üslubun, çoğunlukla ciddi bir şekilde taklit edilmesidir.

Latife Tekin'in destan, halk hikâyesi, masal gibi geleneksel Türk anlatı türlerine özgü öğeleri bütüncül bir genişlikte kullandığı "Sevgili Arsız Ölüm" adlı romanında pastiş tekniğine örnek:

"Onlar uçmasın diye çalılarını tutarken şehirdeki tüm kuşlar toplanıp naylon tahta evler mahallesine geldiler, Kondular üstüne eğri eğri uçarak, kuş olmaya, kanat takmaya heves eden çatılara güldüler.

Cik cik çatıcık uçsana

Beşikten kanat taksana

Bize bir bebek atsana

Cik cik bebekcik cik cik (Latife Tekin, Sevgili Arsız Ölüm)

Türk Romanında Postmodernist Yöntemler ve Yönelimler, Hece Edebiyat Dergisi Türk Romanı Özel Sayısı, Mayıs/Haziran/Temmuz 2002, Sayfa 493-509.

İroni, söylenmek istenen şeyin tersini söyleyerek eleştirmektir. Yazarlar metinlerinde doğrudan eleştiri yapmak yerine ironi ile dolaylı eleştiri yapmayı tercih ederler. Saçma gelen şeyleri normalmiş gibi anlatarak bunun tersini düşünmemizi amaçlarlar.

"Bir varmış, bir yokmuş. Parmuk Prenses, Yedi Cücesi Olmayan Bir Pamuk Prensesmiş. Bu yüzden hayatta en büyük emeli (en büyük emeli Beyaz Atlı Prense kavuşmak) Yedi Cüceye sahip çıkmakmış (...) Kapısında Beyaz Atlı Şehzadelerin bini bir paraymış. Prenslerin biri gidip biri geliyormuş ama neye yarar? Yedi cücesi yokmuş." (Murathan Mungan, Yedi Cücesi Olmayan Bir Pamuk Prenses)

"Yedi Cücesi Olmayan Bir Pamuk Prenses" adlı öyküde, gerçek masaldaki değerlerin günümüz değerleri ile bütünleşince nasıl ironik bir durum oluşturduğu gözler önüne serilir.

Hikâye-Roman Farkı

- Hikâye türü, romandan daha kısadır.
- Hikâyede temel öge olaydır. Romanda ise temel öge karakter, yani kişidir. Hikâyeler olay üzerine kurulur, romanlar ise kişi üzerine kurulur.
- Hikâyede tek olay bulunmasına karşılık romanda birbirine bağlı olaylar zinciri vardır. Romandaki olaylardan her biri hikâyeye konu olabilir.
- Hikâyede kahramanların tanıtımında ayrıntıya girilmez, kahramanlar her yönüyle tanıtılmaz. Romandan farklı olarak hikâyede kişiler sadece olayla ilgili yönleriyle anlatılır. Bu yüzden hikâyelerdeki kişiler bir karakter olarak karşımıza çıkmaz.
- Hikâyede, olayın geçtiği yer (çevre) sınırlıdır ve ayrıntılı olarak anlatılmaz. Romanlar-

da olaylar çok olduğu için olayların geçtiği çevre de geniştir. Bu çevreler çok ayrıntılı olarak anlatılır.

- Hikâyeler kısa olduğu için anlatım yalın, anlaşılır ve özlüdür. Romanlarda ise anlatım daha ağır ve sanatlıdır.

Metni Anlama ve Çözümleme

1. Fatih-Harbiye romanının yapısını oluşturan olay örgüsünü tespit ediniz.
2. Romandaki temel çatışmayı belirleyiniz.
3. Romanda geçen mekânlar nerelerdir? Bu mekânlar ile kişiler arasında nasıl bir ilişki kurulmuştur?
4. Romanın geçtiği zamanı belirleyiniz.
5. Metinden hareketle, Neriman'ın alaturka müzikten uzaklaşmasını hangi cümlelerden anlıyorsunuz?
6. Romanın tema ve konusunu belirleyiniz.
7. Neriman, Fatih semti hakkında neler düşünmektedir?
8. Okuduğunuz metinden anlatma tekniğine örnek veriniz.
9. “Satış memuru kız, esans şişesini doldururken Neriman bir şey hatırladı: Küçükken babası onu Ramazan'da Beyazıt sergisine götürürdü. Orada, çadır gibi bir şeyin altında, Arap kılıklı bir adam, irili ufaklı birçok yağlı, kirli şişeler arasında, ayakta durur, kokular satardı. Bu çadıra uzaktan yaklaşırken bile sert bir nane, bahar, hacıyağı kokusu Neriman'ın midesini bulandıracak derecede burnuna dolardı ve oradan çabuk geçmek isterdi Son günlerde sık sık yaptığı mukayeseyi tekrarladı ve bu iki koku arasındaki farkı düşündü.” Romandan alınan bu bölümde, hâkim bakış açısını görmekteyiz. Fatih-Harbiye romanında birden fazla bakış açısı kullanılmıştır. Siz de metinden bakış açılarına örnekler gösteriniz.
10. Okuduğunuz romandaki tip ve karakterleri belirleyiniz.
11. Değerlerine ve geçmişine sahip çıkmayan milletler, yok olmaya mahkûmdur. Gelecek, kültürüne, diline ve millî manevi değerlerine sahip çıkanların olacaktır . Kendimize ait değerlere sahip çıkmak ve onları gelecek nesillere aktarmak herkesin en önemli görevidir. Bu bağlamda Neriman'ın hangi davranışını eleştiriyorsunuz? Siz millî değerlere sahip çıkmanın ve onları koruyabilmenin önemi hakkında ne düşünüyorsunuz?
12. “Siyah saten gömlekli siyah başörtülü kız.” cümlesinde nokta yerine aşağıdakilerden hangisi kullanılmalıdır?

A) Ünlem
B) Üç Nokta
C) İki Nokta
D) Virgül

Neriman beyoğlu'na çıktığı vakit, halis Türk mahallelerinde oturanların çoğu gibi kendini büyük bir seyahat yapmış sanırdı.

13. Sayfa 21'de verilen cümlede yazım yanlışları olan kelimeleri belirleyerek aşağıda boş bırakılan yere yazınız.

.....

.....

Biyografi

Peyami Safa (1899-1961):

Türk edebiyatında roman, öykü, fıkra yazarı olarak tanınmıştır. Yapıtlarında olaya değil, psikolojik tahlillere ve ruh çözümlemelere ağırlık vermiştir.

Edebiyat, Peyami Safa'nın hayal dünyasını, insan ve toplum üzerine düşüncelerini, çözümlemelerini, fikirlerini yansıttığı bir alan olmuştur. Peyami Safa'nın asıl başarılı olduğu tür ise romandır. Peyami Safa romanlarında kendine özgü üslubuyla dikkat çeker. Safa hemen her romanında içeriğin seyrine ve ruhuna uygun bir üslupla yazmayı, uygulamayı temel ilke olarak kabul etmiştir.

Safa'nın cümlelerinin çoğu defa uzun ve karmaşık, ama yerine göre kesik, kısa hattâ devriktir. Safa konuşma dilini üstün bir başarıyla kullanır. Gereksiz söz oyunlarından kaçınır. Kısa cümlelerle sade ve kıvrak bir anlatımla yazar. Peyami Safa'nın olgunluk döneminin eseri olan Fatih-Harbiye romanı 1920-1960'lı yılların sosyal yapısını, kültür çatışmalarını Doğu-Batı karşıtlığını yansıtır. Eserde tipler, mekân, kültürü yansıtan aletler... Doğulular ve Batılılar olmak üzere iki grupta toplanır. Batılı tipler, Batıyı temsil eden mekânlarda yaşayıp, alafranga müzik aletleri kullanıp, Batıya özgü kıyafetler giyinirler; Doğulu tipler ise Doğuyu temsil eden mekânlarda yaşayıp Doğu tarzı kıyafetler giyinir ve alaturka müzik aletleri çalarlar. Bunlar iki zıt kültürel değer olarak karşımıza çıkar.

Eserleri:

Roman: Dokuzuncu Hariciye Koğuşu, Sözde Kızlar, Fatih-Harbiye, Yalnızız, Matmazel Noraliya'nın Koltuğu, Bir Tereddüdün Romanı, Biz İnsanlar, Canan, Mahşer, Şimşek, Atilla, Bir Akşamı.

Öykü: Karanlıklar Kralı, İstanbul Hikâyeleri, Bir Mekteplerinin Hatıraları, Gençliğimiz Süngülerin Gölgesinde, Aşk Oyunları, Ateş Böcekleri.

Oyun: Gün Doğuyor.

Dünya Edebiyatından Roman Örneği ile Türk Romanı Örneği Karşılaştırması

BÜYÜK UMUTLAR

Eserde gözü yükselme hırsıyla perdelenmiş köy kökenli genç Pip'in, büyük umutla-

rını gerçekleştirebilmenin doğru yolunu ararken yaşadıkları kendi ağzıyla anlatılmıştır. “Büyük Umutlar, XIX. yüzyıl İngilteresi’nde taşra ortamından büyük kente uzanan bir Victoria Dönemi romanıdır. Charles Dickens, (Çarlz Dikins) bu olgunluk dönemi eserinde, köyünde acılı bir çocukluk yaşadıktan sonra esrarengiz bir mirasa konan Pip’in maceralarını anlatır. Gönüllü karasevdayla, gözü yükselme hırsıyla perdelenmiş genç Pip’in serüvenleri, sanayileşen toplumdaki sevgisizlik, ikiyüzlülük ve para hırsını gözler önüne serer.

Aşağıda, sevgiye aç büyüyen, zekasıyla dünyayı ergenlikte tekrar tanımaya çalışan, tutunmaya çalıştığı dalların kırılmasıyla umutsuzluğa düşen, sonrasında tekrardan kendisine tutunacak bir dal bulma sevdasına giren bir çocuğun hikayesinden bir bölüm okuyacaksınız.

(Pip öksüz ve yetim bir çocuktur. Ablası ve Ablasının kocası Demirci Joe tarafından yetiştirilir. Zavallı Pip’in hiç arkadaşı yoktur bu yüzden tek başına gezer dolanır. Genellikle anne ve babasının mezarlarının başına giderek oralarda zaman geçirir. Sık sık oralarda ağlar mezar taşının üstündeki yazıların anlamlarını çözmeye çalışır.)

“Soyadımız Pirrip ve vaftiz ismim de Philip olduğundan bu ikisini çocuk aklımla Pip isminden daha kısa ve açık bir şekilde birleştiremezdim herhalde. Ben de kendime Pip dedim ve Pip diye çağırılmaya başladım.

Soyadımızın Pirrip olduğunu babamın mezar taşından ve ablamdan -kendisi demircinin karısıydı- biliyorum. Annemi ve babamı hiç görmediğimden ve o zamanlar fotoğraf da olmadığından görünüşlerinin nasıl olduğunu mezar taşlarından çıkarmaya çalışırdım. Babamın mezar taşının üzerindeki yazılar bana garip bir şekilde onun eski kafalı, şişman, esmer, siyah kıvrıkcık saçlı bir adam olduğu fikrini verdi.

“Yukarıdakinin karısı Georgiana” yazısının karakterinden ve köşelerden annemin çilli ve hastalıklı olduğu kanısına vardım o zamanki aklımla. İkisinin mezarlarının yanı başında sıra sıra dizili olan yarım metre uzunluğundaki beş tane dörtgen taş gelince... Bunlar, hayat mücadelesinden çok çabuk vazgeçmiş beş erkek kardeşimin aziz hatıralarıydı.

Ne zaman onları düşünsem sırt üstü yatmış, elleri ceplerinde dünyaya geldiklerini, gidene kadar da hiç istiflerini bozmadan aynı duruşu koruduklarını hayal ederdim.

Bizimkisi nehrin kıyısında, denizden yirmi mil içeride bir bataklık köyüydü. Neyin ne olduğuna dair ilk canlı ve geniş kapsamlı izlenimimi soğuk ve nemli bir günde edindim. Akşam olmak üzereydi. O gün kesinlikle anladım ki ısırgan otlarıyla dolu bu çıplak yer bir kilise mezarlığıydı ve bu köyün merhumu Philip Pirrip ve yukarıdakinin karısı Georgiana ölmüş ve gömülmüşlerdi. Ve kilisenin ötesinde, üzerinde dağınık hâlde sürülerin otladığı, duvarlar, kanallar, tümsekler ve kapılarla kesişen çorak yer bataklıktı. Ve ötesindeki cılız kurşuni çizgi nehirdi ve rüzgârın kendisinden kaçtığı, uzaktaki vahşi denizdi. Ve hepsinden birden korkup ağlamaya başlayan titrek çocuk da Pip’ti.”

(Pip’in kaderi bir gün gizemli bir hayırseverin ona yaptığı yardımlarla değişir. Pip,

toplum içinde ulaştığı bu yeni konumunu sevdiği kız, Estella'ya ulaşmak için kullanmaya karar verir. Erkeklerle karşı düşmanlık besleyen Bayan Havisham tarafından büyütülen Estella başlangıçta Pip'in duygularına karşılık verse de, işler Pip'in planlandığı gibi gitmez.

Seneler sonra bir zamanlar Bayan Havisham'ın evinin durduğu yeri son bir defa ziyaret eden Pip, orada Estella'yı görür. Beraberce bir zamanlar, çocukken oynadıkları bahçede dolaşırlar. Estella, şimdi dul bir kadındır. Sosyetik köklerinden ötürü evlendiği haşin Bentley Drumle, vahşetle muamele ettiği atının bir çiftesi ile ölmüştür. Drumle ile geçirdiği hayatı ve tek başına yapayalnız süren dulluk hayatı, bir zamanların soğuk ve kibirli Estella'sını yumuşatmıştır. Elele bahçede yürürlerken Pip ve Estella artık birbirini hiç bir zaman terk edemeyeceklerini anlarlar.)

Charles Dickens, Büyük Umutlar

“Galatasaray’dan Tünel’e doğru yürüdüler. Neriman Beyoğlu’na çıktığı vakit, halis Türk mahallelerinde oturanların çoğu gibi, kendini büyük bir seyahat yapmış sanırdı. Gene Fatih uzakta, çok uzakta kaldı. Tramvayla bir saat bile sürmeyen bu mesafe, Neriman’a Efgan yolu kadar uzun görünüyordu ve Kâbil’le New York arasındaki farkların çoğuna İstanbul’un iki semti arasında kolayca tesadüf edilir.

Bir İstanbul kızı olduğu için Neriman’ın bu farklar karşısındaki hayreti azalmıştı; fakat bir zamandan beri kendisinde yeni bir hayatın iştiağı ve yeni bir medeniyetin şuuru uyanmaya başladığı için, bu farkların her birine ayrı ayrı dikkat etmekten hoşlanıyordu. Bir ıtriyaat mağazasının camekânı önünde durdular. Burada her şey, tek başına konmuş zarif bir küçük şişenin tatlı mavisini, kırmızı ipek bir püskül, siyah kadifelerin arasına gizlenmiş bir ampulün yumuşak ziyası, bir gümüşün parıltısı, gözleri ayrı ayrı çekiyor ve zapt ediyordu; burada her şey, rahat ve mes’ut insanların kullanmayı âdet ettikleri eşyaydı; burası, aynı zamanda, bir insanın ne kadar mes’ut olabileceğini hissettiren imkânlarla doğru açılmış pencereydi.

Neriman burada her duruşunda, bu pencereden onların saadetini imrenerek seyrediyordu. Bir gün Şinasi ile bu ıtriyaat mağazalarından birinin camekânı önünde durmuşlardı. Neriman’daki arzuları sezen Şinasi demişti ki:

— Bu camekânlar kimbilir kaç Türk kızını baştan çıkardı ve çıkaracak!

Peyami Safa , Fatih - Harbiye

Büyük Umutlar

Konu: Kırsal kesimden gelen yoksul bir çocuğun sosyal düzlemde yükselme romanıdır. Pip'in sürükleyici hayatının anlatıldığı bu roman 19. yüzyılda İngiltere'deki maden köylerindeki yaşama ayna tutmaktadır. Pip, bir üst sosyal düzleme tırmanma çabalarının boşa gittiğini, yanlış hedeflere, gerçekçi olmayan ideallere bağlanan umutların çöktüğünü görür ve bu dikenli yolu terk eder; çünkü içinde hareket etmeye çalıştığı sosyal kesim, genç bir insanın gelişmesine olanak vermez. Sahtekârlığın, ikiyüzlülük, aldatma, şiddet ve yapmacıklığın ağır bastığı bu üst-sınıf dünyasında aşk ve güvenin yeri yoktur.

Olay örgüsü: Roman kahramanı "Pip" tesadüfen kaçak bir mahkuma rastlar ve yaşamı beklemediği bir şekilde değişir. "Pip" sonunda hayatta istenen şeyleri elde etmenin; başkalarına umut bağlayarak değil kendi azim, kararlılığı ve çalışkanlığıyla mümkün olabileceğini öğrenir. Başlangıçta üst sınıfla çatışan Pip, zaman geçtikçe bu çatışmayı kendi içinde yaşar. Tabii ki romanın atardamarlarından birini de aşk oluşturur, Pip'in Estella'ya olan aşkı. Sınıfsal çatışma içinde büyüyen Pip'in aşkı, yıllar boyunca duvarlara çarpmasına karşın -her ne kadar karşılığını alamasa da- tazeliğini korur.

Şahıs kadrosu: Pip, ablası, eniştesi, Estella, Bayan Havisham, Avukat Jaggers,...

Mekân: İngiltere, Londra.

Zaman: 19. yüzyıl, Viktorya Dönemi.

Bakış açısı: Kahraman bakış açısı kullanılmıştır.

Fatih-Harbiye

Konu: Neriman'ın kendi kültürüyle Batı kültürü arasındaki kayboluşu ve doğru yolu buluş.

Olay örgüsü: Eserin baş kahramanı Neriman'ın lise yıllarında tanıştığı ve yedi yıldır birlikte olduğu dostu Şinasi'den gittikçe uzaklaşmaya başlayıp Doğu medeniyeti ve ona ait her şeyden nefret etmesi, buna karşılık Batı medeniyeti ve ona ait her şeye sevgi duyması ve dinlediği bir olayla kendi hayatı arasında büyük bir benzerlik kurması, gittiği yolun yanlış olduğunu, mutlu olmak için sadece paranın ve medeniyetin yeterli olmadığını, iç huzurun da gerektiğini anlaması.

Şahıs kadrosu: Neriman, Şinasi, Faiz Bey, Macit,...

Mekân: Fatih, Harbiye

Zaman: Cumhuriyetin ilk yılları

Bakış açısı: İlahî bakış açısı kullanılmıştır.

1. Uygulama

Charles Dickens ve Peyami Safa'dan alınmış iki roman parçası verilmiştir. Her iki romana ait tahlillere bakarak romanların benzer ve farklı yönlerini belirleyiniz

Benzerlikler	Farklılıklar

Dil Bilgisi

Zamirler (Adıllar)

Zamirler; adların yerlerini tutan, kişileri ve nesneleri temsil veya işaret ederek karşılayan kelimelerdir. Varlıkları ifade ederken onların ismini söyleriz: Ayşe, kalem, masa, ağaç vb. “Ayşe hikâyeyi yazdı.” cümlesini bazen varlığın yerine farklı kelime kullanarak ifade ederiz, örneğin “Ayşe onu yazdı.” dediğimizde “onu” kelimesinin “hikâye” kelimesinin yerine kullanıldığını anlarız. İsmi yerine kullanılan kelimelere zamir adı verilir. Yalnız, zamirler adların yerini tuttukları hâlde, kendileri ile isimler arasında önemli bazı ayrılıklar vardır. Bilindiği gibi isimler, yalnız başlarına bir varlığa, bir nesneye ad olan sözlerdir. Söz gelimi “ayva” denildiği zaman zihinde “ayva” kavramı canlanır ve bu söz bize yalnız başına bir anlam verir oysa “Şehrimizin bütün serveti orada korunur.” dediğimizde, bu cümledeki orada zamiri yalnız başına bir nesneyi bildirmemekte ve açık bir anlam taşımamaktadır. Bu zaminin somut bir anlam kazanabilmesi, ancak yerini tuttuğu isimle olan bağlantısının bilinmesine bağlıdır. Bu cümleye bir önceki “Kalemiz, tarihî bir anıt gibidir.” cümlesi eklendiği zaman zaminin “kale” isminin yerini tuttuğu anlaşılır. Dolayısıyla “orada” zamiri de orada, yani “kalede” anlamını kazanmış olur.

Zamirler, yerini tuttukları varlıklara ve özelliklerine göre ikiye ayrılır.

A. Kelime Hâlindeki Zamirler	B. Ek Hâlindeki Zamirler
1. Kişi (Şahıs) Zamirleri	1. İyelik Zamirleri
2. İşaret Zamirleri	2. İlgi Zamiri
3. Belgisiz Zamirler	
4. Soru Zamirleri	

A. Kelime Hâlindeki Zamirler

Kendi aralarında kişi, gösterme, belgisiz ve soru olmak üzere dörde ayrılır.

1. Kişi (Şahıs) Zamirleri

Kişi zamirleri, varlıkları kişi olarak temsil eden ve kişi adlarının yerine geçen zamirlerdir. Bütün varlıklar teklik ve çokluk biçimleri ile üç şahısta toplanır.

Teklik 1. şahıs: ben	Çokluk 1. şahıs: biz
Teklik 2. şahıs: sen	Çokluk 2. şahıs: siz
Teklik 3. şahıs: o	Çokluk 3. şahıs: onlar

Örnek: Bunlar hayal ama mahallemi ben böyle seviyorum işte!

Kişi zamirlerinin yerine kullanılabilen ancak esas olarak kişi zamirleriyle birlikte kullanılarak cümledeki anlamı pekiştiren “kendi” zaminine “dönüşlülük zamiri” denir.

Örnek: İnsan kendi işini kendi yapmalı.

Uyarı: Dönüşlülük zamiri, kişi zamirinin yerine kullanılabildiği gibi, kişi zamirleriyle birlikte, cümleye pekiştirme anlamı katacak şekilde de kullanılabilir.

Örnek: Bu sorunu kendim hallettim.

Bu sorunu ben kendim hallettim.

Birinci cümlede “kendim” kelimesi I. tekil kişiyi belirtecek şekilde, kişi zamirinin yerine; ikinci cümlede kişi zamiriyle (ben) birlikte, cümleye pekiştirme anlamı katacak şekilde kullanılmıştır.

2. İşaret (Gösterme) Zamirleri

Varlıkların adını söylemeden, onları işaretleyerek göstermeye yarayan kelimelere işaret zamiri denir. “Bu, şu, o, bunlar, şunlar, onlar, buraya, şuraya, oraya, burası, şurası, orası, öteki vb.” işaret zamirleridir.

Örnek: Çok kitap okurum ama onu daha önce okumamıştım.

Bu cümlede, “onu” kelimesi işaret yoluyla “kitap” adının yerine kullanıldığından, işaret zamiridir.

Örnek: Siz buraya daha önce gelmiş miydiniz?

Bu cümlede “buraya” kelimesi, bir yer, mekân adının yerine geçtiği için işaret zamiridir.

Uyarı: “O” ve “onlar” kelimeleri, Türkçede hem işaret zamiri hem kişi zamiri olarak kullanılabilir. Bu kelimeler, insan için kullanılırsa kişi zamiri; insan dışındaki varlıklar için kullanılırsa işaret zamiri olur.

Örnek: Onları eve de davet etmelisin.

Onları bir hafta içinde tamamlaman gerekiyor.

Birinci cümlede “onları” kelimesi, insan için kullanıldığından kişi zamiridir. İkinci cümlede ise insan dışındaki varlıklar için kullanıldığından işaret zamiridir.

Uyarı: Diğer işaret zamirleri (bu, şu, bunlar, şunlar, öteki...) insan için de kullanılsa, zamir olduklarında her zaman işaret zamiridir.

“Osman’ın değil, bunun konusuna hazırlan.” cümlesinde de “bu” kelimesi bir kişiyi karşılamasına rağmen işaret zamiridir

Uyarı: İşaret zamirleri varlıkların mesafesini belirtmek için kullanılır.

Yakında olan için: bu

Biraz uzakta olan için: şu

En uzakta olan için: o işaret zamirleri kullanılır.

3. Belgisiz Zamirler

İsimlerin yerini belli belirsiz, kesin olmayacak şekilde tutan zamirlerdir. Hangi varlığın yerini tuttukları açıkça belli değildir. Başlıca belgisiz zamirler şunlardır: bazısı, kimi, çoğu, hepsi, birkaçı, birçoğu, tümü, tamamı, herkes, hiçbir, biri, falan, şey ...

Örnek: Senin yerine başkası yazmanlık yapsın.

Bu cümlede, “sen” zamiri, belli bir kişiyi karşılarken “başkası” kelimesi , karşıladığı kişi kesin olarak belirtilmediğinden, belgisiz zamirdir.

Örnek: Birçoğu, kampanyaya destek verdi.

Bu cümlede, “birçoğu” kelimesi, sayıca bir belirsizlik anlamı taşıyıp karşıladığı kişiler kesin olarak belirtilmediğinden, belgisiz zamirdir.

Uyarı: Belirsizlik bildiren kelimeler bir isimden önce kullanılıyor, o ismi etkiliyorsa bu kelimeler belgisiz sıfat, bir ismin yerini tutuyorsa belgisiz zamir olur.

Örnek: “Bazı insanlar tatlıya pek düşkün değildir.” cümlesinde “bazı” kelimesi, “insanlar” kelimesini belirttiği için belgisiz sıfattır.

“Bazıları tatlıya pek düşkün değildir.” cümlesinde ise “insanlar” isminin yerini tuttuğu için belgisiz zamirdir.

4. Soru Zamirleri

İsimlerin yerini soru yoluyla tutan kelimelere soru zamiri denir. “Ne, kim, kimi, hangisi, kaç, nereye, nerede, nereden vb.” kelimeler soru zamirleridir.

Örnek: Seni tüm gün kim aradı?

Bu cümlede, “kim” kelimesi, soru anlamı taşımaktadır ve yerine cevap olarak bir isim gelebilmektedir. “Beni tüm gün arkadaşım aradı.” cevabında görüldüğü üzere “arkadaş” ismi, “kim” kelimesinin yerine cevap olarak gelebilmektedir.

Uyarı: Soru bildiren kelimeler bir isimden önce kullanılıyor, o ismi etkiliyorsa bu kelimeler soru sıfatı, bir ismin yerini tutuyorsa soru zamiri olur.

Örnek: Hangi filme gittiniz? (“film” kelimesini belirttiği için soru sıfatı)

Hangisine gittiniz? (filmin yerini tuttuğu için soru zamiri)

Uyarı: Soru zamirleri, cümlelerde her zaman soru anlamı taşımaz fakat bu kelimeler yine de soru zamiridir.

“Senin nerede ne yapacağını kestiremiyorum.” cümlesinde “nerede, ne ” kelimeleri cümleye soru anlamı katmamıştır ama yine de görevce soru zamiridir.

B. Ek Hâlindeki Zamirler

1. İyelik (Aitlik) Zamirleri

Ek hâlinde olup getirildiği ismin hangi kişiye ait olduğunu bildirir. Bunlar aynı za-

manda iyelik ekleridir.

1. tekil şahıs iyelik eki -(i)m defterim
2. tekil şahıs iyelik eki -(i)n defterin
3. tekil şahıs iyelik eki -ı, -i, -u, -ü, -(s)ı, -(s)i, -(s)u, -(s)ü defteri
1. çoğul şahıs iyelik eki -(ı)mız, -(i)miz, -(u)muz, -(ü)müz defterimiz
2. çoğul şahıs iyelik eki -(ı)nız, -(i)niz, -(u)nuz, -(ü)nüz defteriniz
3. çoğul şahıs iyelik eki -ları, leri defterleri

2. İlgi Zamiri

İlgi zamiri “ki” ekidir. Bu ek, isim tamlamalarında tamlayana gelerek tamlanan olan ismin yerine geçer. Kısaca ilgi eki olan “-ki” bir ismin yerine geçerse ilgi zamiri olur. Bu zamir kendinden önceki kelimeye bitişik yazılır.

Örnek: Ben şemsiyemi evde unuttum, seninkini alsak mı? Bu cümlede “şemsiye” kelimesi iki kere tekrarlanmayarak “-ki” eki “şemsiye” kelimesinin yerine kullanılmıştır. “-ki” eki ismin yerine kullanıldığı için ilgi zamiridir.

Örnek: Madem annenin cüzdanı evde kalmış, seninki nerede?

Bu cümlede “-ki” eki, tamlanan durumundaki “cüzdan” isminin yerini tutmuştur.

Uyarı: İlgi zamiri “-ki”, tamlayan ekinden (-ın, -in, -un, -ün, -im) sonra gelir.

Onunki, seninki, benimki, bizimki...

Bizim çalışmamız sizinkinden daha kapsamlı olmuş. (çalışma)

Sizinki yine inanılmaz bir başarı gösterdi. (çocuk)

Yapıları Bakımından Zamirler

Zamirler yapısına göre basit, türemiş ve birleşik olmak üzere üç gruba ayrılır.

1. Basit Zamirler

Kök hâlinde tek kelimedenden oluşan zamirler, basit zamirlerdir: ben, sen, o, biz, siz, onlar, kendi, bu, şu, kim, ne, ki...

2. Türemiş Zamirler

Bazı ad, sıfat ve zarflara iyelik, aitlik ekleri getirilerek kurulmuş olan zamirlerdir: başkası, bazısı, biri, birisi, büyüğü, çoğu, gerisi, hepsi, öbürü, öteki, topu; benimki, evdekini, önceki, öğlenki, uzaktaki, yakındaki, yanındaki vb.

3. Birleşik Zamirler

Birleşik zamirler birden fazla kelimenin birleşmesiyle oluşturulan zamirlerdir: falan filan, falanca filanca, öteki beriki, birazı, birçoğu, birkaçı, birtakımı, her biri, her birimiz, hiçbirisi, hiçbirimiz...

Çözümlü Örnek Soru

“O” kelimesi, aşağıdaki cümlelerin hangisinde kişi zamiri olarak kullanılmıştır?

- A) Çocuklar o kediye kendileri beslediler.
- B) Öğretmeni onu pek sever.
- C) Arkadaşı o yemeği pişirecek.
- D) Onu değil şu gömleği istiyorum.

Çözüm:

A seçeneğinde geçen “o” kelimesi “kedi” ismini belirterek, C seçeneğinde geçen “o” kelimesi “yemek” ismini belirterek sıfat görevinde kullanılmıştır. D seçeneğinde geçen “o” kelimesi “gömlek” isminin yerine geçtiği için işaret zamiridir. B seçeneğinde ise “o” kelimesi bir kişinin (öğrenci) yerini tuttuğu için kişi zamiridir. **Cevap: B**

Çözümlü Örnek Soru

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde, soru anlamı bir zamirle sağlanmıştır?

- A) Onca zahmeti neden çektiniz?
- B) Bu soruya kim cevap verir?
- C) Şu domatesler kaç para?
- D) Kaçınıcı kez uyardım sizi?

Çözüm:

A, C ve D seçeneklerinde “Neden, kaç, kaçınıcı, kaçır?” kelimeleri ismin yerini tutmadığından zamir değildir. B seçeneğinde “kim” kelimesi soru zamiridir. **Cevap: B**

Çözümlü Örnek Soru

“Kimi zamirler, özneyi pekiştirerek belirtirler. Bunlar tek başlarına asıl şahıs zamirlerinin yerini tutabildikleri gibi onlarla birlikte de kullanılabilirler.”

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu açıklamaya uygun bir zamir vardır?

- A) Doğrusu, senin söylediklerindir.
- B) Sana kalırsa açıktan ölürüz.
- C) Arkadaşım geldiğinde sizde kalsın.
- D) Bu diyeti ben kendim uyguladım.

Çözüm:

Açıklamaya uygun zamir, D seçeneğindeki “kendim” kelimesidir. Çünkü bu kelime “ben” şahıs zahirinin yerine kullanılabildiği gibi bu cümlede “ben” zamiriyle birlikte kullanılmış ve özneyi pekiştirerek belirtmiştir. **Cevap: D**

Çözümlü Örnek Soru

Eskiden, seslerin hep o (I) küçücük (II) kutunun içinde olduğunu sanırdım. Düğmesi çevrilince o (III), salonumuzu güzel ezgilerle doldururdu.

Bu cümlelerde numaralanmış kelimelerin türleri, aşağıdakilerin hangisinde sırasıyla doğru olarak verilmiştir?

I	II	III
A) sayı sıfatı	niteleme sıfatı	kişi zamiri
B) işaret sıfatı	belgisiz sıfat	kişi zamiri
C) işaret zamiri	niteleme sıfatı	kişi zamiri
D) işaret sıfatı	niteleme sıfatı	işaret zamiri

Çözüm:

I. cümledeki “o” kelimesi işaret yoluyla “kutu” ismini belirttiği için “işaret sıfatı”, “küçücük” kelimesi “kutu” ismine sorulan “Nasıl?” sorusuna cevap verdiği için “niteleme sıfatı”dır. II. cümledeki “o” kelimesi, işaret yoluyla “kutu” isminin yerini tuttuğu için “işaret zamiri”dir. **Cevap: D**

YAZMA

a. Yazma Tür ve Tekniklerini Tanıma

Romanın Bir Kesitini, Bakış Açısı ve Anlatıcıyı Değiştirerek Yazma

Roman, kendine özgü yapı unsurlarından; kişiler, mekân, zaman, olay örgüsü, anlatıcı ve bakış açısı oluşan, olay ve durumların ayrıntılı olarak sunulduğu bir edebî tür olduğu için yazmaya başlamadan önce bir plan yapmalısınız.

Seçtiğiniz roman üzerinde değişiklik yapmadan önce belirlemeniz gereken en önemli konu, olayların nasıl başladığı ve nasıl sonlanacağıdır. Böylece olayların nerden nereye gittiğini rahat takip edebilirsiniz.

Romanlar diğer edebî türlere göre genellikle daha hacimlidir. Hikâyede genelde tek bir olayın anlatımı olduğunu öğrenmiştiniz. Bu nedenle hikâyede genellikle daha dar bir şahıs kadrosu ve bir olay yer alırken romanlarda birbiriyle ilişkili pek çok olay bulunabilir. Bu bakımdan ele alacağınız kesitin; bakış açısı ve anlatıcısında neyi nasıl değiştireceğinizi yazmaya başlamadan önce düşünüp çatıyı oluşturunuz. Planlamanızda öncelikle olay, kişiler, mekân, zaman ve anlatıcıyı belirleyiniz. Daha sonra hangi bakış açısını kullanacağınızı belirleyiniz.

b. Yazma Sürecini Uygulama

Aşağıda Orhan Kemal’in “Evlerden Biri” adlı romanından bir bölüm verilmiştir. Bu roman kesitini; bakış açısını ve anlatıcıyı değiştirerek A4 kâğıdına yazınız.

“Birden kardeşinin yorganı dikkatini çekti. Yeni, yepyeni bir yüz kaplanmıştı. Sarıya çalan filiz yeşili üzerine tozpembe, beyaz çiçekleriyle, yepyeni, evet. Kendi yorganı? Yer yer yamalı, mavisi soluk, eski, kirli. Anlıyordu, gayet iyi anlıyordu. Ana, baba, abla, kardeş... Bir zamanlar, hani şu babasının kuş uçmaz, kervan geçmez küçük istasyonlarda müdürlük yaptığı yıllar... O zaman evin bütün umudu kendisindeydi. Okuyacak, liseyi, üniversiteyi bitirecek, avukat olacak babasını kuş uçmaz, kervan geçmez istasyonların uzayıp giden sıkıntısından kurtaracak; ailesini bir büyük, bir canlı, bir kocaman şehrin zarif bir avukat yazıhanesi çevresinde toplayacaktı...

İçini çekti.

Babası o zamanlar şimdiki gibi haftalarca dargın durmaz, annesi, ablası çevresinde dolanırlar. Şimdi kardeşi Erdal’a yaptıklarınca, mendili, çorabı, elbisesinin ütüsü, çamurlu ayakkabılarına varana kadar her şeyiyle inceden inceye ilgilenirlerdi.

Kardeşine tekrar baktı.”

Yazdığınız metni kitabın sonundaki yazma öz değerlendirme ölçeğine göre değerlendiriniz.

SÖZLÜ İLETİŞİM

a. Sözlü İletişim Tür ve Tekniklerini Tanıma

Bir topluluk karşısında yapılan sunuş konuşmaları hazırlıklı konuşmalardır. Hazırlıklı konuşma çeşitleri; nutuk, tartışma, münazara, bilgi şöleni, açık oturum, panel, forum, seminer...

Bir topluluğa hitap edilecek konuşmaların hepsinde, dinleyiciler göz önüne alınarak ve seçilen konuda bir konuşma planı yapılarak hazırlanılması şarttır. Bunun için; hazırlık aşamasında öncelikle konu, amaç ve hedef kitle belirlenmelidir. Konuşma konusuyla ilgili gözlem, inceleme veya araştırma yapılmalıdır. Kaynaklardan geniş ölçüde yararlanılarak konuşmanın türüne göre etraflıca hazırlanmalıdır.

Hazırlıklı konuşmalarda dikkat edilmesi gereken hususlar şunlardır:

1. Dinleyici kitlesi: Belli bir gruba hitap edecek konuşmacı için konuyu tespit etmeden önce yapılması gereken ilk iş dinleyicilerin kim olacağını bilmektir. Çünkü konu buna göre seçilecek ve konuşma hazırlığı dinleyicilerin özelliğine göre yapılacaktır.
2. Konunun tespiti: Dinleyicilerin kim olacağı tespit edildikten sonra sıra konunun seçilmesine gelir.
3. Konuşma plânının çıkarılması ve konunun hazırlanması: Hazırlıklı konuşmanın tarihi, saati, yeri ve dinleyici grubunun kimlerden oluşacağı önceden bilindiği için konuşma metninin hazırlığı aşağıda verilen plan örneğine uygun olarak yapılır:

Planlama

- Konuşmanın temel bölümlerini belirleme
- Her bölümde vurgulanacak konuları belirleme

Planın Kapsadığı Bölümler

- a) Seslenme bölümü: Kime hitap edilecek? Sayın ... Sevgili
- b) Giriş bölümü: Konu nedir? Konunun özü
- c) Gelişme bölümü: Konu hangi görüşlerle açıklanacak?

Konuşma metninde başlangıç ve sonuç bölümleri çok önemlidir. Bu bölümlerde etkili sözler kullanılmalıdır. Konuşmanın gelişme bölümü, en geniş bölümüdür. Ne söylenecekse bu bölümde söylenir. Başlangıç bölümünde ortaya konan konu, bu bölümde geliştirilerek açıklanır. Olaya dayalı konuşmalarda olaya dayalı bir sıralama izlenir. Sonuç bölümünde konuşmanın amacı anlatılır ve ana düşünce söylenir.

- Konuşma içeriğini süreye göre düzenleme
- Konuşma metnini veya notlarını hazırlama: Konuşma sırasında zaman zaman yararlanılacak not kartları hazırlanmalı.

- Konuşmada kullanılacak görsel ve işitsel araçları hazırlama
- Konuşma provası yapmalıdır.
- 4. Hazırlığın denenmesi: Konuşma metnine son şeklini veren konuşmacı düşüncelerinden ve uyarılarından yararlanacağı biri huzurunda konuşmasını birkaç kez denemelidir.
- 5. Sunumdan önce yapılması gerekenler: Konuşmanın çeşidine göre sunuş sırasında kullanılabilecek birtakım istatistikler, raporlar, kupürler vs. varsa konuşmacı bunları yanında bulundurmalıdır.
- 6. Sunum: Konuşmacı kürsüye canlı adımlarla gelmelidir. Topluluk karşısına düzgün bir kıyafetle çıkan konuşmacının dış görünüşünde sesinde konusunu iyi anlatabilme heyecanı ve güzel konuşma isteğinin sezilmesi dinleyenleri olumlu etkileyecektir.
- Daha önce öğrendiğiniz sunu hazırlama ve sunum yapma ilkeleri doğrultusunda hazırlıklı konuşmanızı yapınız.

b. Sözlü İletişim Sürecini Uygulama

Seçilecek Bir Romanın Tanıtılması

Kitap tanıtımının yapılmasının amacı, kitabı tanıtacak kişiyle birlikte dinleyicilerin de bilgilenmesini sağlamak, dinleyicilerde okuma isteği uyandırmaktır. Öncelikle kitap tanıtımı dış ve iç yapı olmak üzere ikiye ayrılır:

Dış yapıda; kitabın adı, yazarın adı-soyadı (varsa Türkçeye çevirenin adı-soyadı), kitabın türü, basıldığı yer, yayınevi, basılış tarihi, kaçınıcı baskı olduğu, sayfa sayısı belirtilir.

İç yapıda; yazar üzerine bilgi, kitabın türü üzerine bilgi, özet, ana düşünce, biçem (üslup), kitabı tanıtacak kişinin kişisel yorumu olmak üzere bir planı içerir.

Kitap tanıtımı ile ilgili yapacağınız hazırlıklı bir konuşmada dikkat etmeniz gereken bazı ölçütler vardır. Bunlar:

- Kitap incelemesi hazırlık aşamasında; öncelikle konu, amaç ve hedef kitle belirlenmelidir. Kitabı özetlemek ya da eleştirmek için kitabın içindeki bilgiler beyin süzgecinden geçirilmeli. Kitap tanıtımının amacına ulaşabilmesi için kitap hakkındaki yazılar okunmalıdır. Konuşmanın başlangıcında kitabın incelemesini kavratacak bir özlü söz veya bir başlık veya ikisi birden kullanılmalı.
- Konuşmanın gelişme bölümünde; incelenen kitabın konusunun ne olduğu birkaç cümle ile açıklanmalı. Kitabın bir iki paragrafta özeti yapılmalı. Önemli ve ilgi çekici yerlerden alıntılar yapılmalıdır. Kitap tanıtımının amacına ulaşabilmesi için kitabı tanıtacak kişinin kesinlikle kitabı, ulaşabilirse kitap için yazılmış diğer yazıları okuması gerekir. Ayrıca kitapta kullanılan dil, akıcılık, yazarın üslubu... değerlendirilmeli.
- Sonuç bölümü, konuşmanın amacı ve tanıtılan eserin ana düşüncesi söylenerek bitirilir.

Uyarı: Tüm bu çalışmanın sunulmadan önce prova yapılması gerektiğini unutmayınız.

Beğendiğiniz bir romanı tanıtınız.

ÖZET

Roman: Olayların yer, zaman ve şahıs kadrosu bütünlüğü ve uyumu içinde anlatıldığı uzun soluklu, hacimli edebiyat türüdür.

Romanın Yapısal Öğeleri

1. Kişi (kahramanlar): Romanların çoğunda geniş bir şahıs kadrosu vardır. Roman-da başkarakter ve yardımcı karakterler bulunur. Romanda şahıslar ayrıntılı olarak tanıtılır. Roman kahramanının yaşamı, geniş bir zaman çerçevesi içinde baştan sona anlatılır. Roman kişileri “tip” ve “karakter” olarak karşımıza çıkar.

Tip: Belli bir sınıfı ya da belli bir insan eğilimini temsil eden kişidir. Tip evrenseldir, genel özelliklere sahiptir.

Karakter: Romanda olumlu, olumsuz yönleri ile verilen, belirli bir tip özelliği göstermeyen kişilerdir. Karakterler, birden fazla özelliği belirlenmiş, tipik olan birkaç özelliği ile insanın iç çatışmaları ve çıkmazlarını verme görevini yüklenmiş roman şahıslarıdır. Karakter çok yönlüdür ve değişkendir.

2. Olay: Romanlar, temel bir olay etrafında gelişen ve iç içe geçmiş çok sayıda olaydan oluşur. Romanda olaylar her yönüyle ayrıntılı olarak işlenir. Her olay bir nedene bağlanır. Böylece okuyucu, romanın içine çekilir.

3. Mekân (yer): Romanlardaki kişilerin yaşadığı, olayların geçtiği yerdir. Bu yer, okuyucuya betimleme yoluyla anlatılır. Romanda olayların geçtiği ve kişilerin yaşadığı yerler, çevre ve diğer mekânlar çok ayrıntılı şekilde verilir.

4. Zaman: Romanlarda zaman kavramı belirgindir. Olay veya olaylar belirli bir zaman diliminde yaşanır.

Romanda;

Konu: Romanda ele alınan, üzerinde durulan düşünce, durum veya sorun metnin konusunu oluşturur.

Tema: Bir metindeki temel duygu veya kavram “tema” olarak adlandırılır. Temaları ifade eden kavramlar soyuttur.

Çatışma: Romanlarda farklı düşüncelere, özelliklere sahip olmaktan veya hayat tarzından dolayı yaşanan anlaşmazlık durumlarına denir.

Örtük ileti: Bir yazarın metnin içine yerleştirdiği bilgilerden yola çıkarak okurun; çıkarımlarda bulunmasına denir.

Dil ve anlatım: Her romancı, eserini kendine özgü görüş, anlayış ve anlatış özelliğine göre oluşturur. Anlatmaya bağlı eserlerde, özellikle de roman ve hikâyeler birinci veya üçüncü kişi ağzından anlatılır. “Birinci kişili anlatım”da “ben, biz”; ‘üçüncü kişili anlatım’ da eserlerde “o, onlar” özneleri kullanılır.

Anlatıcı / Bakış Açıları

Hâkim (İlahi, Tanrısal) bakış açısı: Anlatıcı; olayların içinde yer almaz, olaylara müdahale etmez. Olaylara geniş bir açıdan bakar. Anlatıcı her şeyi bilen konumundadır.

Kahraman bakış açısı: Anlatıcı, romanın kahramanlarından biridir. Yazar, olayları kahramanın bakış açısından anlatır. Anlatıcının bildikleri; kahramanın anlattıkları, gördükleri, duydukları ve bildikleri ile sınırlıdır. Olaylar, birinci kişinin ağzından verilir.

Gözlemci bakış açısı: Anlatıcı, olayların içinde yer almaz. Olayları yansız bir şekilde anlatır, gözlemci konumundadır. Yazarın bildikleri, kahramanın bilgilerinden daha azdır.

Roman Türleri

Romanlar konusuna göre “sosyal roman, tarihî roman, macera romanı, psikolojik roman, egzotik roman, bilimkurgu romanı...” olarak isimlendirilebilir.

Sosyal roman: Toplumsal sorunların işlendiği romanlardır.

Tarihî roman: Konularını tarihte yaşamış kahramanlarla, onları kuşatan gerçek veya hayalî kişilerin hayat ve maceralarından alan roman türüdür.

Macera (Serüven) romanı: Günlük yaşamda gerçekleşmesi çok zor olan şaşırtıcı, gizemli olayları sürükleyici bir anlatımla ele alan romanlardır.

Psikolojik roman: İnsanların ruhsal ve psikolojik durumlarını, olaylar karşısındaki tepkilerini ve davranış biçimlerini işleyen roman türüdür.

Dünya Edebiyatında Roman

Roman Avrupa’da sözlü edebiyattaki destan türünün geçirdiği evrimleşmenin bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Miguel de Cervantes’in Don Kişot’u 16. yüzyılın sonlarına doğru yazılmıştır ve eser roman türünün ilk başarılı örneği kabul edilir.

Türk Edebiyatında Roman

Türk edebiyatı bugünkü anlamda romanla Fransızcadan yapılan çeviriler sayesinde tanışmıştır. Yusuf Kamil Paşa’nın Fransız edebiyatçı Fenelon’dan yaptığı Telemague (Telemak)’ adlı eser, ilk çeviri romandır.

Hikâye-Roman Farkı

- Hikâye türü, romandan daha kısadır.
- Hikâyede temel öge olaydır. Romanda ise temel öge karakterdir.
- Hikâyede tek olay bulunmasına karşılık romanda birbirine bağlı olaylar zinciri vardır.
- Hikâyede kahramanların tanıtımında ayrıntıya girilmez, kahramanlar her yönüyle tanıtılmaz. Romandan farklı olarak hikâyede kişiler sadece olayla ilgili yönleriyle anlatılır. Bu yüzden hikâyelerdeki kişiler bir karakter olarak karşımıza çıkmaz.
- Hikâyede, olayın geçtiği yer (çevre) sınırlıdır ve ayrıntılı olarak anlatılmaz.
- Romanlarda olaylar çok olduğu için olayların geçtiği çevre de geniştir.
- Hikâyeler kısa olduğu için anlatım yalın, anlaşılır ve özlüdür. Romanlarda ise anlatım daha ağır ve sanatlıdır.

Romanda Anlatım Teknikleri

1. Anlatma: Bu teknik, hâkim bakış açısı ile oluşturulur. Yani anlatıcı kahramanlardan birisi değildir. Anlatmaya bağlı metinlerde başvuru temel anlatım tekniklerinin en eskisidir.

2. Gösterme: Bu yöntemde roman kişilerinin iç dünyalarının verilmesi amaçlanır. Gösterme yöntemi, sadece figürlerin psikolojik boyutlarını aktarmak, net bir anlatımla sunmak işlevini gerçekleştirir.

3. Özetleme: Bu teknik, çok uzun süren bir zamanın kısa anlatımıdır. Bu teknik, zaman atlaması ve genellemeler çevresinde oluşur.

Geriye dönüş: İlmi bakış açısıyla ya da kahramanın bir diyalog aracılığıyla kendi geçmişini kendi bakış açısıyla aktarmasıdır.

İç çözümleme: Anlatıcı ve onun hâkim bakış açısıyla kurulur. Bu teknikte anlatıcı, karakterin zihnine rahatça nüfuz eder.

Bilinç akışı: Bu teknikte karakterin aklından geçen düşünceler bütün karmaşıklığıyla ve herhangi bir sıra olmadan okuyucuya verilir.

Bir metne gönderme yaparak onu içerik ya da biçim düzeyinde taklit ederek yeni bir metne dönüştürmeye “metinler arasılık” denir. Sanatçılar bu dönüştürmede pastiş (öykünme) ve parodi (yansılama) gibi teknikler kullanırlar.

Parodi (yansılama): Mizah oluşturma temel unsurlarından biri olan parodi; metinler arasılık yoluyla aktarılan metin yoluyla gülünç ve mizahi bir durum oluşturmayı sağlayan anlatım tekniğidir.

Pastiş (öykünme): Bu teknik bir yazarın dil ve anlatım özellikleri, sözleri taklit edilerek gerçekleşir.

İroni, söylenmek istenilen şeyin tersini söyleyerek eleştirmektir.

ÖLÇME DEĞERLENDİRME

1. • Olaylar, bir ana olay etrafında gelişir.

- Kişi kadrosu geniştir.
- Kişiler ve olaylar ayrıntılarıyla ele alınır.
- Olmuş ya da olabilecek olayları anlatır.
- Olaylar geniş bir zamana yayılarak anlatılır.

Yukarıda özellikleri verilen edebî tür aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Hikâye B) Roman C) Masal D) Fabl

2. I. Olmuş ya da olabilecek olayların edebî olarak anlatıldığı metinlerdir.

II. Yaratıcı yazılardır.

III. Olay, kişiler ve zaman unsurlarından bazılarıdır.

IV. Kişiler ayrıntılı olarak işlenir.

V. Olaylar oldukça geniş yer tutar.

Yukarıda verilen özelliklerin hangisi ya da hangileri roman ve hikâyenin ortak özellikleri arasında yer almaz?

- A) I ve II B) II ve III C) III ve IV D) IV ve V

3. Aşağıda verilen parçada boş bırakılan yerlere uygun kelimeleri yazınız.

a) Romanlarda konu birden çok kapsar. Roman konularının en önemli özelliği olmuş veya olabilir nitelikte olmasıdır. Romanlarda konular, bir temel vakanın etrafında gelişen olaylarla anlatılır. Olay örgüsü, romanın temel unsurlarından biridir. Olayların ve karakterlerin zaman içindeki gelişmesi, romanın yapısının ana eksenini oluşturur. Romanda plan, bu olay örgüsünün belli bir düzen içinde geliştirilip işlenmesidir.

b) Plan genellikle üç bölümden oluşur.

.....: Romanda kişilerin ve çevrenin okuyucuya tanıtıldığı, olayların başladığı ilk bölümdür.

.....: Olayların gittikçe yoğunlaştığı, belli çatışmaların gerçekleştiği, kahramanların belli engellerle karşılaştığı bölümdür. Bu bölümde okuyucunun ilgisi, dikkati ve heyecanı doruk noktasına ulaşır. Okuyucu, bir an önce çatışmaların sona ermesini ve engellerin aşılmasını bekler.

.....: Çatışmaların ve engellerin ortadan kalktığı, düğümün çözüldüğü, olayların sona erdiği bölümdür.

4. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri uygun kelimelerle doldurunuz.

- a) “Şu alaturka musikiyi kaldıracaklar mı ne yapacaklar? Yapsalar da ben de kurtulsam. Hep ailenin tesiri. Babam şark terbiyesi almış. Ney çalar, akrabam öyle... Fakat artık sinirime dokunuyor, bir kere şu musibetin biçimine bak, hele bu torbası?.. Yirmi gündür elime almıyorum, bugün mecbur oldum. Bırakacağım musibeti... Allah razı olsun.” metninde bakış açısı kullanılmıştır.
- b) “Dördüncü sınıftaydım. Yaşım on iki kadar olmalı. Fransızca muallimimiz Sör Aleksi, bir gün bize yazı vazifesi vermişti. Hayattaki ilk hatıralarınızı yazmaya çalışın. Bakalım neler bulacaksınız? Sizin için güzel bir hayat temini olur, demişti.” metninde ve anlatım biçimleri kullanılmıştır.
- c) “Sıcak bir yaz günüydü. Çocuk, kendisine ait bir gölcükte yüzüyordu. Bu defa, maşın mağazanın bir toz bulutu kaldırarak geldiğini işte o zaman gördü. Bu gölcüğü, ona, çayın sığ bir yerini taşlarla çevirerek dedesi yapmıştı. Taşlarla çevrili bu gölcük olmasa belki şimdiye kadar çoktan ölmüş olurdu. Ya da, ninesinin söylediği gibi, akıntıya kapılıp Isık Göl’e doğru sürüklenirken, balıklara ve öbür tatlı su hayvanlarına yem olur, yalnız kemikleri kalırdı. Ve bir arayan soran da olmazdı.” metninde anlatım tekniklerinden kullanılmıştır.

5. Aşağıda anlatım teknikleriyle ilgili verilen yargılardan hangisi yanlıştır?

- A) Anlatma tekniği; olayın hareketin, tavrın, durumun dil vasıtasıyla okuyucunun gözü önünde canlandırılmasıdır.
- B) Özetleme, olayların ayrıntıdan arındırılarak ana hatlarıyla kısaca ifade edilmesidir.
- C) Gösterme tekniği, anlatıcının birtakım olayları ve bu olaylar çevresindeki insanları, belli bir mekân ve zaman çerçevesinde okuyucuya nakletmesidir.
- D) Metnin anlatım özelliğinde bir değişiklik olması için anlatıcının değişmesi gerekir.

6. (I) Roman, gerçekleşmemişse bile gerçekleşebilir olayların insan, yer, zaman çerçevesi içinde anlatıldığı edebî metin türüdür. (II) İlk romanımız, tercüme bir eser olan Yusuf Kamil Paşa'nın Fenelon'dan çevirdiği Telemak adlı eserdir. (III) Millî Mücadele yıllarında; siyasi kavgalar, Türkçülük, yanlış batılılaşma, kuşaklar arası çatışma, geri kalmışlık, eğitimsizlik, cehalet, yoksulluk...temaları işlenmiştir. (IV) Roman türü edebiyatımızda ilk defa Cumhuriyet Dönemi'nde denenmiştir.

Yukarıda numaralanmış cümlelerin hangisinde bir bilgi yanlış vardır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV.

7. Roman türünü çoğu yazar bir çeşit insanlık tarihi sayar . Toplumu, hayatı bütünüyle kucaklayan, yalnızca tek bir birey üzerine kurulmuş romanlarda bile dönemin özelliklerini veren bazı ip uçları yakalamak olasıdır Roman, insanı çağı ve çevresi içinde anlatır. Roman yazarı yaşamı gözleyerek konularını bulur tasarlanmış olayları konu alan romanlarda bile yazarın gözlem gücü önemlidir. Yazar, bu gözlemlerini felsefi, ahlaki, politik, dinî vb. görüş ve düşüncelerle destekleyerek yazabilir.

Bu metinden romanla ilgili olarak aşağıdakilerin hangisi çıkarılamaz?

- A) Romanlar yazıldıkları dönemin özelliklerini yansıtır.
B) Yazar deneyimlerini bir olay örgüsü içinde düz yazı ile aktarır.
C) Yazar romanını yazarken gözlem gücünden yararlanır.
D) Yazar, romanda yaşama dair birçok görüş ve düşünceden yararlanabilir.

- 8. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde soru zamiri vardır?**

- A) Türkiye'ye ne zaman geldin? B) Sen de bizimle gelebilir misin?
C) Bunu onlara kim söylemiş? D) Bilmem bu kaçınıcı bahar?

- 9. Aşağıdakilerden hangisinde soru zamiri yüklem görevindedir?**

- A) Dün beni arayan sensin, değil mi?
B) Benim sınavımda en yüksek notu alan kimdi?
C) Neyi bildiğini anlayamadım.
D) Kimi bekliyorsunuz burada saatlerdir?

10. Kişi zamirlerinden “kendi” kelimesi, söz içinde kişiyi vurgular ya da yapılan işin yapana döndüğünü gösterir. Buna “dönüşlülük zamiri” denir.

“Kendi” **zamiri aşağıdakilerden hangisinde bu iki göreviyle kullanılmıştır?**

- A) Ben kendim yapabilir miyim? B) Siz kendiniz yazışın daha iyi.
C) Kendini işine o kadar kaptırmış ki. D) Ben kendim, kendimi suçluyorum.

11. **Aşağıdakilerden hangisinde zamir kullanılmamıştır?**

- A) Röportaj türü onun sayesinde önem kazandı.
B) Yazdıklarının hepsini acımazca eleştirmiş.
C) Kitaplarını sevdiğim için onun imza gününe gittim.
D) O iyi yazarlara özgü mütevazılığı hep vardı.

12. **Aşağıdakilerden hangisinde zamir, cümleye “göre” anlamı katmıştır?**

- A) Dün seni yolda görmüşler. B) Biz onun gibilerini çok gördük.
C) Bence bu işi fazla uzatmayın. D) Sizi bizi tanımaz artık.

13. Bizim okurumuz sadece roman okuyan bir okur değildir. Onlar romanın yanı sıra öykü, deneme, makale şiir de okur. Yabancı ülkelerdeki okur oranıyla kendi okurumuz arasındaki farkın azalmış olması sevindirici.

Bu parçada kelime durumunda kaç zamir kullanılmıştır?

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4

14. **Aşağıdakilerden hangisi kitap tanıtırken verilecek bilgiler arasında değildir?**

- A) Kitabın adı ile yazarın adı ve soyadı
B) Yayınevi, basım tarihi, kaçınıcı baskı olduğu
C) Yazar hakkında bilgi
D) Kitap yazarının medeni durumu

CEVAP ANAHTARI

“Fatih-Harbiye” Metni Anlama ve Çözümleme Soruları Cevap Anahtarı

1. Eserin baş kahramanı Neriman lise yıllarında tanıştığı ve yedi yıldır birlikte olduğu dostu Şinasi'den gittikçe uzaklaşması, bunun üzerine Şinasi'nin ve çevresindekilerin tanıdığı Neriman'dan farklı davranması, Doğu medeniyeti ve ona ait her şeyden nefret etmesi, buna karşılık Batı medeniyeti ve ona ait her şeye sevgi duyması, dolayısıyla da İstanbul'da Batı'nın etkilerini en çok üzerinde taşıyan Beyoğlu semtine karşı aşırı bir sevgi duyması, konservatuvarın Batı Müziği Bölümü ve Beyoğlu'ndan tanıştığı zengin aile çocuğu Macit ile arkadaş olması, Macit'in Neriman'ı zengin insanların katılacağı büyük bir baloya davet etmesi, balo kıyafeti almak için dayısına uğraması, Neriman'ın dayısının kızlarından dinlediği bir olayla yaptığı yanlışın farkına varması ve Şinasi ile evlenmesi.
2. Romanda yanlış Batılılaşma, Doğu-Batı çatışması simgeler düzeyinde ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır.
3. Romanda mekân unsuru, başkarakter Neriman'ın bakış açısından Doğu'yu simgeleyen Fatih ile Batı'yı simgeleyen Harbiye(Beyoğlu) semtlerinin karşılaştırılması şeklinde görülür. Romanda mekân, özellikle romanın başkarakteri Neriman etrafında oluşturulur. Bunun yanı sıra Fatih-Harbiye'de mekân; özellikle ana karakterlerin ruhsal durumlarını, duruşlarını, duygu ve düşüncelerini yansıtmada bir araç olarak görülür. Şinasi ve Faiz Bey, Doğu'yu; Macit ise Batı'yı simgeler.
4. Romanda olay zamanının yılı ile ilgili bir belirleme yoktur. Darülelhan'ın 1917-1927 yılları arasında Osmanlı Devleti'nin ilk resmî müzik okulu olduğu göz önüne alınacak olursa Fatih-Harbiye romanında olayların bu tarihler arasında gerçekleştiği düşünülebilir.
5. “Öf... Bu elimdeki ut da sinirime dokunuyor, kıracağım geliyor. Şu alaturka musikiyi kaldıracaklar mı ne yapacaklar? Yapsalar da ben de kurtulsam. Hep ailenin tesiri. Babam şark terbiyesi almış. Ney çalar, akrabam öyle... Fakat artık sinirime dokunuyor, bir kere şu musibetin biçimine bak, hele bu torbası? Yirmi gündür elime almıyorum, bugün mecbur oldum. Bırakacağım musibeti... Darülelhan'dan da çıkacağım, yahut alafranga kısmına gireceğim.” bölümünde, Neriman'ın alaturka müzikten uzaklaştığı anlaşılmaktadır.
6. Romanın teması, Doğu-Batı Çatışması; konusu, Neriman'ın kendi kültürüyle Batı kültürü arasındaki kayboluşu ve doğru yolu buluşudur.
7. O Fatih meydanının önünden geçerken meydan kahvelerinde bir sürü işsiz güçsüz, softa makulesi adamlar oturuyorlar. Biraz temizce giyindin mi insanın arkasından fena fena bakıyorlar, kim bilir neler söylemiyorlar, insan yolda bile rahat yürüyemiyor. Sonra dükkânların hâli nedir? Adım başına aşçı ve kahve.
8. Bir İstanbul kızı olduğu için Neriman'ın bu farklar karşısındaki hayreti azalmıştı fakat bir zamandan beri kendisinde yeni bir hayatın iştiağı ve yeni bir medeniyetin şuuru

uyanmaya başladığı için, bu farkların her birine ayrı ayrı dikkat etmekten hoşlanıyordu.

9. (Kahraman Anlatıcı) Şu alaturka musikiyi kaldıracaklar mı ne yapacaklar? Yapsalar da ben de kurtulsam. Hep ailenin tesiri. Babam şark terbiyesi almış. Ney çalar, akrabam öyle... Fakat artık sinirime dokunuyor, bir kere şu musibetin biçimine bak, hele bu torbası?... Yirmi gündür elime almıyorum, bugün mecbur oldum. Bırakacağım musibeti... Darüelhan'dan da çıkacağım, yahut alafranga kısmına gireceğim. Zaten bizim kısmı lağvedeceklermiş. Allah razı olsun. Kendimden nefret ediyorum. Oturduğum mahalle, oturduğum ev, konuştuğum adamlar çoğu sinirime dokunuyor.
10. Metindeki kişiler ve bu kişilerin özellikleri şöyledir:
- Neriman: Batı medeniyeti tutkunu bir karakterdir.
- Şinasi: Kendi medeniyetinden vazgeçmek istemeyen tiptir.
- Faiz Bey: Kendi medeniyetinden vazgeçmek istemeyen bir tiptir.
- Macit: Yeni yerleşen medeniyeti yaşayan, tiptir.
11. Öğrenci yorumuna bırakılmıştır.
12. B
13. Neriman Beyoğlu'na çıktığı vakit, halis Türk mahallelerinde oturanların çoğu gibi, kendini büyük bir seyahat yapmış sanırdı.

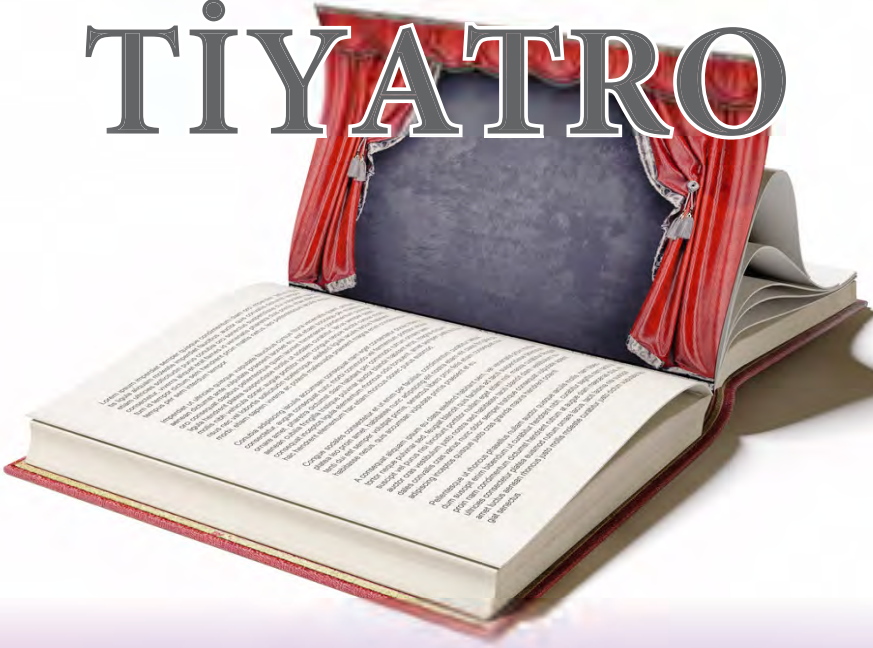
1. Ünite Ölçme ve Değerlendirme Cevapları

1. B
2. D
3. olay, serim, düğüm, çözüm
4. a) kahraman anlatıcı
b) öyküleyici ve betimleyici
c) anlatma

5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
A	D	B	C	B	D	D	C	C	D

2. ÜNİTE

TIYATRO

NELER ÖĞRENECEĞİZ?

Bu üniteyi tamamladığınızda;

- Tiyatro ve tiyatro türlerini,
- Temel tiyatro terimlerini,
- Zarfları,
- Kısa oyun yazmayı,
- Kısa oyun sahnelemeyi öğreneceksiniz.

OKUMA

1. Metin Hazırlık

“Dürüstlük, bağlılık ve sevgi” kavramlarının size çağrıştırdıklarını söyleyiniz.

HURREM SULTAN

(Kanuni'nin Macar Seferi'ni halk coşku ile kutlarken Hurrem; Rüstem ve Mihrimah'a bu seslerden korktuğunu söyler. Kanuni'nin Gülbahar Sultan'dan olan oğlu Şehzade Mustafa, babası ve halk tarafından çok sevilmektedir. Şehzade Mustafa, tahtın Kanuni'den sonraki sahibi olarak görülür. Bu durum Hurrem Sultan'ı rahatsız eder çünkü Mustafa tahta çıkarsa çocukları Bayezit, Selim, Mihrimah, Cihangir ve damadı Rüstem öldürülecektir. Rüstem'e gözdağı veren Hurrem, çocuklarını da yanına alarak Mustafa'ya karşı savaş açar. Hurrem Sultan; damadı Rüstem Paşa, kızı Mihrimah ve oğlu Sarı Selim'le planlar hazırlar. Amacı, Şehzade Mustafa'nın değil kendi öz evlatlarından birinin tahta çıkmasını sağlamaktır. Hurrem Sultan bu amacını gerçekleştirmek için Şehzade Mustafa'yla ilgili dedikodular çıkarır. Bu dedikodulara göre Şehzade Mustafa, tahtı ele geçirmek için babasına karşı isyana hazırlanmaktadır. Şehzade Mustafa, söylenenlerin yalan olduğunu babasına anlatmak için Amasya'dan İstanbul'a gelir. Ne var ki suçsuzluğunu kanıtlayamadan Kanuni'nin emriyle öldürülür. Buna halkın tepkisi büyük olur. Halk suçluların, dolayısıyla Rüstem'in kellesini ister. Bu durumda Hurrem, tedbir almak zorunda kalır. Rüstem'i asilerin üzerine gönderir. Dışarıda çatışmalar sürerken Bayezit gelir.)

Aşağıdaki bölüm, oyunun üçüncü perdesinin beşinci bölümünün beşinci sahnesinden alınmıştır.

Öncekiler ve Bayezit.

BAYEZİT: (Bir fırtına gibi girer, kılıcından hâlâ kan damlamaktadır. Gözleri yuvala-

rından fırlamıştır.) Hani nerede? Hünkâr babamız nerede? Mustafa nerede? Size sorarım. Nerede? (Hurrem'le, Rüstem'in önünde durur) Mustafa katledilmiş ha?

HURREM: (Telaşlı) Yaralısın oğlum, yaralısın aslanım.

BAYEZİT: Bunlar benim kanım değil, benim kanım içime akar. (...)

HURREM: Ne?.. Buna cesaret ettiler ha? Aslanıma saldırmaya cesaret ettiler ha?

BAYEZİT: Ne onların gözü beni görürdü o kargaşada, ne de benim gözüm onları. Doğru Bursa'dan gelirim valide. Geceli gündüzlü at süreriz.

HURREM: Hünkâr dönüşünüze pek sevinecek.

BAYEZİT: (Parlayarak) Bana Mustafa'mdan, Mustafa'mdan haber verin; işittiklerimin yalan olduğunu söyleyin. Mustafa gibi bir evlat katledilir mi? Mustafa gibi bir yiğide kıyılır mı? (Hurrem'le Rüstem başlarını eğer ve susarlar. Bayezit dehşetle) Ah anlamalıydım, o gün anlamalıydım.

HURREM: (O'nu yatıştırmaya çalışır gibi) Bayezit'im oğlum!

BAYEZİT: (Taşkın) Bunu sen yaptın. (İkisine birden) Bunu siz yaptınız. Nasıl yaptınız? Nasıl yapabildiniz?

HURREM: (Endişeli) Sus oğlum, duyanlar gerçek sanır sonra.

BAYEZİT: (Bağırarak) Yalan mı ya? Sandınız ki onun ölümüyle her şey düzelir, hepimiz biraz daha aydınlığa kavuşuruz. (Annesinin bileklerinden yakalayıp pencerenin önüne getirir) Bak valide! Şu inen akşamı görüyor musun? Şu karanlığı? Karanlığı bekleyen şu korkunç adamları? Âl-i-Osman'ın yazgısı böyle olmamalıydı. Bizim yazgımız böyle olmamalıydı, babamızın yazgısı böyle olmamalıydı!..

HURREM: (Kendini toparlamaya çalışarak) Acınızı anlıyorum oğlum, Mustafa değerli bir çocuktü.

BAYEZİT: (Kahredici bir ıstırap içinde) O bizim ışığımızdı. Sen söndürdün onu! O bizim umudumuzdu sen yok ettin onu! (Ruhunun bütün isyanını haykırarak) Şimdi ne olacak bilir misin ha? Şimdi ne olacak? Öz evlatların birbirine düşecek. Birbirimizi yiyeceğiz. Mustafa'nın adı hayatımızın güvencesiydi. Şimdi kime güveneceğim ha? Kime?

HURREM: (Oğlunu kucaklamak ister.) Oğlum!..

BAYEZİT: (Şiddetle iter onu) Sana mı? Haydi oradan. Kan kokuyorsun.

Babamıza mı güveneceğim? O Mustafa gibi yiğit, Mustafa gibi eşsiz bir evlada kıydı, gözleri beni mi görecek? Yoksa Selim'e mi güveneyim istersin? Şimdi ne olacak bilir misin, ya Selim beni gırtlaklayacak ya da ben onu. (Hurrem hıçkırır. Annesine acımıştır) Ne yaptın kadın, ne yaptın?

RÜSTEM: (Araya girmek zorunda kalmıştır.) Çok heyecanlısınız şehzadem. Görüp işittikleriniz büyük bir darbe oldu sizin için. Biraz istirahat buyursanız. (İnandırmaya çalışır gibi) Mustafa, hünkârımız efendimize karşı geldi.

BAYEZİT: (Öfkeyle döner.) Yalan söylersin bre nabekâr, yalan! Dünyayı başışlasalardı ona yine de babasının sakalının tek teline değışmezdi. Zincirlerin zapt edemeyeceğı bir aslanken babasının bir sözüne bağlandı, buraya geldi. Nereye gittiğini biliyordu... Ölüm-den korkmazdı, alçaklıktan yıldı, sonunda alçaklar elinde kaldı yazık.

RÜSTEM: (Hurrem'e) Şehzade bizi kast eder sultanım.

BAYEZİT: (Ona doğru atılır) Yaaa!. Yaa! Yaa!. Sizi kast ederim devletlü, size söyle-
rim. Her kim ki alınır, ona söylerim.

HURREM: (Rüstem'le Bayezit arasına girerek) Size daha önemli bir görev verilmiştir
paşa, unutmayın.

RÜSTEM: (Baş eğer çıkar.)

(Bayezit, Şehzade Mustafa'nın öldürölmesini, "her neslin bir kez daha lanetle anacağı
bir cinayet ve ihanet" olarak değerdendir. Mustafa'nın ölümüne Şehzade Cihan-
gir de çok üzülmüştür ve olayın duygusal etkisini üzerinden atamadığı için hastalanır.

Kanuni, yakalanan asinin konuşmasını dinler. Bu kişı, Mustafa'nın en yakın arkadaşı
Şair Yahya'dır. Şair Yahya, Mustafa'yı savunmakta Kanuni'nin hata yaptığını söylemek-
tedir. Yahya'yı öldürtmeyen Kanuni yalnız kalmak ve düşünmek istemektedir. Öte yanda
Kanuni'nin bu durumundan endişelenen Hurrem, Rüstem'e korktuğunu söyler. Rüstem
de aynı duygular içindedir.)

Orhan ASENA, Toplu Oyunları 2

Metinde Geçen Kelime ve Kelime Grupları

Âli Osman: Yüce Osmanlı.

devletlü: Padişah, vezir gibi kullanılan unvan.

nâbekâr: Yararsız, işe yaramaz.

yazğı: Bütün olmakta ve olacak olanları önceden ve değışmeyecek biçimde düzenlediğine
inanılan doğaüstü güç, alın yazısı, kader, mukadderat.

Bilgi Kutusu

Tiyatro

İnsan yaşamını sahnede seyirciler önünde canlandırma sanatıdır. Tiyatro kelimesi
aynı zamanda tiyatrodan oynamak için yazılan eser, tiyatro eserinin oynandığı yapı veya
yer anlamlarında da kullanılmaktadır.

Tiyatro metni sahnede seyirci önünde oynamak için yazılır. Olaylar yazarın ağzın-
dan anlatılmaz, oyuncular tarafından izleyiciler önünde canlandırılacak şekilde yazılır.

Modern tiyatronun başlangıcı Eski Yunan'da Bağ Bozumu Tanrısı Dionysos (Diya-

nizos) adına yapılan dinsel törenlere dayanmaktadır. Bu törenlerde keçi postu giymiş insanlar koro hâlinde şarkılar, şiirler söyler; dans ederlerdi. Bu törenlerde bazı kimselerin yaptıkları oyunlar, giderek belirli biçimsel kalıplara göre yazılmaya ve şiirsel bir nitelik kazanmaya başladı. Zaman içinde koro şarkılarına, konuşan kişilerin de eklenmesiyle bu oyunlar dinsel törenin bir parçası olmaktan uzaklaşarak sanat gösterisine dönüşmüştür.

Ülkemizde Batılı anlamda sahne tiyatrosu Tanzimat Dönemi'nde (1860-1896) görülmeye başlanmıştır. İlk oyunlar önce çeviri daha sonra adapte ve telif eserlerdir. Şinasi, Batılı anlamda ilk tiyatro eseri olan “Şair Evlenmesi”ni yazmıştır. Tanzimat Dönemi'nde Şinasi'nin yanı sıra Ahmet Vefik Paşa, Namık Kemal, Âli Bey, Teodor Kasap, Abdülhak Hâmit Tarhan ve Recaizade Mahmut Ekrem tiyatro türünde eser veren sanatçılarımızdan bazılarıdır.

II. Meşrutiyet Dönemi'nde de tiyatro çalışmaları sürmüştür ancak başarılı eserler Cumhuriyet Dönemi'nde verilmiştir. Müsahipzâde Celâl, Vedat Nedim Tör, Reşat Nuri Güntekin, Faruk Nafiz Çamlıbel, Haldun Taner, Turgut Özakman, Güngör Dilmen, Oktay Rifat, Cevat Fehmi Başkut, Necip Fazıl Kısakürek ve Nazım Hikmet bu dönemde tiyatro eseri veren yazarlarımızdan bazılarıdır.

Trajedi: Seyircide acıma ve korku duyguları uyandırarak ruhu tutkulardan temizlemek amacıyla yazılan ve kendine özgü katı kuralları olan tiyatro türüdür.

Klasik trajedinin genel özellikleri şunlardır:

- Kahramanları soylu kişilerdir.
- Erdeme ve ahlaka değer verilir.
- Konular tarihten ve mitolojiden alınır.
- Vurma, yaralama ve öldürme gibi olaylar sahnede seyircilerin gözleri önünde sergilenmez; olaylar seyirciye hissettirilir.
- Yüksek ve ağırbaşlı bir dille yazılır, kaba sözlere yer verilmez.
- Beş bölümden oluşur.
- Manzum olarak yazılır.
- Üç birlik kuralına uyulur. Üç birlik kuralı; eserin bir ana olay çevresinde, aynı yerde ve yirmi dört saat içinde geçmesidir.
- Eser bir bütün olarak aralıksız oynanır.

Metni Anlama ve Çözümleme

1. Okuduğunuz parçanın dramatik (olay) örgüsünü aşağıya yazınız.

.....

.....

.....

-
-
-
-
2. Metinden hareketle Bayezit, Hürrem, Rüstem'in kişilik özelliklerini belirleyiniz.
 3. Okuduğunuz metinde ayrıç içinde verilen açıklamaların işlevini yazınız.
-
-
-
4. Kahramanlarının soylu kişiler olması, tarihî bir konuyu işlemesi, vurma, yaralama ve öldürme gibi olayların sahnede seyircilerin gözleri önünde verilmemesi gibi özellikler bu metnin trajedi olduğunu göstermektedir. Bu özellikleri metinden bulunuz.
 5. Okuduğunuz metindeki zaman ve mekanın özelliklerini belirleyiniz.

Biyografi

Orhan Asena (1922-2001)

Oyunlarında konuları ve kahramanları genellikle tarihî olaylardan ve şahsiyetlerden seçerek onlara çağdaş yorumlar getirmeye çalışmıştır. İnsanı çevresi ve içinde bulunduğu şartlarla ele alır. Fertten çıkıp topluma ulaşmaya çalışan bir çizgiyi sürdürür. İnsanı ve onun mücadelesini yüceltmeyi amaçlar. Küçük ve gerilimli sahneler ile bazen geriye dönüşler ve ileriye sıçrayışlar yaparak kendine has bir anlatım oluşturmuştur.

Tiyatro eleştirmenlerince Türk tiyatrosunun Shakespeare'i olarak tanımlanmıştır.

“Korku, Tanrılar ve İnsanlar, Hürrem Sultan, Tohum ve Toprak, Atçalı Kel Mehmet, Ya Devlet Başa Ya Kuzgun Leşe, Kanunî Sultan Dörtlemesi (oyun); Kıt Kanaat (şiir)” eserlerinden bazılarıdır.

2. Metin Hazırlık

Günümüz aile içi iletişimi hakkında ne düşünüyorsunuz?

AH ŞU GENÇLER

(Oyunda, gençler ve yetişkinler arasındaki iletişim kopukluğu, bunun aile ve arkadaş çevresine yansımaları komedi unsurları kullanılarak anlatılırken karşımızdakini anlamaya çalışmanın ve diyalog kurmanın çözümü nasıl kolaylaştırdığı da gözler önüne serilmiştir.)

Aşağıda tiyatronun birinci tablosu verilmiştir.

3. BÖLÜM

1. Oyuncu, Delikanlı, Anne, Konuşmacı, Baba, Semra, Hala, Doktor.)

1. OYUNCU: Şimdi sırada Tezcan'ın tam tersine, fevkalade atak, canlı, hayat dolu bir erkek arkadaşımız var... (Yeni aile yerini alır, delikanlı TV seyretmektedir. TV'de bir sayın konuşmacı şiir okumaktadır.)

DELİKANLI: Anne beee... Kırk saat önce bir erik istemiştik.

ANNE: Ah affedersin oğlum, bende akıl mı kaldı, getiriyorum.

DELİKANLI: Baba, teybi tamire vermiştin nooldu?

BABA: Yarın akşam alacağım.

DELİKANLI: Dün de öyle demiştin.

BABA: Bitirememiş, ne yapayım?

DELİKANLI: Otur, başında bekle de bak nasıl yapar, tembel bunlar, yarın akşam uğra

al ama gözünü seveyim üşengeçlik etme... Anneee erik nooldu?

ANNE: (İçerden)Yıkıyorum oğlum.

DELİKANLI: Çabuk ol, maç başlayacak birazdan.

KONUŞMACI: Yaş otuz beş, yolun yarısı eder.

DELİKANLI: Bitmedi gitti şu sağlık programı da... Hala be, halacığım, hadi şu süveterimi getir, nolarsun. Hava serinledi galiba. (Hala dışarı çıkar) Semraaa. Heyyyy. Sağır sultan...

SEMRA: (İçerden) Yine ne istiyorsun?

DELİKANLI: Yine demez mi? Gazeteyi getir haydi... Uyuşuk. Yerinden kımıldamıyor yahu, batık tanker gibi.

KONUŞMACI: Deli eder insanı bu dünya, Bu gece, bu yıldızlar, bu koku.

DELİKANLI: Kalp, yaşlılık derken şimdi de deliliğe geçti, amma yutturmaca program yapıyorlar haa, (Semra gazeteyi getirmiştir.) değil mi baba? Hala, ne oldu bu suya yahu?

HALA: (Elinde süveterle girer.)Ne suyu, sen benden süveterini istedin.

DELİKANLI: Hadi bir bardak su getir... Soğuk olsun ama... Büyük bardakta... anne-eee, tuzu unutma.

BABA: Tuzu da kalk sen al.

DELİKANLI: Anlamadım.

BABA: Tuzu da kalk sen al.

DELİKANLI: Allah Allah... Ne olmuş yani çalışsınlar biraz... İşleyen demir ısıldar... Yuvarlanan taş yosun tutmaz... Tembele iş buyur, sana akıl öğretsin...

KONUŞMACI: Dur yolcu...

DELİKANLI: Durursam (...). (Öfke ile çıkar.)

1.OYUNCU: Doktor bey.

DOKTOR: Bana bir şey sormamanızı rica edeceğim. Biraz sinirlendim, tansiyonum yükseldi, çarpıntım var, kan şekerim düştü... Siz nasılsınız beyefendi?

BABA: Niye şaştınız doktor bey?

DOKTOR: Önemli değil... Kanallarım karıştı siz devam edin.

Turgut ÖZAKMAN, Ah Şu Gençler

Metinde Geçen Kelime ve Kelime Grupları

tansiyon: Kanın damarlara içeriden yaptığı basınç, kan basıncı.

tembele iş buyur, sana akıl öğretsin: Kendisinden bir konuda yardımcı olması istendiğinde

yardım edeceği yerde çözüm yolları gösteren kimseler için kullanılır.

Bilgi Kutusu

Tiyatronun Yapı Unsurları

Tiyatrodaki olay örgüsüne dramatik örgü denir. Bir kişinin kendisiyle, başka bir kişiyle, toplumla, toplumsal kurallarla, bir durumla ya da doğa ile karşıtlık oluşturmaya çatışma dendiğini öğrenmiştiniz. Dramatik sanatın temeli çatışmadır.

Olayların dekor ile canlandırıldığı mekâna yer denir. Göstermeye dayalı bir tür olan tiyatronun yazım tekniği, anlatıya dayalı edebî türlerden farklıdır. Tiyatro metinlerinde mekânın özellikleri sahnelerin başında verilir. Kişilerin hareketleri ise ayraç içinde geniş zaman kipiyle gösterilir.

Tiyatroda yer alan diyalog ve monologlar yalın, anlaşılır, kolay söylenebilecek nitelikte olmalıdır. Günlük konuşmadan daha kısa ve oyunun türüne uygun yani seslendirilebilir ve sahnelenebilir olmalıdır.

Bir oyun veya filmin başlıca bölümlerinden her birine “sahne” denir. Aşama aşama gelişen tiyatronun her aşaması bir sahnedir.

Tiyatro metinlerinde kişiler; cinsiyetleri, isimleri, yaşları, unvanları, işleri ve birbirleriyle olan ilişkileri şahıslar listesi hâlinde eserin başında verilir. Ayrıca metin içinde kişiler, repliklerinin başında, büyük harflerle adlarıyla belirtilir.

Tiyatroda olay dizisini ortaya çıkaran temel öğeler serim, düğüm ve çözümdür.

Serim bölümünde kişiler tanıtılır, oyunun teması ve bu temayla ortaya çıkan sorunlar seyirciye açıklanır. Düğüm bölümünde çatışmalar boyutlanıp çıkmazlar sergilenir. Seyircinin merakı en üst düzeye çıkar. Çözüm bölümünde olay dizisinde ortaya çıkan sorunlar ve düğümler çözüme kavuşur.

Komedi: İnsanların ve olayların gülünç taraflarını ortaya koyan sahne eseridir. Amacı, kişilerin ya da toplumun gülünç yanlarını ortaya koyarken seyirciyi güldürme yoluyla düşündürmek ve doğru yola yöneltmektir. Töre, entrika ve karakter komedisi gibi türleri vardır.

Komedinin genel özellikleri şunlardır:

- Kahramanları, genellikle halkın arasından seçilir.
- Her türlü kaba söze ve şakaya yer verilir.
- Konular günlük hayattan alınır.
- Kavga ve yaralama gibi eylemler sahnede canlandırılır.
- Beş bölümden oluşur.
- Manzum olarak yazılır.
- Üç birlik kuralına uyulur.

Metni Anlama ve Çözümleme

1. Okuduğunuz metinde çocuğun ailesine karşı davranışını nasıl değerlendiriyorsunuz?
2. Metinde kişilerin davranışları ve konuşmaların oyun türüne nasıl bir katkısı olduğunu tartışınız.
3. Okuduğunuz metnin konusu nedir?
4. Yazarın vermek istediği mesajı, bir tiyatro metniyle anlatmasının sebebinin ne olabileceğini tartışınız.
5. Okuduğunuz metindeki çatışmalar neden kaynaklanmaktadır ve nasıl çözülebilir?
6. Çevrenizde metinde geçen olaya benzer bir olayla karşılaştınız mı? Çevrenizdeki olayların sonuçları, metindeki olayların sonuçlarıyla benzerlik göstermekte midir?

Biyografi**Turgut Özakman(1930-2013)**

Eserlerinde kuşaklar arası çatışmaları, suç ve suçlu sorununu, bireyin iç dünyasından toplumsal gerçeklere ve eğitim düzenine uzanan konuları işlemiştir. Olayları eleştirel bir gözle değerlendirirken akıl ve mantık ölçüsü yanında yerleşik ahlak kurallarını gözetmiştir. Kurgulama tekniği yanında oyun kişilerini konuşturmadaki kıvraklık oyunlarının başarısında en büyük etken olarak gösterilmiştir.

“Kanaviçe, Fehim Paşa Konağı, Bir Şehnaz Oyun, Ah Şu Gençler, Töre (oyun); Dersimiz: Atatürk, Cumhuriyet (senaryo); Şu Çılgın Türkler (roman)” eserlerinden bazılarıdır.

3. Metin Hazırlık

1. “Gülerken ağlamak” sözünden ne anlıyorsunuz? Açıklayınız.
2. Çevresindeki insanları kendi çıkarları için yönlendiren kişilere toplumun nasıl tepki verdiğini söyleyiniz.

PAYDOS

(Üç perdelik oyunun kahramanı Murtaza Bey, tek odalı bir evde oturan, elli beş yaşlarında bir ilkökul öğretmenidir. Karısı Hatice Hanım, oğulları Rıdvan'ı, bakkal Hacı Hüsamettin'in konağına içgüveysi vererek rahata kavuşma hülyaları kurmaktaysa da bakkal, kızını ancak bir bakkal oğluna verme kararındadır. Murtaza Bey'i, öğretmenliği bırakıp bakkal olmaya razı etmek için, kendi karısıyla Hacı Bey'in karısı Safinaz'ın çabaları boşa çıkınca, Hacı Bey başka çare düşünür: Annesi yoluyla kandırılan bir öğrenci, öğretmenin şiltesine bir iğne koyar, canı yanan Murtaza Bey çocuğu tokatlar, olay gazetelere aksettirilir. Öğretmen mahkemeye verilecek, meslekten atılacaktır. Bu utanç verici duruma düşmemesi için Murtaza Bey, ister istemez öğretmenlikten istifa ettirilir. Sözde bir define bulunmuştur. Dükkân açılır ve Murtaza Bey bakkal olur. Ama yeni işine ısınamaz bir türlü. Bütün kişiliğini, onurunu kaybetmiştir. Bu arada oğlu Rıdvan da Hacı Bey'in kızıyla değil, sevdiği bir kızla evlenmeye karar verir. Murtaza Bey'in bir komploya kurban gittiği anlaşılmış, Millî Eğitim Müdürlüğü Disiplin Kurulu onun suçsuz olduğuna kanaat getirmiştir. Murtaza Bey istifasını geri alacak ve eski okuluna, sevgili öğrencilerine dönecektir. Fakat dükkânın açılmasında kullanılan beş bin liranın, Hacı Bey'in karısı tarafından Hatice Hanım'a borç verilmiş olduğu ortaya çıkınca, Murtaza Bey'in, mesleğine dönebilme sevinci bir anda yok olur. Dostları, bu borcun zamanla ödenebileceğini söylerlerse de, Murtaza Bey kabul etmez bunu. Oyun tekrar ümitsizliğe düşmüş Murtaza Bey'in, kendi-

sini okulda ders verirken hayal etmesiyle sona erer.)

Aşağıda Hacı Bey'in karısıyla birlikte Murtaza Beyleri ziyareti, ileride kuracakları iş ve hısımlıklarının anlatıldığı bölüm verilmiştir.

2. Perde

(...)

(Önde Hüsamettin, arkada Safinaz içeri girerler. Hüsamettin odaya göz gezdirir Ridvan'a bakmaz bile.)

RIDVAN: Buyurun efendim, buyurun! Köyden misafirler geldi de annem onları aşağıya indirdi. Birazdan gelir. Buyurun oturun.

HÜSAMETTİN: Delikanlı karışma. Harekâtıma müdahale olunmasından hazzetmem. (Biraz susar, gezinir.) Delikanlı sen ne iş yaparsın?

RIDVAN: Felsefe bölümünü bitirdim.

HÜSAMETTİN: Böyle kazık kadar adamın eli ekmek tutmasın. Ne hâllere kaldık yarabbim. Sen daha zeytinyağı fıçısını açmasını, terazi kullanmasını bilmezsin. Söyle kaç cins fasulye vardır?

RIDVAN: Bilmem efendim.

HÜSAMETTİN: Hıh, alimektep mezunu, kaç cins fasulye olduğunu bilmez. Öyle ise ne biliyorsun? (...)

HATİCE: (İçeri girer). Affedersiniz, hiç böyle olsun istemezdim. Hiç hesapta yokken köyden misafirler geldi de. Hoş geldiniz.

SAFİNAZ: Hoş bulduk şekerim.

HÜSAMETTİN: Hatice Hanım, Murtaza Bey gelmeyecek mi? Biz kalkıp ayağına kadar gelelim, o beklemesin. Hiç hoş şey değil doğrusu. Oğlan işi çıktı dedi. Bizim işten önemli herhalde.

HATİCE: Estağfurullah o ne demek? Murtaza Bey gelen misafirlere sinirlendi. Köy muhtarıyla davalıdır da, onu görünce kan beynine çıktı. Hava almaya çıktı, şimdi gelir. Kahvelerinizi nasıl olsun?

HÜSAMETTİN: Allaha şükür!

SAFİNAZ: Oruçlu iki gözüm, hacı bey oruçlu. Geçen ramazan tutamadığı oruçları tutuyor. Hani biliyorsun ya. Geçen ramazan hacı beyi yanlışlıkla tutuklamışlardı ya hileli mal satmaktan. Nazara gelmiştik. İftira, iftira...

HÜSAMETTİN: Hanım sen sus! Allaha şükür.

MURTAZA: (kapıdan girerek) Ooo, hoş geldiniz. Afedersiniz sizi karşılayamadım. (...)

HATİCE: Oğlum hadi sen bizi biraz yalnız bırak.

RİDVAN: Tamam anne.

MURTAZA: Bence kalsın. Neticede konu o.

SAFİNAZ: Yok yok Murtaza Bey, biz bize konuşalım. Sebebi var.

(Rıdvan çıkar.)

MURTAZA: Efendim benim niyetim şuydu: Oğlan bugün üniversiteyi bitirdi. Kalsın geleceğe ait projesini anlatsın, kızınızı nasıl mutlu edeceğini anlatsın istedim.

HÜSAMETTİN: Muallim bey beni iyi dinle. İyi adamsın, efendisın, soyun sopun temiz, dürüstsün ama züğürt adamsın. Bir hayale kapılmış gidersin. Akıntıya kürek çekersin. Sana kızımı vermeyi düşünürüm.

MURTAZA: Hacı Bey, kızını bana değil oğluma vereceksin.

HÜSAMETTİN: Uzun lafın kisası hocam Hacı Hüsamettin Tüccaroğlu ailesi ancak bir bakkal, bir esnaf ailesiyle bağ kurar, ona kız verir, oğlan alır.

MURTAZA: Öyleyse bu işin sonu yok.

HÜSAMETTİN: Sana kızımı vermek isterim.

MURTAZA: Hoppalaaa! Gel de işin içinden çık. Bana kız vermezsin ama vermek istersin.

HÜSAMETTİN: Aşağı yukarı öyle. Gel bir çare bulalım. Bakkal ol. Sana sermaye vereyim, dükkân tutayım, mesleğin sırlarını öğreteyim.

MURTAZA: Ben yirmi senelik öğretmen Murtaza mesleğimi bırakacak, oğluma kızını almak için bakkal olacağım öyle mi? Yahu siz topunuz çıldırdınız mı? Olmaz.

HÜSAMETTİN: Büyük söyleme, bir gün sözüme geleceksin, getireceğim.

MURTAZA: Yoo, müsaade et. Hayatta herkesin yolu, düşüncesi, değerleri farklıdır. Size göre öğretmen fakir, hayal peşinde koşan, zavallı bir adam olabilir. Şu geleceğe yürüyen insan sellerine bakın. Bunlar geleceğin sahipleri. Ben öleceğim ama arkamda yetiştirdiğim bir ülkenin geleceğini bırakacağım. Fakirim ama hazineler yaratıyorum.

HATİCE: Bitti mi Murtaza Bey? Güzel konuştun. Zaten bildiğin tek şey bu. Sen bir balıkçıdan daha az kazanmaya razısın ama bizi bu sefaletle sürüklemeye ne hakkın var?

MURTAZA: Karıcığım beni dinle. Sen makul kadınsın. Herkes her işi yapamaz. Ben bakkal olamam. Ben beşe alıp malı on beşe satamam. Ben ağız kokusuna, gözyaşına dayanamam. Yok, yok. Ben hacı bey değil, hacı ağa bile olamam.

HASAN: (Kapıdan nefes nefese girer.) Müjde, müjde... ben demedim miydi? İşte bir mahmudiye altını. İlk kazmayı vurur vurmaz çıktı. Büyük çınar ağacının dibinde. İbrahim kazmaya devam ediyor. Al hocam güle güle harca.

MURTAZA: Bana mı veriyorsun? Sen mi veriyorsun?

HASAN: Evet, görmüyon mu?

MURTAZA: Hadi oradan, kimi kandırıyorsun, bu para sahtedir.

HASAN: Bunu nerden çıkardın?

MURTAZA: Çünkü senin elinden alıyorum. Sahte parayı alan ve veren hakkındaki kanunu bilir misin?

HASAN: 316. madde. 12 yıl hapis...

MURTAZA: (bağırarak) Yahu çekilin be... çekilin yanımdan. Biri beni göz göre göre mesleğimden, biri bile bile namusumdan edecek. Savulun, istemiyorum... istemiyorum-mm!

HÜSAMETTİN: Allaha şükür!

Cevat Fehmi BAŞKUT, Paydos

Metinde Geçen Kelime ve Kelime Grupları

kan beynine çıkmak: Çok sinirlenmek, hiddetlenmek, kontrolü yitirmek.

proje: Tasarlanmış şey, tasarı.

züğürt: Parasız, yoksul, meteliksiz olan kimse.

Bilgi Kutusu

aksesuar: Konunun gerektirdiği ölçüde kullanılan, bir sahne içinde yer alan veya oyuncunun dekor gereği kullandığı çeşitli eşya.

aksiyon: Bir oyuncunun sahne üzerindeki hareketi.

dekor: Tiyatro, sinema ve televizyonda sahneye konulan eserin yazıldığı yerin ve geçtiği çağın özelliklerini belirleyen perde, aksesuar vb. öğelerin bütünü.

doğaçlama: Yazılı metni olmayan, kararlaştırılmış taslağı, yerine, zamanına göre oyuncular tarafından, sahnede yakıştırılan sözlerle tamamlanan oyun, tuluat.

dramatik: 1. Sahne oyununa özgü olan. 2. İçinde gerilim, çatışma vb. olaylar bulunan, insan ilişkileri ile gelişen (eser, olay).

dramatize etmek: Bir edebî eseri radyo, televizyon veya sahne oyunu biçimine getirmek.

entrika: Bir işi sağlamak veya bozmak için girişilen gizli çalışma, oyun, dolap, düzen, dalavere, desise, hile, dek.

fuaye: Dinlenmelik.

jest: Herhangi bir şeyi açıklamak için genellikle el, kol ve baş ile yapılan içgüdüsel veya iradeli hareket.

koro: Tek veya çok sesli olarak yazılmış bir müzik eserini seslendirmek için bir araya gelen topluluk.

kostüm: Sinema ve tiyatrodaki rol gereği giyilen kıyafetlerin genel adı.

kulis: Sahnenin gerisinde ve yanlarında bulunan bölüm.

makyaj: İyi görüntü sağlamak, belli bir tipi yaratmak veya yalnızca bazı düzeltmeler yapmak için oyuncunun yüzünde ve başka organlarında yapılan boyama ve değişimler.

mimik: Yüz, el, kol hareketleriyle düşünceyi anlatma sanatı.

mizansen: Yönetmenin belli bir oyun içinde oyuncularını düzene alması ve onları oynama uygun bir uyum içine sokması için yaptığı hazırlık, çalışma.

perde: Bir sahne eserinin büyük bölümlerinin her biri.

piyes: Oyun.

rejisör: Yönetmen.

replik: Sahne oyunlarında konuşanların birbirlerine söyledikleri sözlerden her biri.

rol: Bir kişiliği canlandıran oyuncunun söylemesi ve yapması gereken hareketlerin genel adı.

sahne: 1. Bir oyun veya filmin başlıca bölümlerinden her biri. 2. İzleyicilerin kolayca görebilmeleri için genellikle yerden belli bir ölçüde yüksek yapılan, oyun, müzik vb. gösteri yapmaya uygun yer, oyunluk.

skeç: Güldürü niteliğinde kısa oyun.

süflör: Oyunculara, rollerinde unuttukları sözleri izleyicilere duyurmadan söyleyip hatırlatan erkek.

tablo: Bir perdenin dekor değişikliğiyle oluşan alt bölümü.

temsil: Oyun.

tirat: 1. Sahnede kişilerin birbirlerine söyledikleri uzun sözler. 2. Bir tiyatro oyununda, oyuncunun uzun ve kesintisiz konuşması.

Dram

Yaşamın acıklı ve gülünç yönlerini bir arada bulunduran tiyatro türüdür. Trajedi ve komedinin katı biçimciliğine, gerçeği olduğu gibi yansıtmama veya tek yönlü yansıtmaya özelliklerine tepki olarak ortaya çıkmıştır. İngiliz yazar Shakespeare (Şekspir) dram türünün ilk ürünlerini vermiştir. Ancak bu türün özelliklerini Victor Hugo (Viktor Hügo) belirlemiştir. Schiller (Şiller) ve Goethe (Göte) dram türünde eserler vermişlerdir.

Dramın genel özellikleri şunlardır:

- Karakterler, halkın her kesiminden olabilir.
- Olaylar, günlük hayattan ya da tarihin herhangi bir devrinden seçilebilir.

- Vurma ve öldürme gibi acı veren olaylar sahnede oluş hâlinde gösterilebilir.
- Perde sayısı oyun yazarının isteğine bağlıdır.
- Hem şiir hem de düzyazıyla yazılabilir.
- Üç birlik kuralına uyma zorunluluğu yoktur.

Metni Anlama ve Çözümleme

1. Hacı Bey'in öğretmene karşı tutumu nasıldır? Neden böyle davranmaktadır.
2. Murtaza Bey ile karısı arasında sağlıklı bir iletişimden söz edilebilir mi, niçin?
3. Dramlar hayatın hem acıklı hem de gülünç yönlerini ele alır. Okuduğunuz bu parçada acıklı diyebileceğiniz bir durum olup olmadığını tartışınız.
4. "Paydos" parçasındaki çatışma kimler arasında geçmektedir?
5. Okudunuz tiyatro metinleri ile aşağıda verilen Moliere'in (Molyer), Cimri adlı oyununu; tema ve işlediği konuya göre türü bakımından karşılaştırınız.

CİMRİ

II. SAHNE

(Harpagon, Cleante) (...)

HARPAGON: Bu da nesi? Vazgececeğine söz verdin Marianne'dan!

CLEANTE: Ben mi?... Ben mi söz verdim?

HARPAGON: Sen tabi!

CLEANTE: Hiç olur mu öyle şey?

HARPAGON: Sen değil miydin Marianne'ı aklından çıkaracak olan?

CLEANTE: Tersine! Aklım fikrim onda, hem de her zamankinden daha çok!

HARPAGON: Ne? Başımın belası! Yine mi başladın?

CLEANTE: Hiçbir şey döndüremez beni yolumdan. (...)

HARPAGON: Evlatlıktan çıkarıyorum seni.

CLEANTE: Çıkarın.

HARPAGON: Miras yok sana!

CLEANTE - Mirasınız sizde kalsın!

HARPAGON: Lanetim üstünde olsun! .

CLEANTE: İstemem, o da sizde kalsın!

VI. SAHNE

(La Fleche, Cleante)

LA FLECHE: Aman! İyi ki gördüm sizi! Çabuk gelin arkamdan!

CLEANTE: Ne var? Ne oluyor? (...)

FLECHE: Baksanıza! Aradığınız burada işte!

CLEANTE: Neymiş o?

LA FLECHE: Babanızın definesi; buldum sonunda.

CLEANTE: Nasıl buldun?

LA FLECHE: Anlatırım hepsini. Kaçalım bir bağrışma var.

VII. SAHNE

HARPAGON - Yetişin! Hırsız var! Adam öldürüyorlar! Cankurtaran yok mu? Hak, adalet nerede? Vurdular! Canımı aldılar! Gırtlığımı kestiler! Paramı çaldılar, paramı! Kim aldı, kim? Ne oldu? Nerede? Nereye saklandı? Ne yapayım? Nasıl bulayım? Nereye koşayım? Nereye koşmayayım? Şurada mı acaba? Burada mı yoksa? Kim o? Dur! Yakaladım. Ver paralarımı haydut! Eyvah! Benmişim yakaladığım. Neredeyim, bilmiyorum ki! Ben kimim? Ne yapıyorum? Bilmiyorum. Oldu bana olanlar! Param! Zavallı paracığım! Canım, sevgilim benim! Aldılar elimden seni!... Dayanamam bu acıya, ölüyorum; öldüm, gömdüler beni! Diriltmek isteyen yok mu beni; versin paracıklarımı geri, ya da kimin aldığını söylesin... Haydi, durma git. Git, adalete bak vur; sorguya çekti evi: Hizmetçi kadınları, uşakları, oğlunu, kızını hatta kendini, kendini bile...

MOLIERE, *Cimri*

Çev.: Sabahattin EYUBOĞLU

Biyografi

Cevat Fehmi Başkut (1905-1971)

Oyun yazarı ve gazeteci olan sanatçı "Geceleri Bizleri Kimler Bekliyor" adlı röportaj kitabını yazdı. İlk oyunu "Büyük Şehir" büyük ilgi gördü. Türkiye Cumhuriyeti'nden sonra ortaya çıkan değişimleri mizah unsurlarını kullanarak anlattığı oyunları yaygın bir ün kazandı. "Koca Bebek, Hacıyatmaz, Buzlar Çözülmeden, Sana Rey Veriyorum" oyunlarından bazılarıdır.

Bir parçasını okuduğunuz "Paydos" adlı oyunu, Hacı Hüsamettin'le Murtaza Bey karşılaştırmasında maddi ve manevi değerler çatışması temeline yaslanmaktadır. Önce Ankara Devlet Konservatuarı Tatbikat Sahnesinde (1948), sonra İstanbul Şehir Tiyatrosunda (1948-1949, 140 temsil) oynanmış, çok sevilmiş, Rumcaya çevirisi, yurt dışında profesyonel bir sahnede (Atina Devlet Tiyatrosu, 65 temsil) oynanan ilk Türk piyesi olmuştur.

Dil Bilgisi

Zarflar (Belirteçler)

Fiilleri, fiilimsileri, sıfatları ve kendi türünden kelimeleri çeşitli yönlerden belirten kelimelere zarf denir.

Örnek:

Bir grup çocuk koşarak çıktı. (Durum bakımından belirtmiştir.)

Dün annem ve kardeşim sinemaya gitmiş. (Zaman bakımından belirtmiştir.)

Lütfen içeri girin! (Yer-yön bakımından belirtmiştir.)

Sınavda çok zor sorular vardı. (Miktar bakımından belirtmiştir.)

Neden gelemiyorsun? (Soru yoluyla belirtmiştir.)

Zarflar; durum (hâl), zaman, yer-yön, azlık-çokluk (miktar) ve soru zarfları diye gruplandırılır.

Durum (hâl) zarfları: Fiilleri ve fiilimsileri durum yönünden belirten kelimelerdir. Fiillere ve fiilimsilere sorulan “Nasıl?” sorusunun cevabıdır. “Küçük çocuk, gülererek yaklaştı.” cümlesinde “gülererek” kelimesi, “yaklaşma” eyleminin nasıl yapıldığını belirttiğinden durum zarfıdır.

Zaman zarfları: Fiilleri ve fiilimsileri zaman yönünden belirten kelimelerdir. Fiillere ve fiilimsilere sorulan “Ne zaman?” sorusunun cevabıdır. “Ablam, yarın İstanbul’dan dönüyor.” cümlesinde “yarın” kelimesi “dönmek” eyleminin “ne zaman” yapıldığını belirttiğinden zaman zarfıdır.

Cümlede zaman anlamı taşıyan her kelime, zarf görevinde olmayabilir. Kelime, “Ne zaman?” sorusuna cevap veriyorsa zarftır, vermiyorsa zarf değildir.

“Akşam, maça gidiyoruz.” cümlesinde “akşam” kelimesi “gitmek” eyleminin “ne zaman” yapıldığını belirttiğinden, zaman zarfıdır. “Akşam, onun şiirlerinin genel temasıdır.” cümlesinde “akşam” kelimesi isim olarak kullanılmıştır.

Yer-yön zarfları: Fiilleri ve fiilimsileri yer-yön ilgisiyle tamamlayan kelimelerdir. Fiillere ve fiilimsilere sorulan ve ek almadan “Nereye?” sorusunun cevabı olan “aşağı, yukarı, içeri, dışarı, ileri, geri, öte, beri” kelimelerdir.

“Çocuklar aşağı indi.” cümlesinde “aşağı” kelimesi “inmek” eyleminin “hangi yöne doğru” yapıldığını belirttiğinden yer-yön zarfıdır.

Yer-yön zarfları, adları belirttiğinde sıfat olur; ek aldığında zarf görevinden çıkar.

“Tüpçü, yukarı çıktı.” cümlesinde “yukarı” kelimesi “çıkmaq” eyleminin “hangi yöne doğru” yapıldığını belirttiğinden yer-yön zarfıdır. “Tüpçü, yukarıya çıktı.” cümlesinde “yukarı” kelimesi ek (y-a) aldığından isim olarak kullanılmıştır. “Tüpçü,yukarı kata çıktı.” cümlesinde “yukarı” kelimesi “kat” ismini belirttiği için sıfat olarak kullanılmıştır.

Azlık-çokluk (miktar) zarfı: Fiilleri ve fiilimsileri, sıfatları, adlaşmış sıfatları ve zarfları miktar yönüyle belirten kelimelerdir. Azlık-çokluk zarflarını bulmak için ilgili kelimeye “Ne kadar?” sorusu sorulur. “Az, çok, fazla, pek, azıcık, biraz, oldukça, daha, en...” sıkça kullanılan miktar zarflarıdır.

“Bu çocuk beni çok yoruyor.” cümlesinde “çok” kelimesi “yormak” eyleminin ne kadar yapıldığını belirttiğinden azlık-çokluk zarfıdır.

“En” ve “daha” kelimeleri; sıfatı, adlaşmış sıfatı ve zarfı üstünlük yönüyle belirtir. Bu durumlarda bu kelimeler üstünlük zarfı olarak adlandırılır.

“Bamya, en lezzetli yemeklerden biridir.” cümlesinde “en” kelimesi “lezzetli” sıfatını üstünlük yönüyle belirtmiştir.

“Ben senden daha çalışkanını gördüm.” cümlesinde “daha” kelimesi “çalışkanını” adlaşmış sıfatını üstünlük yönüyle belirtmiştir.

“Ben hepinizden daha çok uğraştım.” cümlesinde “daha” kelimesi “çok” zarfını üstünlük yönüyle belirtmiştir.

Soru zarfı: Fiilleri soru yoluyla belirten kelimelerdir. “Çanakkale’ye nasıl gidebiliriz?” cümlesinde “nasıl” kelimesi “gitmek” eyleminin “nasıl” yapıldığını soru yoluyla belirttiğinden, soru zarfıdır. “Ne” kelimesi cümle içinde değişik görevler kazanabilir.

“Yemek için ne aldın?” cümlesinde soru zamiri, “Ankara’ya ne gün gideceksin?” cümlesinde soru sıfatı, “Burada ne yapıyorsun?” cümlesinde soru zarfı olarak kullanılmıştır.

Çözümlü Örnek Soru

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde “ne” kelimesi zarf olarak kullanılmıştır?

- A) Şimdi nereye gideceksin?
- B) Ne tür bilgiler gerekiyor?
- C) Akşama ne yiyeceğiz?
- D) Çocuklar ne yana gitti?

Çözüm:

“Ne” kelimesi A seçeneğinde soru zamiri B ve D’de soru sıfatı, C’de soru zarfı olarak kullanılmıştır. **Cevap: C**

Çözümlü Örnek Soru

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde azlık-çokluk zarfı kullanılmıştır?

- A) Bu yağmurda oraya nasıl gideceksiniz?
- B) Görmeyeli oldukça değişmişsin.
- C) Gençler de dışarı çıkacaklar.
- D) Çocuk hıçkırır hıçkırır ağlıyor.

Çözüm:

A seçeneğinde “nasıl” soru zarfı, B’de “oldukça” azlık-çokluk zarfı, C’de “dışarı” yer-yön zarfı, D’de “hıçkırır hıçkırır” durum zarfıdır. **Cevap: B**

1. Uygulama

Aşağıdaki cümlelerde geçen zarfları bularak türlerini belirtiniz.

- a. Arkadaşlar, piknik yerine ne zaman varırız? (.....)
- b. Kazaya karışan arabalardan biri olay yerinden hızla uzaklaştı. (.....)
- c. Orada ne kadar kalacağız, nasıl döneceğiz? (.....)
- d. Bunları neden şimdi söylüyorsun? (.....)
- e. Niçin okullar tatil olur olmaz yazlığa gitmiyorsunuz? (.....)
- f. Saat düzenli çalışmıyordu. (.....)
- g. Öğünlerde az yiyor, günden güne kilo kaybediyordu. (.....)
- h. Hatasını anlayıp geri döneceğini düşünmüştüm. (.....)
- i. Bugün size uğrar, ayrıntıları konuşuruz. (.....)
- j. Fazla konuşuyor, etrafına rahatsızlık veriyor. (.....)
- k. İki ay önce iş başvurusunda bulunmuş. (.....)
- l. Rahat edemediysen beri gel biraz. (.....)

YAZMA**a. Yazma Tür ve Tekniklerini Tanıma****Kısa Oyun Yazma**

Aşağıdaki aşamalar doğrultusunda 3-5 dakikada oynanabilecek kısa bir oyun yazınız.

Yazmanızı kolaylaştırmak amacıyla aşağıda verilen farklı konu ve dramatik örgü örneklerini inceleyiniz.

Konu Örnekleri

- Bilinçli tüketici
- İletişim sorunları
- Kuşaklar arası çatışma
- Teknoloji bağımlılığı
- Toplumsal hoşgörü

Dramatik Örgü Örnekleri

- Osman'ın marketten son kullanım tarihine bakmadan aldığı kek malzemelerinin kullanım süreleri geçmiştir.
- Semiha'nın yetiştiği ortam ile anneannesinin ortamı çok farklı olduğundan bazı konularda anlaşılamamaktadır.
- Birbirlerini çok seven Gamze ile Gökhan'ın ekonomik sıkıntılar nedeniyle araları bozulmaktadır.
- 9. Sınıf öğrencisi Taha, zamanının büyük bir kısmını bilgisayar başında geçirmekte ve dolayısıyla derslerinde gerileme olmaktadır.
- Burcu Hanım yeni kiracısının bazı akşamlar gürültülü toplantılar yapmasına artık tahammül edememektedir.

b. Yazma Tür ve Tekniklerini Uygulama

Yazacağınız oyunun konu ve temasını belirleyiniz. Oyundaki kişileri, birbirleriyle olan bağlarını, bunların fiziksel ve ruhsal özelliklerini yazınız.

Sahneleri, bu sahnelerde kimlerin rol alacağını, dolayısıyla dramatik örgüyü ve çatışmayı belirleyiniz.

Oyunun konusuna uygun olarak dekor ve kostümle ilgili ayrıntılara yer veriniz. Oyunların diyalog, monolog ve hareketlerine ait betimlemeleri yazınız. Daha sonra oyununun yazım ve noktalama hatalarını düzeltiniz.

SÖZLÜ İLETİŞİM

a. Sözlü İletişim Tür ve Tekniklerini Tanıma

Kısa Oyun Sahneleme

Bir oyunun sahnelenmesi, eserde yazılı diyalogların ezberlenerek sahnede tekrarlanması demek değildir. Sahneleme, birbirini takip eden birçok unsurun bir araya gelmesiyle oluşan bir süreçtir. Sahne düzeni, dekor ve kostüm hazırlama, ışık ve müzik seçimi, prova

vb. dikkat edilmesi gereken hususlardır.

b. Sözlü İletişim Tür ve Teknikleri

Yazdığınız oyunu aşağıdaki aşamalar doğrultusunda sahneleyiniz.

- Rol dağılımı yapınız. Rol dağılımı yaparken tiyatro metninde yer alan karakterlerle oyunu sahnelemek için seçilen kişilerin fiziki ve psikolojik özelliklerinin uyumunu göz önünde bulundurunuz.
- İmkânlarınız dâhilinde oyunun sahne ve dekorunu içeriğe uygun olarak düzenleyiniz.
- Konuya uygun müzik seçimini ve ışık düzeneklerini kurunuz.
- Oyunu sergilemeden önce sahne düzenini, kullanılacak araçları kontrol ediniz. Birkaç prova yapınız.
- Yazdığınız oyunu sahneleyiniz ve aşağıdaki ölçütlere göre değerlendiriniz.

Kısa Oyun Değerlendirme Ölçütü

Ölçütler	Evet	Hayır
Rol dağılımı yaptım.		
Rolümü ezberledim.		
Dekor ve kostümü içeriğe uygun olarak hazırladım.		
Müzik seçiminde oyunun konusunu göz önünde bulundurdum.		
Boğumlama, vurgulama, tonlama ve duraklamaya dikkat ettim.		
Rolüme uygun duyguyu yansıttım.		

ÖZET

Tiyatro, yaşamdan bir kesiti sahnede seyirciler önünde canlandırma sanatıdır. Tiyatro metni sahnede seyirci önünde oynanmak için yazılır. Olaylar yazarın ağzından anlatılmaz, oyuncular tarafından izleyiciler önünde canlandırılacak şekilde yazılır.

Türk Edebiyatında Batılı anlamda sahne tiyatrosu Tanzimat Dönemi'nde görülür. İlk oyunlar önce çeviri daha sonra adapte ve telif eserlerdir. Şinasi, Batılı anlamda ilk tiyatro eseri olan “Şair Evlenmesi”ni yazmıştır. Ahmet Vefik Paşa, Namık Kemal, Âli Bey, Teodor Kasap, Abdülhak Hâmit Tarhan ve Rezaizade Mahmut Ekrem tiyatro türünde eser veren sanatçılarımızdan bazılarıdır.

II. Meşrutiyet Dönemi'nde de tiyatro çalışmaları sürmüştür, ancak başarılı eserler Cumhuriyet Dönemi'nde verilmiştir. Müsahipzâde Celâl, Vedat Nedim Tör, Reşat Nuri Güntekin, Faruk Nafiz Çamlıbel, Haldun Taner, Turgut Özakman, Güngör Dilmen, Oktay

Rıfat, Cevat Fehmi Başkut, Necip Fazıl Kısakürek ve Nazım Hikmet bu dönemde tiyatro eseri veren yazarlarımızdan bazılarıdır.

Tiyatronun Yapı Unsurları

Tiyatrodaki olay örgüsüne dramatik örgü denir. Dramatik sanatın temeli çatışmadır.

Olayların dekor ile canlandırıldığı mekâna yer denir. Göstermeye dayalı bir tür olan tiyatronun yazım tekniği, anlatıya dayalı edebî türlerden farklıdır. Tiyatro metinlerinde mekânın özellikleri sahnelerin başında verilir. Kişilerin hareketleri ise ayrıca içinde geniş zaman kipiyle gösterilir.

Tiyatroda yer alan diyalog ve monologlar yalın, anlaşılır, kolay söylenebilecek nitelikte olmalıdır. Bir oyun veya filmin başlıca bölümlerinden her birine sahne denir. Aşama aşama gelişen tiyatronun her aşaması bir sahnedir.

Tiyatro metinlerinde kişiler; cinsiyetleri, isimleri, yaşları, unvanları, işleri ve birbirleriyle olan ilişkileri şahıslar listesi hâlinde eserin başında verilir. Ayrıca metin içinde kişiler, repliklerinin başında büyük harflerle adlarıyla belirtilir. Tiyatroda olay dizisini ortaya çıkaran temel öğeler serim, düğüm ve çözümdür.

Trajedi: Seyircide acıma ve korku duyguları uyandırarak ruhu tutkulardan temizlemek amacıyla yazılan ve kendine özgü katı kuralları olan tiyatro türüdür.

Kahramanları soylu kişilerdir. Erdeme ve ahlaka değer verilir. Konular tarihten ve mitolojiden alınır. Vurma, yaralama ve öldürme gibi olaylar sahnede seyircilerin gözleri önünde sergilenmez; olaylar seyirciye hissettirilir. Kaba sözlere yer verilmez. Beş bölümden oluşur ve manzum olarak yazılır. Üç birlik kuralına uyulur.

Komedi: İnsanların ve olayların gülünç taraflarını ortaya koyan sahne eseridir. Amacı, kişilerin ya da toplumun gülünç yanlarını ortaya koyarken seyirciyi güldürme yoluyla düşündürmek ve doğru yola yöneltmektir. Kahramanları, genellikle halkın arasından seçilir. Her türlü kaba söze ve şakaya yer verilir. Konular günlük hayattan alınır. Kavga ve yaralama gibi eylemler sahnede canlandırılır. Beş bölümden oluşur. Manzum olarak yazılır. Üç birlik kuralına uyulur.

Dram: Yaşamın acıklı ve gülünç yönlerini bir arada bulunduran tiyatro türüdür.

Karakterler, halkın her kesiminden olabilir. Olaylar, günlük hayattan ya da tarihin herhangi bir devrinden seçilebilir. Vurma ve öldürme gibi acı veren olaylar sahnede oluş hâlinde gösterilebilir. Perde sayısı oyun yazarının isteğine bağlıdır. Hem şiir hem de düzyazıyla yazılabilir. Üç birlik kuralına uyma zorunluluğu yoktur.

ÖLÇME DEĞERLENDİRME

1. Oyunlarıyla tiyatromuza önemli katkıda bulunan ilk dönemde yazdığı Masum Kattiller, Kanaviçe, Duvarların Ötesi gibi eserlerde olaylar arasında mantık bağı gözetken klasik oyun kurgulama yöntemine başvurmuştur. Konu seçimi, olaylara yaklaşımı, geçmiş olaylarla şimdikiler arasında köprü kurmaya elverişli anlatımıyla düşündürücü olduğu kadar eğlendirici bir yazardır.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Turgut Özakman
- B) Güngör Dilmen
- C) Haldun Taner
- D) Recep Bilginer

2. Düşünce ve duyguları müzik veya türlü eşyalar eşliğinde bazen dansla bazen de gövde ve yüz hareketleriyle yansıtmayı amaçlayan oyundur. Söz kullanılmayan bu oyunda yüz mimikleri, el, kol ve beden hareketleriyle tema anlatılmaya çalışılır.

Bu parçada sözü edilen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Dram
- B) Pantomim
- C) Tuluat
- D) Trajedi

3. Bayram: Gel yavrum... Yirmi beş seneden beri hasret olduğun baban benim. Gel yavrum, gel... (Kollarını açar.)

Mehmet: (Haykırarak) Babacığım... (Koşar, sarılır.)

Bayram: Yarabbi... lütfu ihsana payan yoktur. (Tekrar öper, kucaklar, hıçkırığa hıçkırığa ağlar.)

Bu parçadan hareketle aşağıdakilerin hangisine ulaşamaz?

- A) Kişi isimlerinin konuşmaların başında verildiğine
- B) Oyuncuların hareketlerinin ayraç içinde açıklandığına
- C) Dekor ve sahne ayrıntılarına yer verildiğine
- D) Konuşma dilinin kullanıldığına

4. Aşağıdakilerden hangisi trajedinin özelliklerinden biri değildir?

- A) Seyircide korku ve acıma hislerini uyandırmak amacıyla yazılır.
- B) Kahramanları tanrılar ya da soylu kimselerdir.
- C) İşlenmiş, kusursuz bir üslubu vardır.
- D) Üç birlik kuralına uyma zorunluluğu yoktur.

5. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde durum zarfı vardır?

- A) Olanlardan sonra buralarda kalamazdı.
- B) Gün boyu çamurlara bata çıka yürüdüler.
- C) Tanımaya çalıştı, ama onu hatırlamadı.
- D) Göçmen kuşlar yaz sonu güneye göç etti.

6. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yer-yön zarfı vardır?

- A) Toplantıya katılmadan dışarı çıkarız.
- B) Bu akşam birlikte yemek yediler.
- C) Yağmur başlamadan eve gidelim.
- D) Buraları bir de yaz gelince görmelisin.

7. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde azlık-çokluk zarfı kullanılmamıştır?

- A) Saygı konusunda birazcık konuşuldu.
- B) Bugünlerde kendini fazla yorma.
- C) Görmeyeli oldukça güzelleşmişsin.
- D) Arkadaşlar, ileri gidebilir misiniz?

8. Aşağıdaki cümlelerin hangisi “çok” zarfı, bir sıfatı nitelemiştir?

- A) Çok konuşan insan, çok hata yapar, unutma!
- B) Son zamanlar da çok uyuyordu.
- C) Düğünde çok güzel bir elbise giymişti.
- D) Hikâyeler sayılamayacak kadar çoktu.

9. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir yazım yanlışı vardır?

- A) Son bir hafta elektrik kesintileri sıklaştı.
- B) Ona artık kolay kolay inanmayacağım.
- C) Kalan işleri yetiştirmeye bakacağız artık.
- D) Gelebilecek misin sen de bizimle?

10. Ay () Şimdi deli olacağım () Bakkallar gelmeyecek mi () söz kesmeyecek miyiz ()
Oğlanı şunlara hayırlısıyla bir içgüveysi versem de kurtulsa çocuk ()

Bu parçada yay ayraçla gösterilen yerlere sırasıyla aşağıdaki noktalama işaretlerinden hangisi getirilmelidir?

- A) (!), (.), (,), (?), (.)
- B) (,), (!), (,), (?), (.)
- C) (!), (...), (,), (?), (.)
- D) (!), (,), (,), (?), (...)

11. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir noktalama yanlışı vardır?

- A) Hatice Hanım, mesleğini çok seven biriydi.
- B) Ben birkaç gün sonra; gelmeye razı oluyorum.
- C) Nihayet biz de insanız değil mi arkadaş?
- D) Bizim kanaryalardan biri kuluçkaya yatmış.

CEVAP ANAHTARI

1. Metin “Hürrem Sultan” Metni Anlama ve Çözümleme Soruları Cevap Anahtarı

1. Şehzade Mustafa'nın öldürülmesi, Şehzade Bayezid'in İstanbul'gelmesi, Annesi (Hürrem) ve eniştesinden (Rüstem) hesap sorması, Annesi ve eniştesinin Bayezid'in davranışlarından endişelenmesi.
2. Bayezid: Cevval, kardeşlerini seven, hesap soran, gözü kara, kızgın, olayları iyi çözümleyen, sözü esirgemeyen biridir.
Hürrem: Telaşlı, çocuklarını koruyan, ortamı sakinleştirmeye çalışan, teselli eden biridir.
Rüstem: Teskin eden, çözüm bulmaya çalışan, hatasının bilincinde olan biridir.
3. Tiyatro metinlerinde oyuncuların hareketleri, yansıtacakları duygular vb. küçük açıklamalar yay araç içinde verilir.
4. Kahramanlar padişah, padişah hanımı, damadı ve şehzade gibi soylu kişilerdir.
5. Oyunun konusu 16. yy.ın ikinci yarısında Osmanlı Sarayı'nda geçmektedir.

2. Metin “Ah Şu Gençler” Metni Anlama ve Çözümleme Soruları Cevap Anahtarı

1. Öğrenci yorumuna bırakılmıştır.
2. Oyunda; seslenmeler, uyarmalar karşı tarafı yanlış anlama vb. unsurlar metne komiklik kazandırmıştır.
3. Aile içi iletişim kopukluğu konusu işlenmiştir.
4. Yazar bu parçada “Çocuklarınızı nasıl yetiştirirseniz öyle muamele görürsünüz.” iletişimini vermek istemiştir.
5. Herkes kendi istediğinin olmasında dayatırsa iletişimde kopukluklar yaşanır. Kişiler kendi işlerini hep başkasına yaptırmaya çalışıyor. Bu durumda çatışma çıkıyor.
6. Öğrenci yorumuna bırakılmıştır.

3. Metin “Paydos” Metni Anlama ve Çözümleme Soruları Cevap Anahtarı

1. Onu fakir görüyor bu yüzden hep küçümser bir eda ile konuşuyor. Böyle davranmasının nedeni ise kendisinin zengin bir tüccar olmasıdır.
2. Murtaza Bey ile karısı arasında sağlıklı bir iletişimden söz edilemez çünkü karısı hep kendi bildiğini konuşuyor, kocasını yapmak istemediği işlere zorluyor, onu dinlemiyor.
3. Metnin türü dram olduğundan acıklı bölümler de vardır. Şöyle ki üniversite mezunu bir öğrencinin iş sahibi olamaması, bir öğretmenin kazancından dolayı küçük görül-

mesi vb.

4. Murtaza Bey ile karısı arasında ve Murtaza Bey ile Hacı Bey arasında geçmektedir.
5. Tema cimrilik, tür olarak da komedidir.

1. Uygulama

Aşağıdaki cümlelerde geçen zarfları bularak türlerini belirtiniz.

- a. ne zaman (soru zarfı)
- b. hızla (durum zarfı)
- c. ne kadar (miktar zarfı), nasıl (soru zarfı)
- d. neden (soru zarfı), şimdi (zaman zarfı)
- e. niçin (soru zarfı), okullar tatil olur olmaz (durum zarfı)
- f. düzenli (durum zarfı)
- g. az (miktar zarfı)
- h. geri (yer-yön zarfı)
- i. bugün (zaman zarfı)
- j. fazla (miktar zarfı)
- k. iki ay önce (zaman zarfı)
- l. beri (yer-yön zarfı), biraz (miktar zarfı)

2. Ünite Sonu Ölçme ve Değerlendirme

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
A	B	C	D	B	A	D	C	C	A	B

3. ÜNİTE

BİYOGRAFI -

OTOBİYOGRAFI

NELER ÖĞRENECEĞİZ?

Bu üniteyi tamamladığınızda;

- Biyografi ve otobiyografiyi,
- Tezkire, monografi, öz geçmiş/CV, hâl tercümesi ve portreyi,
- Edat, bağlaç ve ünlemi,
- Öz geçmiş/CV, portre yazmayı,
- Kendinizi ya da yakından tanıdığınız birini tanıtabilmeyi öğreneceksiniz.

OKUMA

1. Metin Hazırlık

Bir kişinin bir başkasını anlatırken, tanıtırken nesnel olup olamayacağı konusunda ne düşünüyorsunuz?

RUŞEN EŞREF ÜNAYDIN-HAYATI VE ESERLERİ (18 Mart 1892-21 Eylül 1959)
(...)

1892 yılında doğan Ruşen Eşref, beş altı yaşlarında annesini kaybetmiştir. Babasının Almanya'ya gitmesi üzerine yalnız kalan çocuğun yetiştirilmesini amcası Tevfik Paşa üzerine aldı. Ruşen Eşref 1900 yılında girdiği Galatasaray Sultanisi'ni 1911'de Türkçe ve Fransızca bölümlerinden diploma alarak bitirdi. 1914 yılında da İstanbul Darülfünunu Edebiyat Fakültesi'nden mezun oldu. Aynı yıl öğretmenlikle çalışma hayatına başlayan Ruşen Eşref 1920 yılına kadar sırası ile Galatasaray Sultanisi'nde, Askeri Baytar Mekteb-i Alisi'nde, Darülmualimin-i Aliye'de Türkçe, Fransızca dil ve edebiyat öğretmenliği yaptı. Aynı yıllarda İstanbul'daki yabancı okullardan Rus, İngiliz, High School, Alman Lisesi ve Robert College'de Türkçe öğretmenliği vazifesinde de bulundu.

Ruşen Eşref'in yazı hayatı da öğretmenlik hayatı ile birlikte başladı. 1914 yılından itibaren imzası sıra ile Servet-i Fünûn, Donanma, Türk Yurdu, Talebe Defteri mecmualarında ve Vakit gazetesinde sık sık görülmeye başladı.

"Mülakatlar" başlıkları altında çıkan röportajları ile üne kavuşan muharrir 1915 yılında Yeni Mecmua'nın "Çanakkale" özel sayısında neşrettiği "Anafartalar Kumandanı Mustafa Kemal ile Mülakat"la bu büyük Türk askerini ilk defa Türk okuyucusuna tanıttı.

Ruşen Eşref, 1918 yılı baharında, devrin bahriye nazırı Cemal Paşa'nın davetlisi ve Vakit gazetesinin muhabiri olarak Batum'a gitti. Bu gezi ile ilgili intibalarını "Anadolu Kiyılarında" başlığı altında neşretti. Bu yazılarda Zonguldak'tan Batum'a kadar Karadeniz

sahillerinin bazı vilayetleri hakkında çeşitli bilgiler verdi. Bilhassa Rus işgal kuvvetlerini ve Ermenilerin Trabzon'un çevresinde yaptıkları mezalimi anlattı.

Aynı yılın sonbaharında, bu defa Yeni Gün muhabiri olarak güney ve kuzey Kafkasya'ya gönderilen muharrir, bu yolculuğunu konu alan yazılarını da "Kafkasya'da Bir Cevelan" başlığı altında, birkaç bölüm hâlinde yayımladı. Bu yazılarda da Bakü merkez olmak üzere Kafkasya'nın sosyal ve siyasi durumu hakkında bilgiler verdi, intihalarını anlattı. (...)

Ruşen Eşref 21 Eylül 1959 tarihinde vefat etti.

Eserleri

Diyorlar ki: Muharririn 1916-1918 yılları arasında, devrin ünlü şair ve edipleriyle yaptığı mülakatları ihtiva eder. Bu mülakatlar daha önce Servet-i Fünûn, Donanma, Türk Yurdu mecmuaları ile Vakit gazetesinde neşrolunmuştur.

İki Saltanat Arasında: Sultan Reşad'ın ölümünü, Sultan Vahideddin'in cülus ve kılıç alayını tasvir eden küçük bir eserdir. İçindeki yazılar daha önce Vakit gazetesi ile Talebe Defteri mecmuasında neşrolunmuştur.

Bunların dışında yazarın "Geçmiş Günler, İstiklal Yolunda, Damla Damla, Anafartalar Kumandanı Mustafa Kemal ile Mülâkat, Boğaziçi-Yakından" gibi eserleri de vardır.

Ruşen Eşref ÜNAYDIN

Hazırlayan: Necat Birinci

Metinde Geçen Kelime ve Kelime Grupları

cülus: Hükûmdarlık tahtına çıkma, tahta oturma.

neşrolunmak: Yayımlanmak.

mecmua: Dergi.

muharrir: Yazar.

sultanî: 1908'den sonra Osmanlı ülkelerinde, bugünkü lise dengi öğretim kurumu.

mezalim: Zulümler, haksızlıklar, kıyımlar.

Bilgi Kutusu

Biyografi (Yaşam öyküsü)

Edebiyat, sanat, siyaset, ticaret gibi alanlarda haklı bir üne kavuşmuş, tanınmış insanların hayatlarını, eserlerini, başarılarını okuyucuya duyurmak amacıyla yalın bir dille, tarafsız bir görüşle anlatan inceleme yazılarına biyografi denir. Eskiden bu tür yazılara "tercüme-i hâl" denirdi.

Biyografiler; yaşamı yazılan kişinin kendisi tarafından değil, onunla ilgili araştırma yapan, bilgi ve belgelere ulaşan veya onun yaşamına yakından tanıklık etmiş kişiler tarafından kaleme alınır. Biyografilerde tarafsız ve gerçekçi olunmalı, bilgi ve belge, tanıklara, kanıtlara dayandırılmalıdır. Biyografide kronolojik sıra izlenebilir. Kişi tüm yönleriyle tanıtılır; kişinin önemi, değeri, benzerlerinden farkı belirtilir. Öznel bir tutumdan uzak durulan biyografilerde; kişinin yaşamı, aşırı yerme ve övmelerden uzak tutularak açık, sade bir dille anlatılır.

Metni Anlama ve Çözümleme

1. Okuduğunuz metinde kimin yaşam öyküsü anlatılmıştır? Bu kişinin yaşam öyküsünün okuyucuya katkısı ne olabilir?
2. Okuduğunuz metinde anlatım kim tarafından yapılmıştır?
3. Metni dil ve anlatım özellikleri bakımından değerlendiriniz.

2. Metin Hazırlık

İnsanlar neden kendi yaşam öykülerini yazma gereği duyarlar?

SUYU ARAYAN ADAM

Namazgâh yerine, kafamda birbirini tutmaz, çelişmeli duygular içinde vardık. Burası, buraların tabii, hatta tarihî bir toplantı yeri idi.

Hiç kimse söylemeden, hiç kimse emir vermeden, her zaman, askerler, göçler, pazar, panayır yerlerine inen yolcular, araba kabileleri hep burada toplanırlardı. Galiba bir büyük çiftliğe ait olan bu subaşı, eskiden de orduların, kervanların konakladığı bir yer olsa gerek. Çayırlarında atlar, develer istedikleri gibi yayılabilirlerdi. Şimdi artık seyrekleşmiş, azametlerini kaybetmiş gibi görünen ulu ağaçların gölgesinde, kim bilir kaç defa otağlar kurulmuştu. Yeniçeriler, sipahiler konaklamıştı. Yahut hünkâr veya serdar alayları Tuna'ya, Ukrayna'ya, Alaman içlerine giderlerken buradan süzülüp geçmişlerdi...

Katıldığımız kabile çayırına varınca, her tarafta dövülen davullar, çalınan zurnalar sustu. Sonra namazgâhtan gür bir ezan sesi duyuldu. Kabileler köy köy çayırda saf bağlamaya başladılar. Kadınlar en arkada ayrı sıralar meydana getiriyorlardı. Uzun siyah feraceleri, beyaz yahut abanî yaşmaklarıyla dalgalanan bu kadın sıralarının uzaktan güzel, tesirli bir görünüşü vardı. Çocuklar ya annelerinin ya babalarının yanlarında sıralara sokulmuşlardı.

Ezan sona erince, imamın arkasında saf tutan müezzinlerle köy hocaları hep birden tekbir almaya başladılar. Bütün saflar onlara katıldılar. Bazen inip bazen gürleşen, fakat tesiri ve azameti daima artan bu tekbir sesleri, çayırda dolduran cemaati baş döndürücü havası içine sardıktan sonra, dalga dalga ovalara, sırtlara doğru yayılıyordu. Dağlara, geçitlere çarpan ve oralardan geri gelen yankılarla yeni tekbir sesleri birbirine karıştıkça havayı, anlatılması kabil olmayan: bir ahenk dolduruyordu. Bu ilâhî gök gürültüleri içinde, bu subaşıya ulaşırken yollarda kafamda çarpışan çelişmeli düşünceler birer birer kayboldu. Şimdi içimde eski cenklerin kılıç, kalkan sesleriyle, gürz ve topuz çatırtılarını duyar gibi oluyordum.

Çocukluğumda o kadar inanarak dinlediğim şeyler, gökten inen yeşil kaftanlı meleklerle gaziler, şehitler hayalimde gene canlanmaya başladılar.

Şimdi kafamda, ne bu harbin bir türlü anlayamadığım gayesi veya gayesizliği vardı. Ne dökülecek kanları, ne çöllerde, bozkırlarda kaybolacak hayat dalgalarını düşünebiliyorum. Kendimi gittikçe coşan, kanatlandırıcı bir rüzgârın akışına bırakmıştım. Millet in asırlardır o kadar şikâyetli tahammül ettiği ve onun bütün tarihini teşkil eden “ebedî seferberlik” in gerçek manasını artık sezinliyor gibiydim. Bir de dayanıklılık kaynağıydı! Bu kaynak devamını ve kuvvetini, burada gördüğüm bu mahşerî coşkunluk hâlinde

alıyordu. Bu belki bir düşünceydi. Fakat ne var ki gerçek olsa gerekti.

Tekbirlerden sonra iki rekât namaz kılındı. İmamın her söylediğini bütün müezzinler tekrarlıyorlardı. Bunun arkasından cemaatin, doğruluş, eğiliş ve secdeye kapanış hâlinde dalgalanması, taşması geliyordu. Ben de her secdede alnımı yeşil, serin çimenlere koydukça, kendimi burada harekete gelen bu dağ gibi dalganın bir zerresi gibi hissediyordum. Ruhumda gurur ve emniyet rüzgârları esiyordu...

Namazdan sonra gene fetih duaları okundu. Tövbe edildi. Son Fatihâ'nın bitmesiyle beraber, davul zurnaların hep birden “ey gaziler”i vurması, köy bayraktarlarının cemaatlerini toplamaları ve kabilelerin kaza merkezi yolu üstünde yerlerini almaları bir oldu.

Şevket Süreyya AYDEMİR, Suyu Arayan Adam

Metinde Geçen Kelime ve Kelime Grupları

cenk: Savaş, kavga.

gürz: Silah olarak kullanılan ağır topuz.

kaftan: Çoğu ipek bir çeşit uzun, süslü üst giysisi.

seferberlik: Bir ülkenin silahlı kuvvetlerini savaşa hazır duruma getiren, ülkenin ekonomisini, yönetimini savaş gereklerine uyacak duruma sokan hazırlık ve önlemlerin tümü.

topuz: Ucu top biçiminde eski bir silah.

Bilgi Kutusu

Otobiyografi (Öz Yaşam Öyküsü)

Bir kişinin, hayatıyla ilgili dönemleri bütün ilginç yönleriyle geniş şekilde yazmasıyla oluşan yazılara otobiyografi denir. Otobiyografi için hâl tercümesi ifadesi kullanılmıştır.

Otobiyografide doğumdan itibaren otobiyografinin yazıldığı ana kadar yaşananlardan anlatmaya değer olanlar yazılır.

Çoğu zaman sanatçı kendisiyle beraber aile büyüklerinden ve sosyal çevresinden, aile içi durumlarından da söz eder. Edebiyat, sanat, siyaset, spor gibi değişik alanlarda ünlü bir kişi; diğer insanlarca bilinmeyen yönlerini, başarısını nelere borçlu olduğunu ve nasıl kazandığını anlatmak amacıyla otobiyografisini yazar.

Otobiyografiler her ne kadar öznel bir anlayışla kaleme alınsa da gerçekler göz ardı edilmemelidir. Bütün bu iyi niyete rağmen otobiyografiler öznel eserler olarak kabul edilir. Çünkü kişi kendisini anlatmaktadır ve bunu yaparken tarafsız davranamaz.

Roman, hikâye gibi tahkiye kurgusu içerisinde, olay anlatımı üslubuyla kişiyi bir roman kahramanı gibi olayların içindeki konumlarıyla sunan eserlere de “edebî biyografi” ya da “biyografik roman” denir. Oğuz Atay’ın “Bir Bilim Adamının Romanı” “adlı romanı da bu türün en iyi örneklerindendir. Yazar bu romanında hocası Mustafa İnan’ı merkez alarak bir dönemin idealist neslinin hayatını yansıtmıştır.

Biyografi ve Otobiyografi Tarzında Yazılan Eserler

Biyografi ve otobiyografi türü, hikâye ve romanlarda biçim olarak benimsenmiştir. Sanatçılar, bazı hikâyelerinde tanıdıkları kişilerin ya da kendi hayat hikâyelerinden kesitler sunarak biyografi ve otobiyografi tarzından faydalanmıştır.

Necati Cumalı (Viran Dağlar); Hıfzı Topuz (Gazi ve Fikriye); Ayşe Kulin (Adı Aylın, Füreya, Köprü, Türkan, Veda-Esir Şehirde Bir Konak); Beşir Ayvazoğlu (Bozgun-da Fetih Rüyası); Attilâ İlhan (Allah’ın Süngüleri-Reis Paşa, Gazi Paşa); Sadık Yalsızuçanlar (Gezgin, Cam ve Elmas, Anka); İskender Pala (Şah ve Sultan); Sinan Yağmur (Aşkın Gözyaşları) biyografik biçimde yazılmış romanlara örnek olarak gösterilebilir.

Necip Fazıl Kısakürek (Kafa Kâğıdı); Abidin Dino (Kısa Hayat Hikâyem), Aziz Nesin (Böyle Gelmiş Böyle Gitmez), Şevket Süreyya Aydemir (Suyu Arayan Adam) otobiyografik tarzda yazılmış romanlara örnek olarak gösterilebilir.

Monografi: Ünlü bir kimsenin hayatını, kişiliğini, eserlerini, başarılarını ayrıntılarıyla ele alan veya bilimsel bir alanda özel bir konu ya da sorun üzerine yazılan inceleme yazısına monografi denir. Monografilerde kişi veya eser her yönüyle incelenir; araştırılır. Ancak bu şekilde ele alınan konunun o ana kadar gizli kalmış yönleri, tarafları belirlenir ve ortaya konur. Ayrıca sanatçı inceleniyorsa o sanatçıyı diğer sanatçılardan ayıran özel bilgilere ulaşılmış olur.

Portre: Bir kimseyi karakteristik özellikleriyle okuyucuya tanıtmak amacıyla yazılan edebî yazılara portre denir. Gözlemin esas olduğu bu tür yazılar roman, hikâye, biyografi, otobiyografi, anı, gezi yazısı gibi türlerin içinde yer alır. Konusuna göre “fiziksel (tensel) portre” ve “ruhsal (tinsel, moral) portre” olmak üzere ikiye ayrılır. Ancak edebî eserlerde genellikle “fiziki portre” ile “ruhi portre” iç içe bulunur. Portrelerden hikâye, roman, masal, biyografi gibi türlerde çokça yararlanır.

Fiziksel (tensel) portre: Kişinin sadece dış görünüşünün, boyunun, yüzünün, giyişinin, hareketlerinin anlatıldığı portrelerdir. **Ruhsal (tinsel, moral) portre:** Kişinin iç dünyasının, alışkanlıklarının, duygularının, fikirlerinin, zayıf taraflarının vs. anlatıldığı portreye denir. Bu portrede; kişinin ahlakı, alışkanlıkları, düşünceleri ilginç bir üslupla anlatılır.

ŞEVKET SÜREYYA AYDEMİR (1897-1976)

Eğitimci ve iktisatçı olarak devlet hizmetinde görev alan Şevket Süreyya, Kadro dergisi kurucularındandır.

“Toprak Uyanırsa” romanında bir Anadolu köyünün bir aydının öncülüğüyle kalkınmasını ele aldı. “Tek Adam”da Mustafa Kemal’in, “İkinci Adam”da İsmet İnönü’nün hayat hikâyesini anlattı. “Menderes’in Dramı, Makedonya’dan Orta Asya’ya Enver Paşa” adlı biyografi eserlerinde kahramanlarının ayrıntılı hayat hikâyelerini işledi. Bu eserlerinde Birinci Meşrutiyet’ten günümüze kadar Türk toplumunun geçirdiği değişimleri ve yaşanan olayları dile getirir. Bunların dışında “Kırmızı Mektuplar ve Son Yazılar, İnkılap ve Kadro, Kahraman Doğmalıydı” adlı eserleri de vardır.

Metni Anlama ve Çözümleme

- Okuduğunuz metinde olay ve durumlar kim tarafından anlatılmıştır?
- Yazar kendisiyle beraber aile büyüklerinden ve sosyal çevresinden, aile içi durumlarından da söz etmiş midir? Açıklayınız.
- “Tekbirlerden sonra iki rekât namaz kılındı. İmamın her söylediğini bütün müezzinler tekrarlıyorlardı. Bunun arkasından cemaatin, doğruluş, eğiliş ve secdeye kapanış hâlinde dalgalanması, taşması geliyordu. Ben de her secdede alnımı yeşil, serin çimenlere koydukça, kendimi burada harekete gelen bu dağ gibi dalganın bir zerresi gibi hissediyordum. Ruhumda gurur ve emniyet rüzgârları esiyordu...”

Yukarıdaki parçada, yazarın tutumunu öznellik ve nesnellik açısından değerlendiriniz.

Dil Bilgisi

1. Uygulama

- Okuduğunuz metinden alınan aşağıdaki cümlelerdeki bağlaçları bulunuz.
 - Şimdi kafamda, ne bu harbin bir türlü anlayamadığım gayesi veya gayesizliği vardı ne dökülecek kanları.
 - Yeniçeriler, sipahiler konaklamıştı. Yahut hünkâr veya serdar alayları Tuna’ya, Ukrayna’ya, Alaman içlerine giderlerken buradan süzülüp geçmişlerdi...
 - Milletin asırlardır o kadar şikâyetsiz tahammül ettiği ve onun bütün tarihini teşkil eden “ebedî seferberlik” in gerçek manasını artık sezinliyor gibiydim.
 - Çocuklar ya analarının ya babalarının yanlarında sıralara sokulmuşlardı.
 - Bazen inip bazen gürleşen, fakat tesiri ve azameti daima artan bu tekbir sesleri, çayırıları dolduruyordu.
- Okuduğunuz metinden alınan aşağıdaki cümlelerdeki edatları bulunuz.
 - Kendimi burada harekete gelen bu dağ gibi dalganın bir zerresi gibi hissediyordum.

b. Şimdi artık seyrekleşmiş, azametlerini kaybetmiş gibi görünen ulu ağaçların gölgesinde, kim bilir kaç defa otağlar kurulmuştu.

3. Metin Hazırlık

Bir şiir antoloji hazırlasaydınız bu antolojide hangi şairlere ve şiirlere yer verirdiniz?

AHMEDÎ

- Allah rahmet eylesin-

Sivas'tandır. Murat Han Gazi devrinde boy beyi olan Mîr Süleyman Şah'ın maiyetindeki şairlerden ve o dönemin bilgili kişilerindendi. İskendername'yi adı geçen adına söylemişti. Bu eserde, bâtını ilimlerden, afaki ve enfüsi teşbih ve temsil ile geometri, astronomi, yıldızlar ilmi ve hikmetten çok

mana ve marifeti bir araya getirip kullanmıştır. Ama şiirinde pek o kadar zerafet, söz ve ifadelerinde hemen hiç güzellik yoktur. Rivayet edilir ki adı geçen kitap, Ahmedî tarafından yazıldıktan sonra çağının ileri gelenlerine sunulmuş ve hiç kabul görmemiş. Bu tarz şiirle bir kitaptansa fazlalıklardan arındırılmış bir kaside tercih edilirdi, demişler.

O da bu ayıplamadan kırılıp gücenerek büyük bir üzüntüye kapılmış ve bu kızgınlıkla kendisine bir hastalık arız olup sıhhati bozulmuş.

Meğer o sırada merhum Şeyhî ile aynı odayı paylaşan yakın dost imişler. Olan biteni Şeyhî'ye anlatmış ve böyle bir kitaptan bir temizce kaside daha iyi olurdu, demelerini ona nakletmiş. Bunun üzerine Şeyhî, o gece Ahmedî adına duruma uygun bir muhayyel kaside meydana getirmiş. Ertesi gün Ahmedî, o bir gecelik kasideyi alıp erkâna gelmiş. Kaside ileri gelenlere arz edilince bunlar şiiri büyük bir dikkatle gözden geçirmişler. Görmüşler ki kaside beyitleri ile kitaptaki şiirlerin pek bir münasebeti bulunmuyor, lafız ve mana bakımından ise aralarında hiçbir benzerlik yok. Eğer bu kaside seninse o kitap senin değildir, eğer kitap seninse kaside senin değildir deyip aralarında aşırı bir farklılık yokken iki edebiyatçının şiirlerini birbirinden ayırıp seçmişler. Meğer o zamanın ileri gelenleri, şiirden anlayan nüktedan kişiler, anlama aşına ve izan sahibi insanlar imiş.

Böyle zamanlar aydın kişilerin en mutlu anı ve bu gibi ulular marifet sahiplerinin saadetidir.

Ahmedî'nin Mîr Süleyman adına mürettep divanı, çok sayıda kaside, terci ve gazeli vardır. Şiir üslubu Şeyhî tarzına yakın ve ilk dönem şairleri vadisinde, Farsçadan tercüme, didaktik özelliktedir. Bu birkaç matla onundur.

Matla: Fikr eyle mebde'in neredendir nedir me'âd

Hem geldiğinden işbu makâma nedir murâd

“Geldiğin ve gidilecek yerin neresi olduğunu bir düşün, ayrıca bu makama gelişinin sebebi nedir onu da.”

Matla: Bî-bekâdır bu menzil ey ahbâb

Fettekullâhe ulu'l-elbâb

“Ey dost, bu menzil sonludur, geçicidir. Ey akıl sahipleri, Allah’tan korkunuz!”

Bu beyit de İskendername’sindendir.

Beyit: Hâr-puşun hâr saklar cânını

Nermlik döker semûrun kanını

“Kirpinin canını dikenler korur, yumuşaklık ise samurun ölümü olur.”

Aynı anlama gelen bir başka beyit:

“Savaş ve barış yerinde gereklidir, gül yerinde gül, diken yerinde diken.”

Selman ile Zahîr’in kasidelerinin çoğunu Türkçeye çevirmiş, yine tıp alanında Mesâil-i Kanûn-ı Şifâ’yı manzum olarak tercüme etmiş ve muteber bir kitap yapmıştır. Sözün özü, şiiri ehliyetine, gazelleri marifetine göre değildir.

Latîfî Tezkiresi

Hazırlayan: Mustafa ISEN

Metinde Geçen Kelime ve Kelime Grupları

afaki: Bir kaynağa dayanmayan, hayalî

arız olmak: Bulaşmak, sürekli görünür durumda olmak.

enfüsî: Nesnelerin gerçeğine değil, ferdin düşünce ve duygularına dayanan, öznel.

hikmet: Bilgelik.

lafız: Söz, kelime.

maiyet: Üst görevlinin yanında bulunan kimseler.

manzum: Nazım ifade şekli ile ölçülü ve uyaklı biçimde yazılmış.

muteber: Saygın, itibarı olan, hatırı sayılır.

mürekkep: Birleşmiş, birleşik.

nüktedan: Nükteci.

Bilgi Kutusu

Tezkire

Divan edebiyatında, kişilerin biyografisini çeşitli yönleriyle ele alan eserlere tezkire denir. Bu eserler mensur yazılmakla birlikte içinde manzum kısımların yer aldığı tezkireler de vardır.

Tezkireler bugünkü edebiyat tarihlerinin ve şiir antolojilerinin yerini tutmaktadır. Yazıldığı çağı sosyal, kültürel, sanatsal ortamını içeren tezkireler, aynı zamanda günümüz araştırmaları için değerli birer belge ve kaynak durumundadır.

Edebiyatımızdaki ilk tezkire Ali Şir Nevai'nin "Mecalisü'n-Nefais" adlı eseridir. Latîfî (Tezkiretü's-Şuara), Sinan Paşa (Tezkiretü'l Evliya) Sehi Bey (Heşt Behişt) başlıca tezkire yazarlarındandır.

Metni Anlama ve Çözümleme

- Okuduğunuz metinde Ahmedî hakkında hangi bilgiler verilmektedir?
- Latîfî'nin Ahmedî hakkındaki düşüncelerini olumlu ya da olumsuz olup olmadığı bakımından değerlendiriniz.
- Ahmedî'nin kitabı dönemin sanat çevresinde beğenilmemesi üzerine Ahmedî ne yapmıştır? Bu davranışı nasıl değerlendiriyorsunuz?
- Kaside ileri gelenlere arz edilince bunlar şiiri büyük bir dikkatle gözden geçirmişler. Görmüşler ki kaside beyitleri ile kitaptaki şiirlerin pek bir münasebeti bulunmuyor, lafız ve mana bakımından ise aralarında hiçbir benzerlik yok. Eğer bu kaside seninse o kitap senin değildir, eğer kitap seninse kaside senin değildir deyip aralarında aşırı bir farklılık yokken iki edebiyatçının şiirlerini birbirinden ayırıp seçmişler. Meğer o zamanın ileri gelenleri, şiirden anlayan nüktedan kişiler, anlama aşına ve izan sahibi insanlar imiş.

Bu parçadan hareketle dönemin sanat ve kültür anlayışı hakkında çıkarımlarınızı aşağıda boş bırakılan yere yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

a. Yazma Tür ve Tekniklerini Tanıma

Öz geçmiş (Curriculum Vitae = CV)

Bir kişinin geçmişteki eğitim durumlarını, başarılarını, deneyimlerini, çalışma hayatındaki tecrübelerini net ve açık bir dille anlattığı yazıya öz geçmiş denir. Beceriler, deneyimler, eğitim durumu, iş tecrübesi vb. ile ilgili konularda hazırlanan kişiye ait özet bilgidir.

Öz geçmiş, işe uygunluğu, özellikleri ve başarıyı özetle anlatan bir araçtır. Öz geçmişin içeriği net, açık ve kısa olmalıdır. İş görüşmesine girmek için adaylar tarafından yazılır ve bir ön mektupla işverene sunulur. İki tür öz geçmiş yazılabilir; zaman sıralı öz geçmiş ve işlevsel (fonksiyonel) öz geçmiş.

Zaman sıralı (kronolojik) öz geçmişte iş ve eğitim en sondan başlanarak ters tarih sırasına göre yazılır. Özellikle arka arkaya aynı iş alanında, birçok değişik iş yerinde çalış-

şılmış ise tercih edilecek format bu olmalıdır. Ayrıca uzun süre iş hayatına ara verdiyseniz eğer bu CV türü kişiye daha fazla yararlı olur.

İşlevsel öz geçmiş yazımında önemli olan yapılanların gruplara ayrılmasıdır. Her grup istenirse tarih sırasına konulabilir. Bu tür öz geçmiş en yaygın kullanılan ve anlaşılması en kolay olanıdır.

Yeni işe başlayanlara, yeni mezunlara, belirli bir alanda uzmanlığı olmayan kişilere zaman sıralı, kronolojik CV tavsiye edilir.

b. Yazma Sürecini Uygulama

Bir işe başvurmak için ilk yapmanız gereken bir CV hazırlamaktır. Çoğu CV, diğerlerinin arasında bazen üzerinde birkaç dakika harcanmadan elenmektedir. Bu nedenle dikkat çekici bir CV hazırlanmalıdır.

CV ÖRNEĞİ

KİŞİSEL BİLGİLER: Ad soyad : Doğum tarihi: Doğum yeri: Medeni durumu: Askerlik durumu:
EĞİTİM DURUMU: 2018-2023 2014-2017 2006-2013 ...
YABANCI DİLLER: 1. 2. ...
DENEYİMLER: 2022-

STAJ:

KATILDIĞI KURSLAR:

- 1.
- 2.
-

Hazırlık: Öncelikle başvuracağınız iş yeri, firma ve istediğiniz pozisyonla ilgili araştırma yapınız. Yazdıklarınızı belgelendirmek zorunda olduğunuzdan onları ve fotoğrafınızı hazırlayınız. Fotoğraf olarak fotoğrafçıda çekilmiş vesikalık fotoğrafı koymalısınız. Fotoğrafınız takım elbiseli olmalı. Silik, bulanık, arka planı karışık fotoğraflar koymamalısınız. CV'nize fotoğraf eklemeyi kesinlikle ihmal etmeyin. Başvurunuzu değerlendiren kişiler nasıl görüldüğünüzü ve nasıl bir duruşunuzun olduğunu da bilmek isterler.

Planlama: CV örneklerini incelendikten sonra öz geçmişinizin bölümlerini belirleyiniz. Bu bölümlerde vereceğiniz bilgileri planlayınız. CV'nizin formatını hedef işverenle uygunluğuna dikkat ederek belirleyiniz. Eğer yaratıcı bir alanda bir iş düşünüyorsanız, daha serbest ve orijinal bir format seçebilirsiniz. Finans ya da pazarlama gibi bir alanı düşünüyorsanız, yazma ve "word" kullanma becerilerinizi gösterebileceğiniz ve işveren için nasıl yararlı olacağınızı anlatacağınız bir format daha uygun olur.

Taslak metin oluşturma: Planınız doğrultusunda taslak metninizi oluşturunuz. Öncelikle iletişim bilgileri çok önemlidir, birkaç kez iletişim bilgileri kontrol edilmelidir. CV'ye kişisel bilgilerden başlanmalı, düzgün bir profil oluşturulmalıdır. Eğitim bilgileri en son aldığımız eğitim kurumundan başlanmalı yine aynı şekilde iş deneyiminiz en son çalıştığınız iş ve iş pozisyonuyla devam etmelidir. Eğitimler, sertifikalar, beceriler, ilgi alanları ve referanslarla CV bitirilmelidir.

Öz Geçmiş Yazarken;

1. Bilgileri A-4 kâğıda en fazla 2 sayfa olarak birinci ya da üçüncü tekil kişi ağzıyla bilgisayarda yazınız.
2. Staj deneyimlerinizi anlatırken kazandığınız becerileri, uygulamaya koyduğunuz karar verme yetilerini, elde ettiğiniz ve kaydettiğiniz gelişimleri aktarın.
3. Becerilerinizi anlatırken başka iş ve meslekler için de geçerliliğine dikkat edin.
4. CV'nizin her duruma uygun çeşitli versiyonlarını hazırlamak avantajlıdır. Bunu Word programı ile rahatlıkla yapabilirsiniz.
5. "Times New Roman" veya "Arial" gibi kolay okunabilen karakterler kullanınız, 11 ya da 12 punto ile yazınız.

6. CV'nizi kısa tutmaya çalışın, açık ve anlaşılır bir format seçin.
7. CV'nizde referanslarınızı belirtmeyin. Mülakat için verebileceğiniz referanslar ve ilgili telefon ve adresler konusunda hazırlıklı olun.

Metni düzenleme ve geliştirme:

- Yazdığınız öz geçmişi, anlatım yönünden kontrol ediniz.
- Yazdıklarınızı dikkatli bir biçimde okuyup bir başka kişiye daha kontrol ettiriniz. Varsa yazım yanlışlarını gideriniz.
- Yazınızı biçimsel özellikler (kâğıt düzeni vb.) açısından da gözden geçiriniz.

Yazılan metni paylaşma:

Yazdığınız öz geçmişi ilgili makama iletiniz.

Öz geçmiş formu örneğini kendinize uygun olan bilgiler doğrultusunda doldurunuz.

Kişisel Bilgiler

Adı soyadı :

Doğum yeri ve tarihi :

Medenî durumu : Evli () Bekâr () Diğer ()

Askerlik durumu : Yaptı () Yapmadı () Muaf ()

Sürücü belgesi : Yok () Var () Sınıfı ()

Eğitim Bilgileri

Yer Tarih

İlkokul :

Ortaokul :

Lise :

Üniversite :

Yüksek lisans :

Doktora :

Yabancı dili ve derecesi : Orta () İyi () Çok iyi ()

Bilgisayar bilgisi :

İş Deneyimi

Kurum veya kuruluş adı: Göreve başlama tarihi ayrılma tarihi

.....

Nitelikler, Beceriler

Sertifikaları :.....

Yapılan projeler :.....

Ödülleri :.....

Yayınları :.....

İlgi alanları :.....

Kişisel özellikler :.....

Amaç :.....

Bilgi alınabilecek kişiler :.....

:.....

:.....

Haberleşme adresi :.....

SÖZLÜ İLETİŞİM

Kendinizi ya da yakından tanıdığınız birini çevrenizdekilere tanıtan bir konuşma yapınız.

ÖZET

Biyografiye, yaşam öyküsü de denebilir. Bir kişinin yaşamını anlatmayı konu alan edebiyat türüdür. Yazarın kendi yaşamını anlattığı otobiyografiler de bu türün içinde yer alır. Biyografi kişisel anılara ya da araştırma sonucu edinilmiş sözlü ve yazılı malzemelerin düzenlenmesine ve yorumlanmasına dayandığı için tarihin bir dalı olarak da görülebilir.

Biyografi türünün ilk örnekleri arasında “tercüme-i hâl” denilen Hz. Muhammed’in hayatı üzerine kaleme alınan “siyer” kitaplarını verebiliriz.

Roman, hikâye gibi tahkiye kurgusu içerisinde, olay anlatımı üslûbuyla kişiyi bir roman kahramanı gibi olayların içindeki konumlarıyla sunan eserlere de “edebî biyografi” ya da “biyografik roman” denir.

Otobiyografi (öz yaşam öyküsü), bireyin kendi hayatını; geçmiş ve şimdiki yaşantısı ile geleceğe ilişkin planlarını yazılı olarak anlatmasıdır.

Ünlü bir kimsenin hayatını, kişiliğini, eserlerini, başarılarını ayrıntılarıyla ele alan veya bilimsel bir alanda özel bir konu ya da sorun üzerine yazılan inceleme yazısına monografi (tek yazı) denir.

Portre, bir kimseyi karakteristik özellikleriyle okuyucuya tanıtmak amacıyla yazılan edebî yazılara denir. Kişinin sadece dış görünüşünün (boyunun, yüzünün, giyinişinin, hareketlerinin...) anlatıldığı portreye fizikî portre; iç dünyasının, alışkanlıklarının, duygularının, fikirlerinin, zayıf taraflarının anlatıldığı portreye ruhî portre (tinsel, moral portre) denir. Çoğu zaman fizikî portre ile ruhî portre iç içe verilir.

Biyografi ve Otobiyografi Tarzında Yazılan Eserler

Biyografi ve otobiyografi tarzı hikâye ve romanlarda biçim olarak benimsenmiştir. Sanatçılar, bazı hikâyelerinde tanıdıkları kişilerin ya da kendi hayat hikâyelerinden kesitler sunarak biyografi ve otobiyografi tarzından faydalanmıştır.

Necati Cumalı (Viran Dağlar); Hıfzı Topuz (Gazi ve Fikriye); Ayşe Kulin (Adı Aylin, Füreya, Köprü, Türkan, Veda-Esir Şehirde Bir Konak); Beşir Ayvazoğlu (Bozgunda Fetih Rüyası); Attilâ İlhan (Allahın Süngüleri-Reis Paşa, Gazi Paşa); Sadık Yalsızuçanlar (Gezgin, Cam ve Elmas, Anka); İskender Pala (Şah ve Sultan); Sinan Yağmur (Aşkın Gözyaşları) biyografik tarzda yazılmış romanlara örnek olarak gösterilebilir.

Necip Fazıl Kısakürek (Kafa Kâğıdı); Abidin Dino (Kısa Hayat Hikâyem), Aziz Nesin (Böyle Gelmiş Böyle Gitmez), Şevket Süreyya Aydemir (Suyu Arayan Adam) otobiyografik tarzda yazılmış romanlara örnek olarak gösterilebilir.

Tezkireler, belli bir meslekte tanınmış kişilerin, başta şairler olmak üzere, hattatların, mimar, musiki ustaları... hayat ve sanatlarından söz eden eserdir. Bunların şairlerden söz edenine şuara tezkiresi denir. Tezkire türünün ilk örneği Ali Şir Nevai'nin "Mecalisü'n-Nefais" adlı eseridir.

Öz geçmiş (Curriculum Vitae: CV), bir kişinin geçmişteki eğitim durumlarını, başarılarını, deneyimlerini, çalışma hayatındaki tecrübelerini net ve açık bir dille anlattığı yazıya öz geçmiş denir. Beceriler, deneyimler, eğitim durumu, iş tecrübesi vb. ile ilgili konularda hazırlanan kişiye ait özet bilgidir. Öz geçmiş, işe uygunluğu, özellikleri ve başarıyı özetle anlatan bir araçtır.

ÖLÇME DEĞERLENDİRME

1. Çocuklar model alma yoluyla kişiliklerini oluşturdıklarından ünlü kişilerin yaşamlarını merak ederler. Onların bu ihtiyacını karşılayacak türdır. Yaşamın incelenmesi ile öğrenciler tarihsel zaman ve mekândaki gerçek kişiler hakkında bilgi edinirken hem kişileri hem tarihi hem de tarihsel mekânları öğrenirler. Bu türde kişinin başarılı olduğu alanlar, eserleri, ürünleri detaylı ve belgelere dayandırılarak nesnel şekilde tanıtılır.

Bu parçada noktalı yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Gezi yazısı B) Tarih kitapları C) Biyografi D) Günlük

2. “Henüz dört, dört buçuk yaşında bir çocuktum, beni okula başlattılar! Niçin, bilmiyorum. Hidayet Cihangir’e yakın bir mahalle olan Sirkeci Mescit içindeki mahalle mektebine devam ediyordu. Beni de oraya verdiler. Mahalle mektebinin ne olduğunu ilk defa orada gördüm. Sirkeci Mescit, Cihangir ve Firuzağa büyük yangınlarında yanmadı, hâlâ duruyor.”

Bu parça aşağıdaki edebî metinlerin hangisinden alınmıştır?

- A) Mektup B) Günlük C) Biyografi D) Otobiyografi

3. “Kırşehir’de 1938’de doğan Neşet Ertaş, Çiçekdağı’ndan Türkiye’ye açılan bir halk ozanıdır. Babası kendisi gibi bir saz üstadı olan Muharrem Ertaş, annesi Döne Ertaş’tır. Çocukluğu köyde geçen Neşet Ertaş, ilkokulda keman ve bağlama çalmaya başlamıştır. Babasının ondaki yeteneği görmesi sonucu düğünlerde saz çalarak müzik hayatına 1950’lerin başında başlamıştır. Neşet Ertaş, abdalılık kültürünün son büyük efsanesi olarak bilinir. Unesco, hayatta olduğu dönemde Neşet Ertaş’ı “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi” ne bağlı olarak, Türkiye envanterinde “Ulusal, yaşayan insan hazinesi” olarak kabul etmiştir.”

Bu parça aşağıdaki edebî metinlerin hangisinden alınmıştır?

- A) Biyografi B) Otobiyografi C) Mektup D) Anı

4. I. Kişilerin yaşamı tarafsız bir bakış açısıyla yazılmalı,
II. Verilecek bilgiler; belgelere, kanıtlara ve tanıklara dayandırılmalıdır.
III. Kişinin yaşamı anlatılırken aşırılıklardan yani aşırı derecede yüceltmeden ya da kıyasıya eleştirmeden kaçınılmalıdır.
IV. Çevreden duyulma bilgilere de yer verilmelidir.

Biyografi ile ilgili olarak verilen özelliklerden hangisi yanlıştır?

- A) I B) II C) III D) IV

5. Ünlü bir kimsenin hayatını, kişiliğini, eserlerini, başarılarını ayrıntılarıyla ele alan veya bilimsel bir alanda özel bir konu ya da sorun üzerine yazılan inceleme yazısına---denir. Bu tür eserlerde herhangi bir yer, bir eser, bir yazar, tarihî bir olay, bilimsel bir alana ait bir sorun özel bir görüşle veya bakış açısıyla değerlendirilebileceği gibi bir konu üzerinde derinlemesine bir inceleme de yapılabilir.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Monografi B) Otobiyografi C) Anı D) Günlük

6. I. Otobiyografi, belgelere dayanılarak yazılmalıdır.
II. Derlenen bilgiler bilimsel araştırma yöntemiyle bir araya getirilmelidir.
III. Kişi hayatındaki her şeyi değil anlatmaya değer olanları kaleme almalıdır.
IV. Otobiyografiler, yaşamı yazılan kişi ile ilgili araştırma yapan kişiler tarafından kaleme alınır.

Otobiyografi ile ilgili olarak verilen özelliklerden hangisi yanlıştır?

- A) I B) II C) III D) IV

7. **Aşağıdakilerden hangisi biyografik tarzda yazılmış romanlara örnek olarak gösterilemez?**

- A) İskender Pala, Şah ve Sultan
B) Oğuz Atay, Bir Bilim Adamının Romanı
C) Necip Fazıl Kısakürek, Kafa Kâğıdı
D) Attilâ İlhan, Gazi Paşa

8. I. Divan edebiyatında, kişilerin biyografisini çeşitli yönleriyle ele alan eserlere de tezkire denir.
II. Bu eserler mensur yazılmakla birlikte içinde manzum kısımların yer aldığı tezkireler de vardır.
III. Tezkireler bugünkü edebiyat tarihlerinin ve şiir antolojilerinin yerini tutmaktadır.
IV. Edebiyatımızdaki ilk tezkire Latîfî'nin Tezkiretü's-Şuara adlı eseridir.

Tezkireler ile ilgili olarak verilen özelliklerden hangisi yanlıştır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV.

9. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde edat kullanılmamıştır?

- A) Onunla iyi geçinmek için elimden geleni yaptım.
- B) Güneşle beraber bütün ağaçlar çiçek açtı.
- C) İmanın her söylediğini bütün müezzinler tekrarlıyorlardı.
- D) Arkadaşımın altın kadar saf bir kalbi vardı.

10. “Ya bu adam, yarabbi! Ya bu baba nasıl görmüyor idi ki, kızının elinden bütün sevdikleri böyle birer birer alınacak.”**Bu dizelerde aşağıdaki kelime türlerinden hangisi yoktur?**

- A) Sıfat
- B) Ünlem
- C) Edat
- D) Bağlaç

11. I. Aptalın dostluğu köy görünceye kadar.

II. Aptal, ata binince bey oldum sanır; şalgam aşı girince yağ oldum sanır.

III. Ana gibi yâr, Bağdat gibi diyar olmaz.

IV. At sahibine göre kişner.

Numaralanmış atasözlerinin hangisinde “edat” kullanılmamıştır?

- A) I.
- B) II.
- C) III.
- D) IV.

12. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bağlaç iki cümleyi birbirine bağlamıştır?

- A) Dünyada sevilmiş ve seven nafile bekler.
- B) Sinirinden ne balonu ne de topu görüyordu.
- C) Hem edebiyatı hem matematiği seviyordum.
- D) Bütün gün çok çalıştım ancak hiç yorulmadım.

CEVAP ANAHTARI

1. Metin “Ruşen Eşref Ünaydın-Hayatı ve Eserleri” Metni Anlama ve Çözümleme Soruları Cevap Anahtarı

1. Ruşen Eşref Ünaydın'ın yaşam öyküsü anlatılmıştır. Okuyucuya bilgi ve kültür düzeyinde katkı sağlamıştır.

Metin: Ruşen Eşref Ünaydın

2. Bir başkası –yazar- tarafından anlatılmıştır.
3. Açık ve sade bir dil kullanılmıştır.

2. Metin “Suyu Arayan Adam” Metni Anlama ve Çözümleme Soruları Cevap Anahtarı

1. Bizzat yazar tarafından yani olayları yaşayan kişi tarafından anlatılmıştır.
2. Otobiyografi yazılarında yazar kendisiyle beraber aile büyüklerinden ve sosyal çevresinden, aile içi durumlarından da söz eder. Ama burada sadece kendi yaşadıklarına ve duygularına yer vermiştir.
3. Gördüğü manzara karşısında duygulanır, yazar kişisel duygu ve düşüncelerini yansıtmıştır. Bu bakımdan anlatımda öznel yaklaşımlar hakimdir.

3. Metin “Ahmedî” Metni Anlama ve Çözümleme Soruları Cevap Anahtarı

1. Memleketi, yaşadığı dönem, şairin ilmi ve şairlik yönü, hayatından bir kesit, devrin sanat bilinci, şairin eserlerinden örnekler.
2. İlmi yönü övülmüş ancak şairlik yönünün yetersizliği vurgulanmıştır.
3. Ahmedî hastalanır. Bu arada Şeyhî ile karşılaşır ve durumu ona arz eder. O da hemen bir şiir yazar ve değerlendirme kuruluna götürmesini söyler.
4. İşinin ehli kişiler, üsluptan ve sanattan iyi anlamaktadırlar.

Dil Bilgisi

Uygulama

1. a. ne...ne, veya b. yahut, veya c. ve d. ya...ya e. bazen ve fakat
2. a. gibi b. gibi

3. Ünite Ölçme ve Değerlendirme

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
C	D	A	D	A	D	C	D	C	C	B	D

4. ÜNİTE

MEKTUP / E-POSTA

NELER ÖĞRENECEĞİZ?

Bu üniteyi tamamladığınızda;

- Mektup türünün genel özelliklerini,
- E-postayı,
- Filleri ve fiil yapılarını,
- Mektup/e-posta yazmayı,
- Roman yazmayı,
- Açık oturumu ve açık oturumun özelliklerini öğreneceksiniz.

OKUMA

1. Metin Hazırlık

Mektup türünün hayatımızdan silinmek üzere olduğu bugünlerde; mektubun beraberinde taşıdığı heyecanı, hayat sahnelerini, aile bağlarını yeniden hatırlatması için neler yapılabilir?

En çok kiminle mektuplaşmak isterdiniz? Niçin?

3 Mayıs 1954

Abidinciğim,

Son mektubun ne iyi idi, iyi çalışmanın coşkunluğu ve nikbinliği taşıyordu satırlardan; ne iyi hep böyle ol. Sade kendine iyi bakabiliyor musun, tek arzum yanında olup sen yorgun olduğun müddetçe sana istediğim gibi bakabilmek, sanki böyle olunca sen harikalar yaparsın gibi geliyor bana, hâlbuki, asıl bensiz yapıyorsun harikaları; kendi aptal kuruntum, ama herkese de bir kuruntu gerek. Düşündüm de kendi üzerime, ben belki sadece değen kişilere kendimi harcamaya, yazmaya, üzmeye ve sevinmeye razı olurum, hâlbuki bu ayıp, insan herkese karşı her şeyi yapabilmeli. Bahar, güneş ve sıcak ortalığa yayıldı, burada insanların baharla haşır neşir olması orası gibi değil, daha rahat, daha keyifli, daha kozmik bir karışma var buradaki insanlarda, meselâ akşamın ılık ışığına, sanki tabiat daha kendilerinden bir şey, kendi malları... taze yumurta, taze yoğurt, kuzu kapaması, fer-yat figan yeşiller, zehir gibi güneş, sonra Ankara'nın o dehşet akşam ışığı... insanlardaki o mutad kaygısızlık, baharla bir sebebini, hikmetini buluyor. Belki ben de havalar yüzünden biraz şaşkınım. Kışı o kadar zor geçirdim ki, bazen düşündükçe şaşıyorum, nasıl geçti diye ve irademe şaşıyorum, gözümü zorla ve sistemli bir şekilde yumdum, kışın kötülüğüne. Sen herhalde artık yakında, yazın sayfiye, deniz, güneş vs. için bana durumunu bildirirsin. Annem hâlâ mahdum beyle işini halledemedi, ben bir çaresine bakacağım. Kitaptan iki

tane yolladım, tarihli nüshalar. Dersler 30 Mayıs'ta kesiliyor, imtihanlar da galiba 25 Haziran'da bitiyor. Sergiyi merak ediyorum, her şeyi merak ediyorum... Gözlerinden öperim.

Güzin Sensiz Her Şey Renksiz, Güzin Dino, Abidin Dino

Metinde Geçen Kelime ve Kelime Grupları

kozmetik: Evrenle ve onun genel düzeniyle ilgili.

mahdum: Erkek evlat, oğul.

mutad: Alışılmış olan.

nikbin: İyimserlik.

sayfiye: Yazlık ev, yazlık yer.

Bilgi Kutusu

Mektup Türünün Genel Özellikleri

Mektuplar, insanların duygu ve düşüncelerini, çevrelerinde olup bitenleri, uzaklardaki yakınlarına samimi bir üslupla kâğıda dökerek anlattıkları yazılardır. Mektuplar yazıldıkları dönemlere ışık tutan önemli belgeler, tarihî kaynaklardır. Mektupta kullanılacak anlatım, mektubu okuyacak kişinin kültür düzeyine göre olmalıdır.

Arkadaşa yazılacak bir mektupta kullanılacak dil, bir büyüğe yazılacak mektuptaki dilden farklıdır.

Mektup bugünkü iletişim araçlarının olmadığı zamanlarda insanlar tarafından yaygın bir şekilde kullanılan, haberleşmeyi sağlayan tek iletişim aracıdır. Mısır firavunları ile Hitit krallarının diplomatik mektupları bilinen ilk mektup örnekleridir. Batı edebiyatında ilk mektup örnekleri, Yunan edebiyatında görülmüş Latin edebiyatında yaygınlaşmıştır. 17. yüzyılda gelişen mektup 19. yüzyıldan sonra edebî tür olarak büyük bir önem kazanmıştır.

Bütün dünyada olduğu gibi bizde de mektubun önemli bir yeri vardır. Fuzuli'nin Şikâyetname'si bu türün ilk örneğidir. Ayrıca tarihî şahsiyetler arasında da mektup yazma geleneği vardır: Kanuni ile Hürrem Sultan, II. Beyazıt ile Cem Sultan arasındaki mektuplaşmalar vb.

Divan edebiyatında mektup denildiğinde akla ilk gelecek eserler münşeatlardır. Divan edebiyatında nesir biçimindeki yazıya inşâ, nesir yazarına da münşi denir. Nesir hâlindeki yazıların bir araya toplanmasından meydana gelen eserlere ise münşeât denir. Münşeât'larda resmî ve özel mektuplara geniş yer verilir. Bunlar, yazı hüneri göstermek amacıyla, çok süslü ve ağır bir dille yazılmış yazılardır. Edebiyatımızda mektup türü, Tanzimat Edebiyatı Dönemi'nde gelişmeye başlar. Özellikle Abdülhak Hamit ile Namık Kemal'in birbirlerine yazdıkları mektuplar, bu gelişmenin önemli örnekleridir. Bilim, edebiyat ve

siyaset adamlarının mektupları, çağının özelliklerini yansıttığı için birer “belge” niteliği de taşır.

Tanzimat Edebiyatı Dönemi’nde Şinasi’nin öncülüğüyle başlayan düz anlatım akımı, mektuplarda da etkisini göstermiş; Tanzimat’tan bu yana yazılan özel mektuplarda yapmacıksız, doğal bir anlatım kullanılmıştır.

Türk edebiyatında özel mektupların herhangi bir yazı veya kitap içinde veya bir kişiye ait toplu olarak yayımlanması da yine Tanzimat Dönemi’ndedir. Mektup, Cumhuriyet Dönemi’nde daha da yaygınlaşmıştır.

Özel mektuplar, resmî mektuplar, iş mektupları ve elektronik mektuplar olmak üzere dört tür mektup vardır.

Özel mektuplar; birbiriyle yakın tanış insanlar ve eş dost arasında yazılan mektuplardır. İsteğe bağlı yazılabilir. Bu tür mektuplarda doğal ve samimi anlatım ön plandadır. Sanatçı ve edebiyatçıların daha çok genel konular üzerinde yazdıkları özel mektuplara ‘edebi mektup’ denir.

Özel mektuba konu yönünden bir sınır çizilemez. Dostlar, arkadaşlar, akrabalar vb. arasında konuşulabilecek her tür konuda özel mektup yazılabilir.

Ele alınan konunun niteliği ve mektubun göndericisi ile alıcısının birbirlerine karşı özel durumları, mektubun dil ve anlatım özelliklerini belirleyen ana etkenlerdir. Her mektup aynı üslupla yazılmaz. Özel mektuplarda konu dışına çıkılmamalı, alıcıyı ilgilendirmeyecek ayrıntılara yer verilmemelidir. Duygu ve düşünceler; kısa cümlelerle, duru, yalın, özentisiz, içten ve anlaşılır bir dille anlatılmalıdır. Mektuplarda giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinin olması bir zorunluluk değildir plan dahilinde yazmak yalnızca anlatmayı ve anlamayı kolaylaştırır. Giriş bölümü, mektubun yazılış nedeninin belirtildiği bölümdür. Bu neden, genellikle özlem ve merak bildiren cümlelerle ortaya konur. Gelişme bölümü mektupta asıl anlatılmak istenenlerin ortaya konduğu, ayrıntılara girildiği bölümdür. Mektup sevgi, saygı ve iyi dileklerin bildirildiği sonuç bölümüyle tamamlanır.

Özel Mektupların Biçim Özellikleri Şunlardır

1. Mektup, temiz ve düzgün bir kâğıda, siyah ya da mavi mürekkepli bir kalemle yazılır. Günümüzde mektupların bilgisayarla yazılması hoş karşılsa da en doğrusu özel mektubun elle, mümkünse el yazısıyla yazılmasıdır. Mektup kâğıdının beyaz ve çizgisiz olması gerekir.
2. Mektubun yazıldığı yer ve tarih, kâğıdın sağ üst köşesine yazılır.
3. Mektup bir hitap sözüyle başlar. Bu hitap, mektup yazılan kişiyle mektubu yazan kişi arasındaki özel durum dikkate alınarak belirlenir. Hitaplarda her kelime büyük harfle başlar ve hitap sözünden sonra virgöl konur. Sevgili Kardeşim, Aziz Dostum, Değerli Arkadaşım, ...
4. Mektubu yazan kişinin ismi mektubun sağ alt köşesine yazılır; ismin yazıldığı yerin üstüne imza atılır.

5. Mektubu yazan kişinin adresi sol alt köşeye yazılır
6. Zarfın üzerine gönderenin adresi sol üst köşede, alıcının adresi ise sağ alt köşede yer alacak şekilde yazılır. Adreste yer alan her kelime büyük harfle başlar ve adres bilgileri okunaklı bir yazıyla yazılır.

Resmî mektuplar; devlet kurumlarının aralarında veya kişilerle devlet kurumları arasında yazılan mektuplardır. Bu tür mektuplarda anlatım ciddi ve saygılıdır. Konu dışındaki bilgi ve istekler yer almaz. Dilekçeler bir tür resmî mektup olarak da kabul edilebilir. Bu tür mektuplar A4 kâğıdına olabildiğince kısa, öz bir şekilde, ciddi bir dil ve anlatımla daktilo veya bilgisayarla yazılır. Resmî mektup üst makama yazılmış ise “arz ederim”, alt makama yazılmışsa “rica ederim” ifadesiyle sona erer.

İş mektupları; özel kurumların arasında veya kişilerle kurumlar arasında yapılan mektup yazışmasına iş mektubu denir. Kısaca ticari bir konuda bir dileği bildirmek için yazılan mektuplardır. Bu tür mektuplarda anlatım kısa ve öz olmalı; açık, anlaşılır ve kesin ifade kullanılmalıdır. İş mektupları firma adının yazılı olduğu kâğıtlara genellikle daktilo ya da bilgisayarla yazılır.

Elektronik mektuplar; kullanıcıların elektronik ortamda haberleşmek için kullandıkları servislere verilen genel addır.

Biyografi

Abidin Dino (1913 - 1993)

Ünlü Türk ressam. 23 Mart 1913 günü İstanbul’da doğdu.

1.Dünya Savaşı başladığında Avrupa’da seyahatte olan ailesi, bir süre için Cenevre’ye yerleşmişti. Bu nedenle çocukluğu İsviçre ve Fransa’da geçti. Ailesi 1925’te İstanbul’a dönünce Robert Kolej’de öğrenim görmeye başladı ancak sanata duyduğu ilgi nedeniyle öğrenimini yarıda bırakıp, ağabeyi şair Arif Dino’nun desteğiyle resim, karikatür ve yazı alanında kendini geliştirmeye başladı. İlk desenleri 1930’lu yılların başında yayınlandı. Bu yıllarda Nazım Hikmet’in şiir ve oyun kitaplarına kapak desenleri çizdi. Çok genç yaşta kendini bir ressam olarak kabul ettirdi. Abidin Dino çok yönlülüğe inanmış, D Grubu’yla birlikte çağdaş Türk resim sanatının önemli isimlerinden olmuştur.

1933 yılında D Grubu adlı sanat topluluğunun kurucuları arasında yer aldı. Grubun amacı, memlekette sanatın gelişmesini ve yayılmasını sağlamaktı. D Grubu, düşünce yanı ağır basan resimler yapacak, Batı’daki çağdaş akımlarla boy ölçüşecek yenilikler getirecekti. Yazar, çevirmen, karikatürist, film yönetmeni, editör, oyun yazarı, seramikçi, şair, sanat tarihçisi, folklor araştırmacısı kimlikleriyle farklı işler üretti.

Dino, Paris’te ressam ve dekoratör olarak film çekim çalışmalarında bulundu. Eisen-

tein, Pablo Picasso gibi dönemin önde gelen sanatçılarıyla dostluklar kurdu.

Kitapları; Kısa Hayat Öyküm, Sensiz Herşey Renksiz, Yeditepe Öyküleri

Metni Anlama ve Çözümleme

1. Okuduğunuz mektubun yazılış amacı ve konusu nedir?
2. Mektubun giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinde neler anlatılmaktadır?
3. Güzin Dino'nun Abidin Dino'ya yazdığı mektubu gönderici alıcı açısından karşılaştırınız, kullanılan dil ve cümle yapısı nasıldır?

4. Türk Dil Kurumuna;

Çankaya / Ankara

Okul kütüphanesi için Türkçe Sözlük ve Yazım Kılavuzu'ndan aşağıda belirtilen sayılarda göndermenizi arz ederim.

Bedeli posta havalesi ile hesabınıza gönderilmiştir.

Saygılarımla

20.09.2022

imza

Yıldız Çek

Musa Erdem Anadolu Lisesi

Balgat/Ankara

Yazım Kılavuzu : 25 adet

Türkçe Sözlük : 50 adet

Yukarıda verilen iş mektubu örneğini özel mektupla karşılaştırarak benzer ve ayrı yönlerinin neler olduğunu yazınız.

.....

.....

.....

.....

5. Siz de bir iş mektubu örneği yazınız.

2. Metin Hazırlık

1. Eski dönemlere ait bir mektubu, günümüzde yazılan bir mektupla karşılaştırınız. Ne gibi benzerlik ve farklılık görüyorsunuz?
2. Cumhuriyet Dönemi Türk edebiyatında mektupları yayımlanmış şair ve yazarları araştırınız.

Ankara, 24.3.1979

Sevgili Dostumuz,

Şiirlerinizi aldık. Yayınlayabileceğimiz kadar başarılı. Yazar ya da şair, gelişmesini bir noktadan sonra eserlerini yayımlayarak yapmalı. İşte şiirleriniz bana göre tam o noktada. Buna rağmen yine de bu sayıya da koymadık sizden bir şeyler. Bilmiyorum daha önce bir yerlerde yayımlanıyor muydu şiirleriniz? Eğer, ilk kez, hiç olmazsa ciddi bir edebiyat dergisinde yayınlanacaksa, bunların bir kez daha gözden geçirilmesinde yarar görüyorum. Başlangıç, mümkün olduğu kadar iyi olsun. Seviye yönünden alta düşmemek için. Kaçamamak için.

Şiirlerinizi bir kez daha gözden geçirin dedim. Nedenlerini dört başı mamur bir eleştiriyle birlikte açıklamak isterdim. Eleştirisiz edebiyat az besleniyor demektir falan filan. Yararlı olmak isterdim, size genel olarak herkese de, ama bakmayın Okuyucularla sütununun ben yazıyorum, fakat edebiyattan pek anlamam ben. Şiirlerinizi bu nedenle eleştirisiz bırakıyorum.

Umarım yazım okunuyor. Yazarken yeterince dikkat edemiyorum. Çok yazmak ve bir ara gazetelerde çalışmış olmam yüzünden ancak acele yazabiliyorum. Ve umarım şiirlerinizin sizde birer nüshaları vardır. İlk şiirinizin başlığı “Zulmü Gözlerinden”. Bu başlık eksik ve tedirgin edici. Üçüncü mısradaki bir pekiştirmeye tedirgin ediyorsunuz şiiri, ama

dördüncü mısra da hiç beklenmedik şekilde bırakıveriyorsunuz. Yani son iki mısranın psikolojik yapıları zıt. Birinde hırslı bir gerginlik sonrakinde ise bir iradesizlik var.

İkinci kıtada genel ve gizli bir zayıflık mevcut. Bu kıtaya bir çekidüzen vermek gerekiyor. Üçüncü kıtada son iki mısra çok zayıf. Bu tip mısralar, yani dava mısraları diyelim. İdeolojik mısralar bunlar, amiyane deyimle cuk oturmadiçça, şiir ve şiiriyet için en zor unsurlardır. Son iki kıta için de biraz daha çalışma ve sıklaştırma önerilebilir.

Diğer şiirlerin için de buna benzer şeyler söylediğimi farz ederek onları yeniden ele almaya karar verirsiniz sanırım isabetli olur. Bir gün hepimiz için iyi bir eleştirmen doğar ve yararlanabileceğimiz şeyler söylerse elbet âlâ olur. Selamlar Cahit

Not: Şiirler tek nüsha ise onları yollayayım.

Cahit ZARİFOĞLU, Mektuplar

Metinde Geçen Kelime ve Kelime Grupları

âlâ: İyi, pekiyi.

amiyane deyimle: Halk ağzıyla, halkın deyişiyle.

dört başı mamur: Tam istenildiği gibi olan, eksiksiz ve kusursuz.

ideoloji: Siyasal veya toplumsal bir öğreti oluşturan, bir hükûmetin, bir partinin, bir grubun davranışlarına yön veren düşünce.

irade: istek, dilek.

Bilgi Kutusu

Okuduğunuz mektup Mavera dergisi yazı işleri müdürü Mustafa Özçelik'ten Cahit Zarifoğlu'na gönderilmiştir. Edebî mektup, felsefi mektup, düşünsel mektup gibi isimler alan bu tür özel mektuplar, kişiden kişiye gönderilmeleri ve özel mektupların biçimsel özellikleri taşımaları yönüyle diğer özel mektuplarla benzerlik gösterir.

Aralarındaki temel fark, bu mektuplarda kişisel konuların yanında düşünsel ve edebî konuların da ele alınabilmesidir. Konu düşünsel içerikli olunca, anlatım da ister istemez bundan etkilenmekte ve diğer özel mektuplarda görülen içten anlatım bu mektuplarda giderek kaybolmaktadır. Bu anlamda edebî ve felsefi içerikli özel mektuplar, düşünürlerin ve edebiyatçıların, uzmanı oldukları alanlardaki ciddi konuşmalarına; diğer özel mektuplar ise dost, arkadaş ve akrabaların samimi konuşmalarına benzetilebilir.

CAHİT ZARİFOĞLU (1940-1987)

Şiirlerini Papirüs, Yeni Dergi, Türk Dili ve Soyut gibi edebiyat dergilerinde yayınlamıştır. Yaşamakla ölüm arasında korku ve ümidi bir yay gibi geren gerdikçe daha bir zarifleşen, şiirleşen ve gizemli bir dünyanın fotoğrafını çekmeye başlayan şair ermiş katmanlarında yol alır. 1987 yılında yaşamını yitirir.

Şiir: İşaret Çocukları, Yedi Güzel Adam, Menziller...

Roman: Savaş Ritimleri, Ana.

Günlük: Yaşamak

Metni Anlama ve Çözümleme

1. Mektubun; giriş, gelişme ve sonuç bölümlerini gösteriniz. Bu bölümlerde nelerden bahsedilmektedir?
2. Mektubun konusu nedir?
3. Daha önce okuduğunuz mektupla bu mektubu; konusu, şekil özellikleri, dil ve anlatım özellikleri bakımından karşılaştırınız.
4. Okuduğunuz bu mektubun nasıl bir edebî değeri vardır?
5. Mektuptan yazıldığı döneme ait edebî, sosyal vb. alanlarda herhangi bir fikir edinebilir miyiz?

3. Metin Hazırlık

E-posta örnekleri inceleyiniz. E-postalar hangi amaçla kullanılmaktadır?

Konu: Tiyatro Şenliği

Gönderen: Ali Özgür <aliözürsanat.ali@.....com> 14.02.2022 (Pzt), 15:54

Alıcı: Altınay Öztürk (altınayöztürk.altınay@.....com);

Merhaba,

İlçede tiyatro şenliği bu sene de düzenleniyor. Kesintisiz devam eden şenlik gerek okullar gerekse öğrenciler için çok önemli bir sanatsal paylaşım atmosferi oluşturuyor. Bu sene şenlik için destek gerekmektedir. Hocam, bu sene şenliğe başvuran grup sayısında düşme olduğunu, okullarında tiyatro çalışan arkadaşların şenliğe başvurmalarını, başvuru süresinin 1 hafta uzatıldığını bildirdi. Geçtiğimiz senelerde oyun çalışan arkadaşların, kendileri çalıştırmıyor olsa bile okulunda tiyatro çalışan arkadaşlara konuyu iletmelerini önemle rica etti. Sevgi ve saygılarımla...

Metinde Geçen Kelime ve Kelime Grupları

E-posta ile ilgili anlamını bilemediğiniz kelimeleri sözlüklerden araştırıp öğreniniz.

Bilgi Kutusu

Elektronik Posta (E-Posta)

E-posta elektronik posta veya elektronik mektup şeklinde ifade edilebilir. Kısaca ge-

nel ağ üzerinden gönderilen dijital mektuplara e-posta denir. Bilgisayarlar ve insanlar arasında bilgi alışverişini sağlayan ve en yaygın kullanılan genel ağ uygulamasıdır.

E-posta adresi, bilgiedinme@meb.gov.tr örneğinde olduğu gibi kişi/kurum kullanıcı kodu ve kullandığı sistemin adresinden oluşur. Günümüzde hemen her alanda mektubun yerine kullanılmaya başlanan e-posta bir iletişim aracı olarak hayatımıza girmiştir. E-posta gönderebilmek için elektronik ortamda bir adrese ihtiyaç vardır. Bu adrese “e-posta (e-mail) adresi” denir. E-posta adresleri küçük harflerden oluşur ve Türkçeye özgü ç, ğ, ı, ö, ş, ü harflerinden biri kullanılamaz. Kullanıcılar ücretli ya da ücretsiz e-posta hizmeti alabilir. E-posta adresleri kişiye özeldir. Bir e-posta adresi alırken tanımlanan kullanıcı adı ve şifreyle e-posta gönderebilir ya da alabilirsiniz.

Bir e-postada geçen terimler ve İngilizce karşılıkları şunlardır:

- Gönderen ya da Kimden (From): İletiyi gönderenin adresi ve adı.
- Alıcı ya da Kime (To): İletiyi alanın adı (İletinin kime yollandığını gösterir.).
- Konu (Subject): İletiyi özetleyen başlıktır. Konu, daha sonradan iletiyi anımsatmakta ve iletileri ayırmakta yardımcı olur. Yazılması önerilir.
- Tarih (Date): İletinin gönderildiği yerel tarih ve saattir. Kullanılan sunucu ya da ileti programı bu saati otomatik olarak ekler.
- İleti gövdesi (Body): İleti metninin ve genel olarak kullanıcının imzasının yer aldığı bölümdür.
- Karbon Kopya “KK” (CC, Carbon Copy): Gönderilen kişiye ek olarak iletinin başka alıcılara da gönderilmesini sağlayan bölümdür.
- Gizli Karbon Kopya “GKK” (BCC, Blind Carbon Copy): Buraya yazılan alıcılar iletide gözükmez.
- Yanıtla (Reply): Belli bir adresten gelen iletiyi yanıtlamak için kullanılır. Alıcı kısmına otomatik olarak ileti yollayanın adresi alınır.
- Herkesi yanıtla (Reply All): Yanıtlanan iletiyi, gelen iletinin To: ve CC: kısmında yazılmış olan tüm adreslere yollamak için kullanılır.
- Yönlendirme (Forward, Fwd): Gelen bir iletinin bir başka adrese yönlendirilmesini sağlar.
- Ek (Attachment): Yazıya ek olarak yollanan dosyalardır.

Metni Anlama ve Çözümleme

1. Verilen e-postayı inceleyerek e-postanın bölümlerini belirleyiniz.
2. İncelediğiniz e-postanın konusu nedir? E-postalarda konu bölümünün işlevi nedir?
3. E-posta kim tarafından gönderilmiştir? Dil ve anlatım özellikleri gönderici ve alıcı

arasındaki ilişkiye göre değişir mi neden?

4. Günümüzde iş mektuplarının yerini hızla e-postanın alması iş hayatında ne gibi kolaylıklar sağlamıştır?
5. E-postadaki ek alanı ve işlevi nedir?
6. Okuduğunuz e-postayı mektupla biçim ve içerik yönünden karşılaştırınız. Benzer ve farklı yönlerini aşağıda boş bırakılan yere yazınız.

.....

.....

7. Size göre mektup yazmak mı yoksa e-posta göndermek mi kolaydır?
8. Alıcı üzerinde mektup mu yoksa e-posta mı daha etkilidir?

Dil Bilgisi

Fiil (Eylem)

Bir eylemi, bir durumu veya bir oluşu anlatan kelimelere fiil (eylem) denir. Fiiller kip (zaman) ve kişi (şahıs) eklerini alarak çekimlenir.

Örnek: bil, gör, sev, bak, oku...

Bir kelimenin fiil olup olmadığını anlamak için “-me /-ma” olumsuzluk eki ya da “-mak / -mek” mastar eki kullanılır. Eğer bir kelimeye, “-me /-ma” olumsuzluk eki ya da “-mak / -mek” mastar eki getirilebiliyorsa o kelime fiildir; getirilemiyorsa o kelime isimdir.

Örnek: okudu oku(mak), seveceğim sev(mek) bu kelimelerde olduğu gibi “-mak / -mek” veya “-ma / -me” eklerinden biri getirilebiliyorsa bu kelimeler fiildir.

Fiiller(eylemler) anlam özellikleri bakımından üçe ayrılır:

1. İş (Kılış) Eylemleri

Öznenin kendi isteği ile gerçekleşen ve öznenin bir nesneyi etkilediği fiillerdir. İş ya da eylem, genellikle başka bir nesne üzerinde gerçekleşmektedir. Yani kılıştan etkilenen bir nesne vardır, fiil geçişlidir. (Fiilin başına “onu” kelimesi getirilebilir.)

Örnek: oku(mak), sev(mek), yaz(mak), getir(mek), anlat(mak), seyrete(mek), kır(mak)

2. Oluş Eylemleri

Öznenin kendi iradesi dışında geçirdiği değişimi bildiren fiillerdir. Oluş fiillerinde daha çok “zaman içerisinde kendiliğinden olma” söz konusudur. Oluşun, öznenin başka varlığı etkilemesi söz konusu değildir. Bu yüzden oluş fiilleri geçişsizdir.

Örnek: yaşlan(mak), uza(mak), paslan(mak)...

3. Durum Eylemleri

Öznenin süreklilik gösteren bir durumunu anlatan fiillerdir. Durum fiillerinde öznenin yaptığı işten etkilenen bir nesne (varlık) yoktur. Bu yüzden durum fiillerinde, fiile sorduğumuz “ne, neyi, kimi?” sorularından birine cevap alamayız. Genellikle öznenin gözlemlenebilen durumu, görünüşü, hareketi ile ilgilidir. Bu tür eylemler, genellikle birinin başlamasının diğerinin bitişine bağlı olduğu eylemlerdir.

Örnek: gül (mek), uyan(mak), dur(mak), koş(mak)...

Çözümlü Örnek Soru

"Anlattıkları şeylerin niteliğine göre eylemler, kılış eylemleri (pişirmek, göndermek, kırmak... gibi), durum eylemleri (uzanmak, gülmek, gitmek...), oluş eylemleri (zayıflamak, kısalma, aydınlanma...) diye adlandırılır." Aşağıdakilerin hangisinde, sözü edilen eylemlerin tümü örneklenmiştir?

- A) bilmek, sevmek, yazmak
- B) uzamak, sararmak, doymak
- C) taşımak, durmak, zıplamak
- D) bırakmak, oturmak, ağarmak

Çözüm:

“Bırakmak” kılış eylemidir. “Oturmak” durum eylemidir. “Ağarmak” oluş eylemidir.

Cevap: D

Fiil çekimini; fiillerde kip, fiillerde kişi, fiillerde olumsuzluk ve fiillerde soru olmak üzere dört ana başlıkta inceleyebiliriz:

Fiillerde Kip

Fiilin gösterdiği kılış, durum veya oluşun zamana bağlı olarak nasıl gerçekleştiğini veya gerçekleşeceğini gösteren söyleyiş kalıplarına kip adı verilir.

Basit Zamanlı Fiiller

Sadece bir kip eki almış fiillere basit zamanlı fiil denir. Basit çekimli fiiller, haber kipi veya dilek kipi eklerinden sadece birini alarak çekimlenir. Kipler, haber ve dilek kipleri olmak üzere ikiye ayrılır:

1. Bildirme(Haber)Kipleri	2. Dilek Kipleri
a. Şimdiki Zaman	a. Gereklilik Kipi
b. Di'li Geçmiş Zaman	b. Koşul (Şart) Kipi
c. Miş'li Geçmiş Zaman	c. İstek Kipi
ç. Gelecek Zaman	ç. Emir Kipi
d. Geniş Zaman	

Bildirme (Haber) Kipleri

a. Şimdiki Zaman (-yor)

Hâlen yapılmakta olan, henüz tamamlanmamış bir fiilin anlatılmasında veya bildirilmesinde kullanılır.

Örnek: Şiirlerinizi bu nedenle eleştirisiz bırakıyorum.

b. Bilinen (Görülen / Belirli) Geçmiş Zaman (-di / -dı / -du / -dü / -tı / -ti / -tu / -tü)

Görülen, tanık olunan, bilinen veya yapıldığından emin olunan geçmişe ait bir eylemin anlatılmasında veya bildirilmesinde kullanılır.

Örnek: Şiirlerinizi bir kez daha gözden geçirin dedim.

c. Öğrenilen (Duyulan / Belirsiz) Geçmiş Zaman (-mış / -miş / -muş / -müş)

Görülmeyen, başkasından duyulan veya bittikten sonra fark edilen geçmişe ait bir eylemin anlatılmasında veya bildirilmesinde kullanılır.

Örnek: Dün Ankara çok sıcak olmuş. (Başkasından öğrenilmiş.)

ç. Gelecek Zaman (-ecek / -acak)

Gelecek zaman içerisinde bir eylemin bildirilmesinde kullanılır.

Örnek: Bugün arkadaşşıma uğrayacağım.

d. Geniş Zaman (-r / -(a)r / -(e)r / -(ı)r / -(i)r / -(u)r / -(ü)r)

Eylemin geçmiş, şimdiki ve gelecek zamanların tümüne ait olduğunun, yani her zaman tekrarlandığının bildirilmesinde ve genel yargıları anlatmakta kullanılır.

Örnek: Nedenlerini dört başı mamur bir eleştiriyle birlikte açıklamak isterim.

Dilek Kipleri

a. Gereklilik Kipi (-meli/ -malı)

Eylemin yapılmasının gerekli veya zorunlu olduğunu ifade eder.

Örnek: Yazar ya da şair, gelişmesini bir noktadan sonra eserlerini yayımlayarak yapmalı.

Koşul (Şart) Kipi (-se / -sa)

Fiil kök veya gövdesine gelerek söz konusu olan işin dileğe ve şarta bağlı olduğunun bildirilmesini sağlar.

Örnek: Derslerine iyi çalışırsan başarırsın.

İstek Kipi (-e, -a)

Cümleye istek, dilek, temenni anlamı katar. Cümle içerisinde genelde “-elim, -eyim” şeklinde kişi eklerini almış hâliyle karşımıza çıkar.

Örnek: Toplantıya herkesi çağırayım.

Emir Kipi (eki yok)

Eylemin yapılması gerektiğini emir şeklinde bildirir. Emir kipinin eki yoktur, kişi ekleriyle çekimlenir. Birinci tekil ve birinci çoğul kişinin emir çekimi yoktur.

Örnek: Fazla ışıkları söndürün.

Fiillerde Kişi

Fiilde bildirilen iş, oluş ya da durumun kim tarafından yapıldığını belirten eklerdir. Kişi ekleri, cümlede işi yapanı yani özneyi bildirir. Kişi ekleri, fiillerde kip eklerinden sonra gelir.

Örnek: “Bugün bir saat yürüdüm.” cümlesinde “yürümek” fiiline getirilen “-m” eki, fiilin kim tarafından (1. tekil kişi – ben) yapıldığını bildirmektedir.

Kişi (Şahıs)	Fiil – Kip – Kişi Eki	Kişi (Şahıs)	Fiil – Kip – Kişi eki
1. tekil kişi (ben)	ver – di – m	1. tekil kişi (ben)	dal – malı – y – ım
2. tekil kişi (sen)	ver – di – n	2. tekil kişi (sen)	dal – malı – sın
3. tekil kişi (o)	ver – di	3. tekil kişi (o)	dal – malı
1. çoğul kişi (biz)	ver – di – k	1. çoğul kişi (biz)	dal – malı – y – ız
2. çoğul kişi (siz)	ver – di – niz	2. çoğul kişi (siz)	dal – malı – sınız
3. çoğul kişi (onlar)	ver – di – ler	3. çoğul kişi (onlar)	dal – malı – lar

Fiillerde Olumsuzluk

İşin, oluşun veya hareketin yapıldığını veya yapılabileceğini bildiren fiillere olumlu; işin oluşun veya hareketin yapılmadığını veya yapılamayacağını bildiren fiillere de olumsuz fiil denir. Örneğin “Tenis oynayacağım.” olumlu, “Tenis oynamayacağım.” olumsuz.

Fiillerin olumsuz biçimleri, kip ve kişi ekinden önce “-me, -ma” eki getirilerek yapılır.

OLUMLU	OLUMSUZ	TÜRÜ
sevdik	sevmedik	görülen geçmiş zamanın olumsuzu
uymuşuz	uymamışız	duyulan geçmiş zamanın olumsuzu
gideceksin	gitmeyeceksin	gelecek zamanın olumsuzu
varsalar	varmasalar	şart kipinin olumsuzu
gülelim	gülmeyelim	istek kipinin olumsuzu
kollamalıyız	kollamamalıyız	gereklilik kipinin olumsuzu
yap	yapma	emir kipinin olumsuzu

Geniş zamanın olumsuzunda diğer kiplerden farklı bir durum vardır. Diğer kiplere olumsuzluk eki (-ma, -me) getirildiğinde zaman eki düşmezken, geniş zamanda zaman eki düşer ve 1. tekil ve 1. çoğul kişi haricindeki kişilerde olumsuzluk eki “-maz, -mez” şeklinde kullanılır.

OLUMLU	OLUMSUZ
bilirim	bilmem
bilirsin	bilmezsin
bilir	bilmez
bilirsiniz	bilmezsiniz
biliriz	ilmeyiz
bilirler	bilmezler

Şimdiki zaman kipinin olumsuzu yapılırken, “-yor” ekinin etkisiyle, “-me, -ma” olumsuzluk eki daralarak “-mı, -mi, -mu, -mü” olur.

Örnek: sevmiyorum > sev(me)yorum

Fiillerde Soru

Fiiller, kendinden sonra eklenen “mı, mi, mu, mü” soru ekleriyle soru anlamı kazanır. “mı” soru eki, kendinden önce gelen kelimelerden ayrı, kendinden sonra gelen eklerle ise bitişik yazılır.

Örnek: Ağlasam sesimi duyar mısınız mısralarımda?

Birleşik Zamanlı Fiiller

Fiilin birden fazla kip eki almasıyla oluşan fiillere birleşik zamanlı fiil denir. Fiilin birleşik zamanlı olması demek iki kip ekinin yan yana gelmesi demektir. Birleşik zamanlı

fiillerde ikinci kip eki her zaman “ek fiil” dir. Ek fiil, basit zamanlı fiillere eklenerek onların birleşik zamanlı olmalarını sağlar.

Hikâye Birleşik Zamanlı Fiiller

Basit zamanlı fiillere ek fiilin görülen geçmiş zaman eki “idi” getirilerek yapılır. Hikâye birleşik zamanı, eylemin geçmişte yapıldığını hikâye gibi anlatır. Şimdiki zamanın hikâyesi olarak isimlendirilir.

Örnek: “silmek” fiilinin farklı kiplerle hikâye birleşik zamanı çekimi:

BİRLEŞİK ZAMANLI FİİL	TÜRÜ
sildi	görülen geçmiş zamanın hikâyesi
sildi	duyulan geçmiş zamanın hikâyesi
siliyordum	şimdiki zamanın hikâyesi
silecektim	gelecek zamanın hikâyesi
silerdim	geniş zamanın hikâyesi
silmeliydim	gereklilik kipinin hikâyesi
sileydim	istek kipinin hikâyesi
silseydim	şart kipinin hikâyesi

Uyarı: Emir kipinin hikâye birleşik zamanı yoktur.

Rivayet Birleşik Zamanlı Fiiller

Basit zamanlı fiillere ek fiilin duyulan geçmiş zaman eki “imış” getirilerek yapılır. Gelecek zamanın rivayeti olarak isimlendirilir.

Örnek: “silmek” fiilinin farklı kiplerle rivayet birleşik zamanı çekimi:

BİRLEŞİK ZAMANLI FİİL	TÜRÜ
silmişmiş	duyulan geçmiş zamanın rivayeti
siliyormuş	şimdiki zamanın rivayeti
silecekmiş	gelecek zamanın rivayeti
silermiş	geniş zamanın rivayeti
silmeliymiş	gereklilik kipinin rivayeti
sileymiş	istek kipinin rivayeti
silseymiş	şart kipinin rivayeti

Uyarı: Görülen geçmiş zaman kipi ile emir kipinin rivayet birleşik zamanı yoktur.

Şart Birleşik Zamanlı Fiiller

Basit zamanlı fiillere ek fiilin şart kip eki “ise” getirilerek yapılır. Şart birleşik zamanı, eylemin yapılışını, başka bir eylemin yapılışına şart koşar. Geniş zamanın şartı olarak isimlendirilir.

Örnek:

BİRLEŞİK ZAMANLI FİİL	TÜRÜ
sildiysen	görülen geçmiş zamanın şartı
silmişsen	duyulan geçmiş zamanın şartı
siliyorsan	şimdiki zamanın şartı
sileceksen	gelecek zamanın şartı
silersen	geniş zamanın şartı
silmeliysen	gereklilik kipinin şartı

Uyarı: İstek, şart ve emir kipinin şart birleşik zamanı yoktur.

EK FİİL

İsim ve isim soylu kelimelerin yüklem görevinde kullanılmasını sağlayan, ayrıca eklendiği çekimli fiilleri, birleşik zamanlı fiil yapan ek biçimindeki yardımcı eyleme ek fiil (ek eylem) denir. Ek fiil mastar olarak anlamı olmayan “-i(mek)” fiilidir. Konuşmada ve yazmada ek fiildeki “-i” genellikle düşer. Ek fiilin iki görevi vardır: isim ve isim soylu kelimelere eklenerek onları yüklem yapmak, çekimlenmiş (basit zamanlı) fiillere eklenerek onları birleşik zamanlı yapmak

1. İsim Soylu Kelimeleri Yüklem Yapmak: İsimler ve isim soylu kelimeler (zamir, sıfat, zarf, edat) ek fiil olarak cümlede yargı bildirir duruma gelirler, yüklem olurlar. İsim soylu kelimelerin ek fiil olarak yüklem oldukları cümlelere isim cümleleri denir. İsim cümlelerinde ek fiil, dört kiple çekimlenir:

1. Görülen (Bilinen) Geçmiş Zaman (idi)
2. Duyulan (Öğrenilen) Geçmiş Zaman (imiş)
3. Geniş Zaman -
4. Şart Kipi (ise)

Örnek: iyi - y - di - m

Örnek: iyi - y - miş - im

Örnek: iyi - y - im

Örnek: iyi - y - se - m

Ek Fiilin Olumsuzu

İsim cümlelerinde ek fiilin olumsuzu “değil” edatıyla yapılır. “değil” olumsuzluk edatı isimle ek fiil arasına eklenir.

Örnek: Yürümek iyi bir spordur. (olumlu)

Yürümek iyi bir spor değildir.(olumsuz)

Ek Fiilin Soru Şekli

Ek fiilin soru biçimi de diğer fiillerde olduğu gibi “mi” soru edatıyla yapılır. “mi” soru edatı isimle ek fiil arasına eklenir.

Örnek: Yürümek iyi bir spor mudur?

Basit Zamanlı Fiilleri Birleşik Zamanlı Yapmak

Basit zamanlı (sadece bir kip eki almış) fiiller, ek fiil alarak birleşik zamanlı (birden fazla kip eki almış) fiil olur. Fiilin birleşik zamanlı olması demek iki kip ekinin yan yana gelmesi demektir. Birleşik zamanlı fiillerde ikinci kip eki her zaman ek fiildir. Fiil cümlelerinde ek fiil, üç kiple çekimlenir:

1. Ek Fiilin Hikaye Birleşik Zamanı (idi)
2. Ek Fiilin Rivayet Birleşik Zamanı (imiş)
3. Ek Fiilin Şart Birleşik Zamanı (ise)

Örnek: ”seviyorum” fiili sadece bir kip eki (şimdiki zaman eki) aldığı için basit zamanlı fiildir. “seviyormuşum (seviyor imişim)” fiili ise iki kip eki (şimdiki zaman eki + öğrenilen geçmiş zaman eki) aldığı için birleşik zamanlı fiildir ve ikinci kip eki ek fiildir.

Fiillerde Anlam (Zaman) Kayması

Fiil çekimlerinde bir zaman ekinin başka bir zaman eki yerine kullanılmasına, yani fiilin bir zamana göre çekimlenip de başka bir zamanı kastetmesine fiilde anlam kayması denir. Anlam kayması şu kipler arasında olur:

Bilinen geçmiş zaman yerine geniş zaman

- Başarmak için çok çalışır ve sonunda başarır. (çalıştı/başardı)

Öğrenilen geçmiş zaman yerine geniş zaman kullanma

- Temel bir gün denize açılır. (açılmış)

Şimdiki zaman yerine geniş zaman kullanma

- Ben senin ne kurnaz olduğunu bilirim. (biliyorum)

- Müdür Bey, toplantı isterler. (istiyor)

Gelecek zaman yerine geniş zaman kullanma

- Abim bu duruma çok sevinir. (sevinecek)

Çözümlü Örnek Soru

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde fiil kipinde anlam kayması olmuştur?

- A) Şu anda kitap okuyor.
- B) Öğretmenler, yeni nesil sizlerin eseri olacaktır.
- C) Tramvaya hergün bu duraktan binerim.
- D) Yazları tatile köyüne gidiyor.

Çözüm:

“Yazları tatile köyüne gidiyor.” cümlesinde “gidiyor” zaman kip geniş zaman anlamında “gider” olmalıdır. **Cevap: D**

1. Uygulama

- I. Roman hasta çocuğun yedi yıldır aşına olduğu hastane tasviriyle başlar.
 - II. Bana rast geldiğinden memnun görünüyordu.
 - III. Hayat ve zaruretlar insana birçok şey öğretir.
 - IV. Üzölme canım!” diyerek sırtımı okşadı.
 - V. Nitekim araba beş on adım gittikten sonra durdu.
- Yukarıdaki numaralanmış cümlelerin hangisinde birleşik zamanlı eylem vardır?
- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

2. Uygulama

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde eylem, anlatıstan önce gerçekleşmiştir?

- A) Senin bu başarın onları çok mutlu edecek.
- B) Yanına şemsiye de almalısın.
- C) Olur olmaz çimlere basma.
- D) Gemi yavaş yavaş sulara gömüldü.

3. Uygulama

Dilek-şart kipi , fiile “-sa/-se” eki getirilerek yapılır. Bir fiilin gerçekleşmesi koşulunu bildirir.

Örnek: “Ne zaman seni düşünsem
Bir ceylan su içmeye iner”

Buna göre aşağıda verilen tabloya “düşün-” fiilinin dilek –şart kipinde olumlu ve olumsuz biçimini çekimleyiniz.

Olumlu	Olumsuz

a. Yazma Tür ve Tekniklerini Tanıma

Mektup/E-Posta Yazma:

- Amaç ve muhatabı belirleme
- İçeriği belirleme
- Hitap ifadesini yazma
- Kendini tanıtmak (ilk defa yazışma yapılıyorsa)
- İçeriği yazma
- Selam/sevgi/saygı ifadesi kullanma
- Ad-soyad, tarih, imza, adres yazma
- Dil, yazım ve noktalama hatalarını düzeltme
- Mektubu/e-postayı gönderme

b. Yazma Sürecini Uygulama

Yukarıda verilen yazma sürecindeki aşamaları uygulayarak bir mektup/e-posta yazı-

niz. Mektup/e-postanızı kitabın arkasındaki “Ek-1: Yazma Öz Değerlendirme Formu”nda verilen ölçütlere göre değerlendiriniz.

SÖZLÜ İLETİŞİM

Açık Oturum: Bir sorunun herkesin izleyebileceği biçimde, açık olarak tartışıldığı, geniş halk kitlelerini ilgilendiren bir konunun, uzmanları tarafından tartışıldığı konuşmalara denir. Açık oturumda bir başkan ve en az üç konuşmacı bulunur. Başkan, konuyu belirtir, konuşmacıları tanıtır. Ele alınan konu ile ilgili bilgiler verir. Sonra konuşmacılara sıra ile sorular yöneltir. Konuşmacılar da görüşlerini belirtirler. Bu arada diğer konuşmacılar da konuşmakta olanın sözlerini özenle dinleyip gerekli notları alırlar. Gerekirse konuşmacının bazı görüşlerine katılmadıklarını nedenleri ile birlikte belirtirler. Konuşmacılara iki üç tur konuşma hakkı verilir. Başkan, oturum sonunda ortaya çıkan karşıt ya da aynı düşünceleri özetleyerek oturumun genel değerlendirmesini yapar.

Açık oturumun süresi konuya göre ayarlanmalıdır. Açık oturumun amacı bir sonuca varmak değil, merak edilen bir konuda dinleyenleri bilgilendirmektir. Açık oturumda konuşmacılar ve izleyiciler birbirlerine saygılı olmalıdır.

Çevrenizdeki kişilerden gruplar oluşturunuz. Bu gruplar arasında belirleyeceğiniz bir tartışma konusunda aşağıdaki aşamaları uygulayarak açık oturum düzenleyiniz.

- Açık oturumun konusunu belirleme,
- Konuşmacıları belirleme,
- Açık oturumu yönetecek başkanı ve başkanın görevlerini belirleme,
- Başkanın tartışma konusunu ve konunun önemini belirtmesi,
- Başkanın konuşmacıları tanıtması ve konuşmacılara sırasıyla söz vermesi,
- Konuşmacıların tartışma kurallarına dikkat edip etmediğini belirleme,
- Başkanın oturum sonunda konuyu toparlaması ve dinleyici sorularını alması gibi konulara dikkat ediniz.

Hazırladığınız açık oturum bittikten sonra siz de bir açık oturum izleyin ya da dinleyiniz.

ÖZET

Mektup Türünün Genel Özellikleri

Mektuplar, insanların duygu ve düşüncelerini, çevrelerinde olup bitenleri, uzaklardaki yakınlarına samimi bir üslupla kâğıda dökerek anlattıkları yazılardır. Mektuplar yazıldıkları dönemlere ışık tutan önemli belgeler, tarihî kaynaklardır.

Dünyada olduğu gibi bizde de mektubun önemli bir yeri vardır. Fuzuli'nin Şikâyetname'si bu türün ilk örneğidir. Ayrıca tarihî şahsiyetler arasında da mektup yazma geleneği vardır: Kanuni ile Hürrem Sultan, II. Beyazıt ile Cem Sultan arasındaki mektuplaşmalar

vb.

Divan edebiyatında mektup denildiğinde akla ilk gelecek eserler münşeatlardır. Divan edebiyatında nesir biçimindeki yazıya inşâ, nesir yazarına da münşi denir. Nesir hâlindeki yazıların bir araya toplanmasından meydana gelen eserlere ise münşeât denir. Bağımsız bir tür olarak Türk edebiyatında özel mektupların herhangi bir yazı veya kitap içinde veya bir kişiye ait toplu olarak yayımlanması da yine Tanzimat Dönemi'ndedir. Mektup, Cumhuriyet Dönemi'nde daha da yaygınlaşmıştır.

Özel mektuplar, resmî mektuplar, iş mektupları ve elektronik mektuplar olmak üzere dört tür mektup vardır.

Özel mektuplar; birbiriyle yakın tanış insanlar ve eş dost arasında yazılan mektuplardır. İsteğe bağlı yazılabilir. Bu tür mektuplarda doğal ve samimi anlatım ön plandadır. Sanatçı ve edebiyatçıların daha çok genel konular üzerinde yazdıkları özel mektuplara 'edebi mektup' denir.

Özel Mektupların Biçim Özellikleri Şunlardır

1. Mektup, temiz ve düzgün bir kâğıda, siyah ya da mavi mürekkepli bir kalemle yazılır.
2. Mektubun yazıldığı yer ve tarih, kâğıdın sağ üst köşesine yazılır.
3. Mektup bir hitap sözüyle başlar. Bu hitap, mektup yazılan kişiyle mektubu yazan kişi arasındaki özel durum dikkate alınarak belirlenir. Örneğin, "Sevgili Kardeşim,"
4. Mektubu yazan kişinin ismi mektubun sağ alt köşesine yazılır; ismin yazıldığı yerin üstüne imza atılır.
5. Mektubu yazan kişinin adresi sol alt köşeye yazılır.
6. Zarfın üzerine gönderenin adresi sol üst köşede, alıcının adresi ise sağ alt köşede yer alacak şekilde yazılır. Adreste yer alan her kelime büyük harfle başlar ve adres bilgileri okunaklı bir yazıyla yazılır.

Resmî mektuplar; devlet kurumlarının aralarında veya kişilerle devlet kurumları arasında yazılan mektuplardır. Bu tür mektuplarda anlatım ciddi ve saygılıdır. Konu dışındaki bilgi ve istekler yer almaz. Dilekçeler bir tür resmî mektup olarak da kabul edilebilir.

İş mektupları; özel kurumların arasında veya kişilerle kurumlar arasında yapılan mektup yazışmasına iş mektubu denir. Kısaca ticari bir konuda bir dileği bildirmek için yazılan mektuplardır.

Elektronik posta (e-posta); e-posta elektronik posta veya elektronik mektup şeklinde ifade edilebilir. Kısaca genel ağ üzerinden gönderilen dijital mektuplara e-posta denir. Bilgisayarlar ve insanlar arasında bilgi alışverişini sağlayan ve en yaygın kullanılan genel ağ uygulamasıdır.

ÖLÇME DEĞERLENDİRME

1. Aşağıda mektupla ilgili verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Mektup, bugünkü iletişim araçlarının olmadığı zamanlarda insanlar tarafından yaygın bir şekilde kullanılan, haberleşmeyi sağlayan tek iletişim aracıdır.
- B) Divan edebiyatında nesir biçimindeki yazıya inşâ nesir yazarına da münşi denir.
- C) Bizde mektup türünün ilk örneği Fuzuli'nin Şikâyetname adlı eseridir.
- D) Batı edebiyatında ilk mektup örnekleri, Fransız edebiyatında görülmüştür.

2. Aşağıdaki verilen mektupla ilgili bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Dilekçede, üst makama yazılmış ise arz ederim, alt makama yazılmışsa rica ederim ifadesi kullanılır.
- B) İş mektuplarını firma adı taşıyan başlıklı kâğıtlara genellikle kurşun kalem ya da dolma kalemle yazılır.
- C) Genel ağ üzerinden gönderilen dijital mektuplara e posta denir.
- D) Edebiyatımızda mektup türü, Tanzimat Edebiyatı Dönemi'nde gelişmeye başlar.

3. Aşağıdaki mektupla ilgili verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Özel mektuplar, resmî mektuplar, iş mektupları ve elektronik mektuplar olmak üzere dört tür mektup vardır.
- B) Günümüzde hemen her alanda mektubun yerine kullanılmaya başlanan e-posta bir iletişim aracı olarak hayatımıza girmiştir.
- C) Renkli ve süslü kâğıtlara mektup yazmak için mektup yazımında kurşun kalem veya renkli kalem kullanmak gerekir.
- D) Sonuç bölümü, mektubun yazılış nedeninin belirtildiği bölümdür.

4. Özel mektuplarla ilgili verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Tarih ve imza atılır.
- B) İletişim kurmak amacıyla yazılır.
- C) Hitap, yazılan kişiye göre değişir.
- D) Firmalara yazılan mektuplar bu gruba girer.

5. Aşağıdakilerden hangisi özel mektupların en temel anlatım özelliğidir?

- A) Ciddi bir dil kullanılması
- B) Nesnelliğin öne çıkması
- C) Yapmacık bir tavırla kaleme alınması
- D) Samimi bir havada yazılması

6. Aşağıdakilerden hangisi mektubun plan öğelerinden değildir?

- A) Dil B) İmza C) Adres D) Tarih

7. Aşağıdakilerden hangisi mektubun dil ve anlatımını etkilemez?

- A) Mektubun konusu
- B) Mektup planı
- C) Mektubun yazılış amacı
- D) Gönderici ile alıcı arasındaki ilişki

8. Geniş halk kitlelerini ilgilendiren bir konunun, bir başkan yönetiminde, dinleyiciler önünde konuyla ilgili farklı düşüncelere sahip uzmanları tarafından tartışıldığı konuşmalara denir.

Yukarıdaki cümlede boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Açık oturum B)Söylev C) Sempozyum D) Sunum

9. Sevgili Kardeşim Orhan,

Belki bu mektubum oraya vardığı zaman, sen bir çocuk hastanesine kavuşmuş olacaksın. Böylece huzurunun bir bölümü gerçekleşmiş olacak. Bütün sıkıntılarım sanatçı-hekim ikiliğinden doğuyor. Şimdi Ankara’da tiyatrolar perdelerini açıyor. Gözüm o kadar alışmış ki, Orhan Asena adı altında bir oyun arıyorum, bulvarları dolduran afişlerde. Bu yıl, yerli oyun bakımından tiyatrolar oldukça dolgun. Geçen yılın en güzel başarısı Haldun Taner’in “Keşanlı Ali Destanı” oldu. Bu Türk oyun biçiminden yararlanan -toplumsal yergiyi- temel alan ve Türk opereti geleneğine dayalı güzel bir oyundu. Gilgamiş sergisi üzerine yazdıklarımı okudum.

Yukarıda verilen parça mektup türlerinden hangisine girmektedir?

- A) Resmî mektup B) E-posta C) Özel mektup D) İş mektubu

10. Aşağıdakilerden hangisinde bir bilgi yanlış yapılmıştır?

- A) Dilekçede isim ve imza sağ alt köşeye yazılır.
 B) Dilekçede adres sol alt köşeye yazılır.
 C) Edebî mektuplar, özel mektup olarak kabul edilir.
 D) Dilekçelere cevap verme zorunluluğu yoktur.

11. Açık oturum, geniş halk kitlelerini ilgilendiren bir konunun, uzmanlarınca bir başkan

I

yönetiminde dinleyici grubu önünde tartışıldığı konuşmadır. Konuşmacı sayısının üç veya beş kişi olarak belirlendiği bu konuşmalarda başkan önce konuyu açıklar,

II

III

konuşmacıları tanıtır sonra da onlara sırayla söz verir. Tartışma boyunca kendi görüşleriyle konuşmacıları yönlendirmek, süreyi dengeli biçimde ayarlamak başkanın

IV

görevleri arasındadır.

Bu parçada numaralanmış bölümlerin hangisinde bir bilgi yanlış yapılmıştır?

- A) I B) II C) III D) IV

CEVAP ANAHTARI

1. Metin “Güzin Dino’nun Mektubu” Metni Anlama ve Çözümleme Soruları Cevap Anahtarı

- Özel mektup olduğundan kişisel bir konu ele alınmıştır. Amaç haber alma ve bilgi vermedir.
- Giriş bölümünde, Güzin Dino kocasının kendisi olmadan da idare edebildiği üzerinde durmuş. Gelişme bölümünde; zorlu geçen kıştan sonra mevsim değişikliğiyle yaşananlar, doğadaki değişimler anlatılmış. Sonuç bölümünde; havadislerden bahsedip okulun çalışma takvimini belirtmiştir.
- Karı koca arasında yazılmış özel mektup olduğundan dil oldukça doğal ve samimidir. Cümle kuruluşları açısından da aynı durum söz konusudur.
- Benzer yönleri; her iki mektupta bir alıcı vardır. Tarih, alıcı adının yer alması da benzerdir. Ayrı yönleri ise biri özel mektup biri iş mektubu olduğu için dil ve anlatım açısından farklıdır. Yine özel kurumların arasında veya kişilerle kurumlar arasında yapılan mektup yazışması olduğundan ticari bir konuda bir dileği bildirmek için yazılan bir mektuptur. Bu mektupta anlatım kısa ve özür. Açık, anlaşılır ve kesin ifade kullanılmıştır. İş mektubu olduğu için daktilo ya da bilgisayarla yazılmıştır.
- Öğrenci yorumuna bırakılmıştır.

2. Metin “Mustafa Özçelik’in Mektubu” Metni Anlama ve Çözümleme Soruları Cevap Anahtarı

- Mavera dergisi yazı işleri müdürü Mustafa Özçelik, Cahit Zarifoğlu’na gönderdiği bu mektubun girişinde, 1. Paragrafta onun şiirlerini yayınlayacakları bilgisini vermektedir. Gelişme bölümü ise 2 - 4 paragraflardan oluşmakta ve şiirlere eleştirel bakışı anlatmakta. Sonuç bölümü 5. paragrafta ise eleştirileri dikkate almasının isabetli olacağı belirtilmiştir.
- Edebî mektup olduğu için şiirle ilgili bir mektuptur. Felsefi mektup, düşünsel mektup gibi isimler alan bu tür özel mektuplar, kişiden kişiye gönderilmeleri ve özel mektupların biçimsel özellikleri taşımaları yönüyle diğer özel mektuplarla benzerlik gösterir. Aralarındaki temel fark, bu mektuplarda kişisel konuların yanında düşünsel ve edebî konuların da ele alınabilmesidir.
- Edebî mektuplar, kişiden kişiye gönderilmeleri ve özel mektupların biçimsel özellikleri taşımaları yönüyle diğer özel mektuplarla benzerlik gösterir. Aralarındaki fark, bu mektuplarda kişisel konuların yanında düşünsel ve edebî konuların da ele alınabilmesidir. Konu düşünsel içerikli olunca, anlatım da ister istemez bundan etkilenmekte ve diğer özel mektuplarda görülen içten anlatım bu mektuplarda yer almamaktadır. Bu anlamda edebî mektuplar, edebiyatçıların uzmanı oldukları alanlardaki ciddi konuşmalarla; diğer özel mektuplar ise dost, arkadaş ve akrabaların samimi konuşmalarıyla birbirinden ayrılır.
- Şiirle ilgili yapılan eleştiriler şiir bilgisi hakkında bilgi sahibi olmamızı sağladığından

bu yönüyle bir edebî değeri vardır.

5. Evet edinebiliriz. O dönemde de sanat dergilerinde günümüzde olduğu gibi şiirlerin nasıl ve hangi ölçütlere göre olduğu hakkında fikir edinebiliyoruz.

3. Metin “E-Posta” Metni Anlama ve Çözümleme Soruları Cevap Anahtarı

1. Gönderen, Alıcı Konu , Tarih iletı gövdesi bölümleri vardır.
2. Tiyatro şenliğine katılımın artırılması ile ilgilidir. Önceki yıllarda oyun çalışan kişilerin, okulunda tiyatro çalışanlara konuyu iletmeleri belirtilmiştir.
3. Tiyatro eğitmeni Ali Özgür tarafından gönderilmiştir. Değişir çünkü bir kuruma gönderiliyorsa kullanılan dile dikkat etmek gerekir.
4. Öğrenci yorumuna bırakılmıştır.
5. Ek, yazıya ek olarak yollanan dosyaların konduğu bölümdür.
6. Her iki türde de gönderici, alıcı ve bir de konu vardır. Ancak e-postalar, genel ağ üzerinden gönderilen dijital mektuplardır. E-posta adresi bilgiedinme@meb.gov.tr örneğinde olduğu gibi kişi/kurum kullanıcı kodu ve kullandığı sistemin adresinden oluşur. Oysa mektuplarda böyle bir durum söz konusu değildir.
7. Öğrenci yorumuna bırakılmıştır.
8. Öğrenci yorumuna bırakılmıştır.

1. Uygulama

Cevap: B

2. Uygulama

Cevap: D

3. Dilek-şart kipi , fiile “-sa/-se” eki getirilerek yapılır. Bir fiilin gerçekleşmesi koşulunu bildirir.

“Ne zaman seni düşünsem / Bir ceylan su içmeye iner” buna göre aşağıda verilen tabloya dilek –şart kipindeki fiilin olumlu ve olumsuz biçimini çekimleyiniz.

Olumlu	Olumsuz
düşünsem	düşünmesem
düşünsen	düşünmesen
düşünse	düşünmese
düşünsek	düşünmesek
düşünseniz	düşünmeseniz
düşünseler	düşünmeseler

4. Ünite Sonu Ölçme ve Değerlendirme

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
D	B	C	D	D	A	B	A	C	D	D

5. ÜNİTE GÜNLÜK / BLOG

NELER ÖĞRENECEĞİZ?

Bu üniteyi tamamladığınızda;

- Türk edebiyatında günlük / blog
- Günlük ve blog örneklerini inceleme
- Günlük ve blog türlerinin genel özellikleri
- Yapısına göre fiiller (eylemler)
- Günlük yazma
- Sözlü iletişim
- Günlüklerden / bloglardan bir metni paylaşma

OKUMA

1. Metin Hazırlık

Günlük örnekleri okuyunuz. Bu eserlerin hangi amaçla yazıldıklarını düşününüz.

Pazartesi, 17 Ağustos

Çanakkale'ye, 10 Ağustos törenine gitmiştim, birkaç gün de İstanbul'da kaldım, bugün döndüm Ankara'ya. Yolda da, İstanbul'da da günceme bir şey yazamadım, olmuyor, insan arkadaşlarıyla yeni tanıdıklarla konuşuyor, yazıyı sonraya, ertesi güne bırakıyor. Biliyorum herkes için öyle olmadığını, nice yazarlar var, alıştırmışlar kendilerini, trende sarsıla sarsıla giderken bile yazabiliyorlar. İmreniyorum onlara, ama ben yapamıyorum. Ben yazı yazabilmek, çalışabilmek için, “yerleşmiş” olmalıyım, yerimde olmalıyım. Çantama kitap doldurmuştum, onların da birini açıp okuyamadım.

Severim yolculuğu, gördüğüm yerler güzel olsun, olmasın. Zaten güzel yer hangisidir, hangisi güzel değildir, anlayamıyorum. Tabiat güzelliği işlemiyor bana, bunun için de tabiatla ne varsa, deniz, dağ, bozkır, orman, cırtlıçplak uzanıp giden toprak, hepsini seviyorum. Güzellik aramadan, salt tabiat olduğu için, var olduğu için seviyorum.

Şaşıyorum insanların şuraya güzel, buraya güzel değil demelerine. Tabiatla gördüklerini böyle ayırdıkları için sanatın da güzel ile çirkinini ayırmasını istemişler. Şu konu güzeldir, işleyebilirsiniz, bu konu güzel değildir, el değdirmeyeceksiniz!... Yapmacıklı, biçimsiz, tatsız edebiyat işte böyle türemiş. Oysaki güzellik, sanatın güzelliği, şairin, yazarın deyişinde, ressamın yapısında, kısacası şu “üslup” denilen şeyler[de]dir. Sanat adamının kişiliğini göstermesindedir. Kötü edebiyat, kötü sanat, üsluptan başka bir şeyi önemsemekten doğmuştur, hep ondan doğmuştur.

Nurullah Ataç, Günce

Metinde Geçen Kelime ve Kelime Grupları

Anlamını bilmediğiniz kelime ve kelime gruplarının anlamlarını metnin bağlamından hareketle tahmin ediniz. Anlamını tahmin edemediğiniz kelimeleri sözlükten yararlanarak bulunuz.

Bilgi Kutusu

Günlük Türünün Özellikleri

Kişisel hayatı konu alan bilgilendirici metinlerden biri olan günlükler; birinci kişi ağzından yazılan, kısa ve öznel yazılardır. Yazarının kişiliğini, görüşlerini ve iç dünyasını yansıtan günlükler yazıldığı andaki duygu ve düşünceleri değişikliğe uğramadan günümüze taşıdıkları için başka yazı türlerine göre daha içten ve inandırıcıdır.

Günlükler, yazarının yaşamına, yaşadığı döneme ayna tutar. Günlüklerde konuşma diline yakın bir dil kullanılır. “Öyküleyici” anlatım biçimi ve “iç konuşma” tekniğinden yararlanılır. Bu tür yazılarda gözlemin önemli bir yeri vardır. Günlükler içe dönük ve dışa dönük olmak üzere ikiye ayrılır.

İçe dönük günlük: Kişilerin duygularını anlattığı günlüklerdir. Bu tür günlüklere özel günlük ya da ruhsalimsel günlük de denir. Yazar kendi iç dünyasından bahseder ve bir bakıma kendi kendisiyle konuşur gibi yazar. Okuduğu bir kitaptan, bir dostundan ya da arkadaşından bile söz ederken sürekli olarak kendini öne çıkarır.

Dışa dönük günlük: Dış dünyadaki olayların anlatıldığı günlüklerdir. Yazar; içinde yaşadığı dünyayı, o dünyadaki insanları ve olayları, kendi gözüyle anlatır. Bu tür günlükler yazıldığı dönemi yansıttığı için birer belge değeri taşır.

Kimi roman ve öykülerde “günlük”, bir anlatım biçimi olarak kullanılabilir. Örneğin; Çalıkuşu romanı günlük türünde yazılmış bir romandır. Reşat Nuri Güntekin bu eserinde Feride adlı bir genç kızın hayatla olan mücadelesini anlatır. Bu tekniği kullanan bir başka yazar da Yakup Kadri Karaosmanoğlu’dur. Yazar “Yaban” romanında I. Dünya Savaşı’nın bitimiyle birlikte Sakarya Savaşı’nın sonuna kadar olan sürede bir Anadolu köyünde köylüleri, köyün durumunu ve Millî Mücadele’ye ilişkin tavırlarını anlatır. Bir başka eser de Feride Celâl’in “Evli Bir Kadının Günlüğü” adlı eseridir. Yazar; 1970’lerdeki evli kadınların evliliğe ve kendi konumlarına bakışına ışık tutar. Ayrıca o gün ile günümüz arasındaki dramatik farkı ortaya koyar. Nazım Hikmet’in Piraye’ye Mektuplar, bu tekniği kullanan bir başka eserdir.

Türk Edebiyatında Günlük

Günlük yerine “günce, jurnal, ruzname, muhtıra, hatıra defteri” de kullanılır. Bazı olayların günlük biçiminde anlatıldığı seyahatnameler, sefaretnameler ve ruznameler bu türün ilk örnekleri sayılabilir. Batı edebiyatındaki biçim ve içeriğiyle Türk edebiyatında yer alması Tanzimat Dönemi’ndedir. Ancak Cumhuriyet Dönemi’ne kadar bir tür olarak

pek fazla gelişme gösterememiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarında Ömer Seyfettin, Ruşen Eşref Ünaydın, Falih Rıfkı Atay gibi yazarların günlüklerinden alınmış bazı bölümler çeşitli gazete ve kitaplarda yayımlanmışsa da bu dönemde tümüyle günlük metinlerinden oluşan eserler yayımlanmamıştır. “Günlük” terimini ilk defa kullanan Falih Rıfkı Atay olmuştur. Türk edebiyatında günlük türü, 1950 yılında Nurullah Ataç’ın bir gazetede günlük türündeki yazıları ile gelişmiş ve yaygınlaşmıştır. Türk edebiyatındaki önemli günlükler ve yazarlarından bazıları şunlardır:

Direktör Ali Bey: Seyahat jurnali	Oktay Akbal: Yeryüzü Korkusu, Geçmişin Kuşları, Anılarda Görmek
Nurullah Ataç: Günce, Uçuş Günlüğü, Gazi Günlüğü, Avusturya Günlüğü	Falih Rıfkı Atay: Yolculuk Defteri
Salah Birsell: Günlük, Kuşları Örtünmek, Nezleli Karga, Bay sessizlik, Aynalar Günlüğü	Tomris Uyar: Gündökümü, Sesler, Yüzler, Sokaklar, Günlerin Tortusu
Oğuz Atay: Günlük	Cemil Meriç: Jurnal
Cemal Süreya: Günler	Muzaffer Buyrukçu: Arkası Yarın

Metni Anlama ve Çözümleme

1. Nurullah Ataç, hangi olay üzerine bu günlüğü yazmıştır? Günlüğün yazılma tarihi ile sözü edilen olayın yaşanma zamanı arasında bir zaman fark olup olmadığını türün özelliklerine göre belirleyiniz?
2. Okuduğunuz günlüğün konusunu belirleyiniz. Yazar ele aldığı konuyu önceden tasarlamış mı yoksa konuyla ilgili o an aklına gelen düşünceleri mi ifade etmiştir?
3. Sizce yazar bu metni, belli bir okur kitlesi tarafından okunsun diye mi yoksa kendisi için mi yazmıştır? Ulaştığınız sonuca göre günlüklerin yazılış amacını aşağıda boş bırakılan yere yazınız.

.....

4. Aşağıda verilen yargılardan hangisi “Günce” metninin ana düşüncesidir?
 - A) Bazı yazarlar, kendilerini, her yerde yazmaya alıştırmışlardır.
 - B) Sanatçılar ele alacakları konunun güzel olmasına dikkat etmelidir.
 - C) Bir sanat eserinin güzelliği, sanatçının üslubu ile ortaya çıkar.
 - D) İnsanlar tabiattaki varlıkları güzel veya çirkin olarak ayırır.

5. Metinden yazarın kişiliğini, görüşlerini ve ruhsal yapısını vb. yansıtan, öznel bir yargı taşıyan cümleleri belirleyiniz. Buna göre günlüklerin tartışmaya ve yoruma açık, kişisel düşüncelere ağırlık veren metinler olduğu söylenebilir mi?
6. İncelediğiniz metinden hareketle günlüklerin dil ve anlatım özelliklerini belirleyiniz.
7. Metnin anlatıcısı kimdir? Yazar ile anlatıcı aynı kişi midir?
8. Nurullah Ataç'tan alınan metin aşağıdaki günlük türlerinden hangisine örnek gösterilebilir? İşaretleyiniz.

İçe dönük günlük

Dışa dönük günlük

9. Okuduğunuz metinden hareketle günlüklerde doğası gereği hangi anlatım biçimi ve tekniği kullanılır?
10. Günlükler yazarlarının yaşamlarına, yazdıkları dönemlere ayna tutar. İncelediğiniz bu günlüğün yazıldığı döneme ve yazarına dair neler öğrendiğinizi aşağıda boş bırakılan yere yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

11. Aşağıdakilerden hangisinde virgül farklı bir işlevde kullanılmıştır?

A) Birkaç gün de İstanbul'da kaldım, bugün döndüm Ankara'ya.

B) Çantama kitap doldurmuştum, onların da birini açıp okuyamadım.

C) Yapmacıklı, biçimsiz, tatsız edebiyat işte böyle türemiş.

D) Severim yolculuğu, gördüğüm yerler güzel olsun olmasın.

12. Aşağıdakilerin hangisinde virgülün kullanımıyla ilgili yanlışlık yapılmıştır?

A) İmreniyorum onlara, ama ben yapamıyorum.

B) Çanakkale'ye, 10 Ağustos törenine gitmiştim.

C) İnsan arkadaşlarıyla yeni tanıdıklarla konuşuyor, yazıyı sonraya, ertesi güne bırakıyor.

D) Şaşıyorum insanların şuraya güzel, buraya güzel değil demelerine.

13. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde tarihlerin yazımı yanlıştır?

- A) Çanakkale'ye, 10 Ağustos'ta gitmiştim.
- B) Tatile genellikle temmuzun son haftası çıkarız.
- C) Zümre toplantılarını cuma günleri yaparız.
- D) Uluslararası Antalya Film Festivali 16 ekim 2017 günü başlıyor.

Nurullah Ataç (1898-1957)

Eleştirmen ve denemeci olarak bir döneme damgasını vuran ve bu alanda on beş cildi dolduracak kadar denemeyle eleştiri alanında yazılar yazan büyük bir sanatçıdır. Ataç kendini, “günde yirmi dört saat edebiyatçı olan” diye tanımlamıştır.

Nurullah Ataç, “Günlük” yerine ilk kez “günce” adını kullanarak bu kelimeyi Türkçeye kazandırmıştır. Günce, onun günlük türündeki en bilinen eseridir. Nurullah Ataç, bu eserindeki yazılarında yaşanan olayları, ilginç gözlemleri, sanat eserleri, dil sorunları ve sadeleşme, Batılılaşma, yolculukları gibi farklı konuları ele almıştır.

Deneme, eleştiri, günlük, söyleşi türünde eserler vermiştir. Edebiyatımızda bu türlerin gelişmesinde önemli katkıları olmuştur. Roman ve öykü türünde eserler vermemiştir. Türkçenin özleşmesinde öncülük etmiştir. Yeni sözcükleri savunmuş, bunları yazılarında kullanmış, bunların dilimize yerleşmesini sağlamıştır. Yeni bir düzyazı dilinin kurulmasına öncülük etmiştir. Akıcı bir dili ve sağlam üslubu ve inandırıcı bir anlatımı vardır. Cumhuriyet Dönemi'nde deneme türünün en başarılı temsilcisidir. “Günce”de yaşamının son iki yılında yazdığı günlükleri yer alır.

2. Metin Hazırlık

1. Blog, blog yazmak, sanal kimlik ifadelerinin anlamını sözlüklerden araştırınız.
2. Farklı blog sitelerini inceleyiniz. Elde ettiğiniz sonuçlara göre bu blog sitelerinin ortak özelliklerini belirleyiniz ve not alınız.

Ertelemek Yaşamı Kaçırmaktır

Hepimiz bir şeyleri erteleriz. Bazılarımız için bitiş anına kadar beklemek motivasyon sağlayan bir durumdur. Bazılarımız ise yerine getirmemiz gereken bir görevi kendimizi daha hazır hissedene kadar erteleriz. Tabi bu durumun adı kendimizi hazır hissetmek mi orası tartışılır. Örneğin üniversite öğrencisi olarak çoğu zaman sınavlara çalışmayı son güne kadar bekletebiliyorum. Bunu yapma sebebim kendimi son gün hazır hissettiğimden olamaz, kendime böyle bir gerekçe sunarsam kendimi bile bile kandırmış olurum. Bunun sebebi sadece tembelliktir, acı bir gerçek ama başka da bir şey değil.

Ertelemek aslında bir problem değildir ancak alışkanlık hâline dönüştüğünde problem olmaya başlar. Ertelemek alışkanlığa dönüştüğünde ve bu alışkanlığımızı çevremize de yansıtırsak bize kendilerini engelleyen unsur gözüyle bakarlar. Ruh hâlimiz etkilenmeye başlar ve zihnimize negatif yönde sinyaller göndermeye başlarız, endişeler oluşur, korku açığa çıkar ve stresli olmaya başlarız.

Siz veya bir başkası bir şeyleri bitirmek konusunda kendinize güvenmemeye ve inanmamaya başlayabilirsiniz. Aslında en önemlisi kendinizdir. Başkalarına çok da kulak asmayın siz kendinizi yerli yerinde görüyorsanız ve eminseniz gerisi teferruattır. Bu davranışlarımızı değiştirebilmek için neler yapmalıyız? Neler yapabileceğinizi deneyerek ve uygulayarak daha verimli olabilirsiniz. Erteleme alışkanlığını yenmeyi öğrendiğiniz zaman kendinizi daha iyi hissetmeye başlarsınız ve kendiniz ile daha barışık bir duruma gelirsiniz. Böylece kendinizle ilgili duyduğunuz kaygılarda ortadan tamamen kalkmış olur.

Bizzat ben bu durumları yaşadığım için sizlere dilim döndüğünce ve tecrübelerim doğrultusunda ertelemek alışkanlığınızın nasıl üstesinden gelebilirsiniz anlatmaya çalışacağım.

Öncelikle, haftalık olarak iş, okul ya da herhangi bir şeyle ilgili planlarınızı hazırlayın. Sürekli görebileceğiniz bir yere bunu asın. Gelip geçtikçe ne yapmanız gerektiğini hatırlayacak ve bu, sizin erteleme alışkanlığınızı bir nebze de olsa aşağı çekecek, sorumluluklarınızın farkına varacaksınız.

Kafanızdaki negatif düşünceleri yenmeye çalışın. Örneklerimi hep dersler üzerinden veriyorum ama siz bunu kendinize göre uyarlayabilirsiniz. Örneğin, bir dersten ilk vizede başarısız olabilirsiniz. Bu, sizin sorumluluklarınızı yerine getirmediğinizden kaynaklı ise muhtemel ikinci vizede ya da finalde de düşük alacağınız düşüncesi, dışarıda bıraktığınız küp şekeri karıncaların sarması gibi aklınızın her yerini saracaktır. Peki, bu durumda ne yapmalıyım? Kendinizi gerçek düşüncelerle motive edin. “Benimle sınavdan yüksek alan birinin arasında ne gibi fark var?” Bu sorunun cevabı çok basittir. Tabi ki yoktur. Siz son güne bırakıp çalışmadınız, sınavda başarılı olan ya da olanlar ise düzenli bir çalışmayla başarıya ulaşırlar.

Yapacağınız çalışmalar, büyük zaman dilimlerini gerektirebilir. Bunun da tek çözümü, tıpkı büyük bir pastanın dilimlenmesi gibi yapacağınız çalışma ile ilgili gerekli faaliyetleri parçalayın ve bu parçaları yaptıkça elinize büyük bir dilim geçecektir. Bu dilime de başarı diyebilirsiniz.

Başarıya ulaşmak için yaptığınız çalışmaların her bir basamağında kendinize ufak hediyeler verin. Bir projeniz var diyelim. Gerekli tüm materyalleri topladınız, tüm araştırmaları yaptınız geriye sadece yazmak kaldıysa, yazmaya başlamadan önce kendinize bir film molası, ya da sevdiğiniz bir şeyi yapma hakkı tanıyın.

Artık başarınızın tadını çıkarabilirsiniz. Gözünüzde büyüttüğünüz çalışmaları bitirmek memnuniyet vericidir. Daima çekindiğiniz şeyleri başarmak sizi hayatınız boyunca kendine güvenen biri olmanızı sağlayacaktır. Son olarak ise şunu söylemek istiyorum, herkes kendinin ne yapabileceğini, neyi başarabileceğini az çok bilir. Bunun adı kendini tanımadır. Kendinize başaramayacağınız şeyler için vaatler vermeyin. Sonucunu bildiğiniz bir şeye balıklama atlamak, kendinize yapabileceğiniz en büyük kötülüktür. Kendinizi kandırmayın!

Timur DEMİR

<https://www.timurdemir.com.tr>

Metinde Geçen Kelime ve Kelime Grupları

motivasyon: İsteklendirme.

negatif: Olumsuz.

reaksiyon: Tepki.

teferruat: Ayrıntı

Bilgi Kutusu

Blog (İnternet Günlükleri)

İnternetin yaygınlaşması ile sosyal medya uygulamaları günümüzde insanların iş ve sosyal hayatında büyük bir rol oynamaktadır. Bloglar 1990'lı yıllardan bu yana sosyal medyada önemli bir yere sahip olmaya başlamıştır.

Kişisel gözlemlerden ve diğer kaynaklardan yapılan alıntılardan oluşan, genellikle bir kişi tarafından yürütülen sıklıkla güncellenen İnternet sitelerine blog denir. Mektupların ve tebrik kartlarının yerini internet ortamında e-postaların ve e-kartların alması gibi günlüklerin de yerini artık bloglar almıştır. Günümüzde birçok kişi blog yazmakta ve blogları haber ve bilgilendirme kaynağı olarak da kullanmaktadır. Kişiler, bu sitelerde çeşitli konularda bilgi ve düşüncelerini, deneyimlerini ve yorumlarını paylaşırlar. Bloglar sanat, bilim ve teknoloji, politika, spor, eğlence, yeni eğilimler, moda, sağlık gibi akla gelen her konuda oluşturulabilir.

Kullanım amaçlarına göre başlıca blog türleri şunlardır:

1. Kişisel bloglar: Kişilerin başlarından geçen olayları, karşılaştıkları durumları okurlarıyla paylaştıkları bloglardır. Bu tür bloglar en yaygın olanlardır.

2. Temasal bloglar: Uzman kişilerin belirli bir konuda (sanat, spor, yemek, internet, ekonomi tasarımı, fotoğraf vb.) yazdığı ve düzenlediği bloglardır.

3. Topluluk bloglar: Üyelik sistemine sahip olan ve bu üyelerin yazdıkları gönderilerden meydana gelen bloglardır.

4. Şirket (Kurumsal) bloglar: Şirketlerin kendileri ile ilgili haber ve duyurularını paylaştıkları bloglardır.

5. Basın-Yayın blogları: Gazetelerin haberleri, makaleleri ve analizleri paylaştıkları bloglardır.

Blog yazarının bloguna koyduğu herhangi bir içerik, görüntü, hareketli görüntü (gif), metin iletisi (gönderi) adıyla nitelenmektedir. Blog okurlarının bu mesajlara çeşitli biçimlerdeki içeriklerle yanıtları ise yorum (comment) olarak adlandırılmaktadır. Blog sayfasının belli bir köşesinde 3-4 satırı geçmeyecek bir şekilde kısa cümlelerle blog yazarı kendini tanıtır. Bununla beraber kimi blog yazarları bloglarında profil sayfasına da yer vermeyebilir. Görsel öğeler blog trafiğini, ziyaret süresini, yorum oranını büyük ölçüde etkiler; öte yandan sayfa tasarımında önemli bir işleve sahiptir. Bu öğeler kimi zaman blog içerikleri hakkında bilgi ve fikir verir kimi zaman da içeriği oluşturur.

Bir blog sayfasının belli başlı özellikleri şunlardır:

- Blog sayfaları, kendilerine has tasarım öğeleri, görsel malzeme kullanımı, içerik ve dil özelliklerine sahiptir.

- Farklı bölümlerden oluşur: Blog sahibinin profili (hakkımda bölümü), arşiv (geçmiş yorumlar, mesajlar), mesaj yazma ve okuma alanları...
- Güncellik: Blogların en önemli özelliği güncel olmasıdır. Sık güncellenmeyenler çok ilgi görmez.
- Özgünlük: Bloglarda üslup, içerik ve tasarım kişiye özeldir.
- Yorumlar: Blog yazarı, gönderilerini gelen yorumlara göre şekillendirir. Okuyucular da yazı hakkındaki fikirlerini, yanlış olduğunu düşündüğü noktaları veya önerilerini yorumlar yazarak belirtir. Okuyucu ve yazar arasında bir bağ ve diyalog söz konusudur.
- Ters kronolojiyle düzenleme: Blog gönderileri, en son girişin en üstte yer alacağı şekilde sıralanır. Bu yüzden en yeni içerik ilk sırada görünür. Daha eski içerik ise arşivlenir.
- Dil ve anlatım: Blogun türüne göre çeşitlilik gösterir. Temasal ve şirket bloglarında dil daha resmiyken bireylerin günlük yaşantılarını, deneyimlerini ve fikirlerini paylaştıkları kişisel bloglar daha çok ben dili kullanılarak sohbet havasında yazılmaktadır.

Metni Anlama ve Çözümleme

- Okuduğunuz metnin konusu ve yazılış amacı nedir? Buna göre blog yazılarının amacının bilgi vermek mi yoksa güzellik duygusu uyandırmak mı olduğunu belirleyiniz.
- Aşağıdakilerden hangisi okuduğunuz blog metninden çıkarılamaz?
 - Yazar sınavlara çalışmak için son günü beklemektedir.
 - Ertelemek alışkanlığa dönüşünce insanda endişe oluşur, korku açığa çıkar.
 - Düzenli çalışan kimseler sınavlarda başarılı olur.
 - Duygularını saklayan kişiler endişe ve korku yaşamazlar.
- Metinle ilgili eleştirilerinizi ve beğenilerinizi metne dayanarak aşağıda boş bırakılan yere yazınız.

.....

.....

.....

.....
- İncelediğiniz bloglardan hareketle aşağıdakilerden hangisi bir blog sayfasında bulunmaz?
 - Profil (hakkımda bölümü)
 - Gelen kutusu
 - Arşiv
 - Gönderici

5. Okuduğunuz blogla ilgili aşağıdaki yargılar doğru ise (D), yanlış ise (Y) yazınız.

Güncel bir konu işlenmiştir.	
Metinde kullanılan görsel içeriği desteklemektedir.	
Özgünlük söz konusudur.	
Yoruma açıktır.	
Kurgusal bir metindir.	
Sohbet havasında bir dil ve anlatıma sahiptir.	
Temasal bir blogtur.	

6. Bloglarda okur yorumlarına yer verilir. Yazar ve okurları ile bu sayede anlık iletişim kurabilir. Okuduğunuz blog gönderisi ile ilgili yorumunuzu aşağıda boş bırakılan yere yazınız

Yorumum:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7. Okuduğunuz metnin yorum ağırlıklı mı yoksa bilgi ağırlıklı mı olduğunu aşağıdaki cümlelerden hareketle değerlendiriniz.

	Yorum Cümlesi	Bilgi Cümlesi
a. Ertelemek aslında bir problem değildir ancak alışkanlık hâline dönüştüğünde problem olmaya başlar.		
b. Erteleme alışkanlığını yenmeyi öğrendiğiniz zaman kendinizi daha iyi hissetmeye başlarsınız.		
c. Psikologlara göre, ertelemek bir duygusal reaksiyondur.		

8. Metin iletisinde kullanılan dil ve anlatım özelliklerini belirleyiniz. Bu blog, bir şirket bloğu olsaydı dil ve anlatımı nasıl olurdu?
9. Blog yazarının kişisel görüşlerine yer verdiği bu metinde hangi anlatım biçimi kullanılmıştır?
10. İncelediğiniz blogda ele alınan sorumluluk sahibi olma, çalışkanlık, düzenli olmak gibi değerlerden hangisine sahip olduğunuz söylenebilir? Sizce bunlardan hangisi daha önemlidir?

11. • Sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için konur.

- Soru eki veya sözü içeren cümle veya sözlerin sonuna konur.
- Duyguları anlatan cümle veya ibarelerin sonuna konur.

Aşağıdaki cümlelerin hangisi noktalama işaretleriyle ilgili bu kurallardan birini örneklemez?

- A) Peki, bu durumda ne yapmalıyım?
- B) Kendinizi kandırmayın!
- C) Örneğin, bir dersten ilk vizede başarısız olabilirsiniz.
- D) Siz son güne bırakıp çalışmadınız, sınavda başarılı olan ya da olanlar ise düzenli bir çalışmayla başarıya ulaştılar.

Dil Bilgisi

Yapısına Göre Fiiller (Eylemler)

Türkçede fiiller yapılarına göre üçe ayrılır:

1. Basit Fiil

Yalın hâldeki (kök) ya da sadece fiil çekim eki almış fiillere denir. Kök, fiilin bölünemeyen en küçük anlamlı parçasıdır.

Örnek:

- Sait Faik'in Semaver hikâyesini bundan yıllar önce ilk kez bir dergide okudum. (Basit fiil)
- Saat 07.30'da doçentler, hemşireler ve öğrencilerle hastaları dolaşmaya çıkardılar. (Basit fiil)

2. Türemiş Fiil

İsim ya da fiil kök ve gövdelerinden yapım ekleri ile türetilmiş sözcüklere fiil denir. En az bir tane yapım eki almış fiillere de denir.

Örnek:

- Yazarın içinde öykü, ilkin bir ses olarak başlar. (Basit fiil)
- Saat 05.30 günün ilk ışıkları etrafa yayılıyor. (Türemiş fiil)

3. Birleşik Fiil

İki ya da daha fazla kelimeden oluşan fiillere birleşik fiil denir. Birleşik fiiller yapılaş şekillerine göre üçe ayrılır:

- a. Anlamca kaynaşmış birleşik fiiller
- b. Yardımcı fiille kurulan birleşik fiiller

c. Kurallı birleşik fiiller

a. Anlamca Kaynaşmış Birleşik Fiiller

Gerçek anlamından uzaklaşmış isim cinsinden bir kelimeyle bir fiilin kalıplaşmasıyla oluşan fiillerdir. Bu tür birleşik fiillerde kelimelerin biri ya da hepsi gerçek anlamından uzaklaşmış olabilir. Anlamca kaynaşmış birleşik fiiller, birer deyimdir.

Örnek:

- Onu ilk gördüğümde birden ona kanım kaynadı. (Anlamca kaynaşmış)
- Her sözünden bir mana çıkarıyordu. (Anlamca kaynaşmış)

Uyarı: Deyimlerin hepsi anlamca kaynaşmış birleşik fiil olmaz: eli uzun, kapısı açık.....

b. Yardımcı Fiille Kurulan Birleşik Fiiller

İsim soylu bir kelime ile bir yardımcı fiilden oluşan birleşik fiillerdir.

İsim + Yardımcı Fiil

(et-, ol-, buyur-, eyle-, kıl)

Yardım	et-	Yardım et-
Memnun	ol-	Memnun ol-
Ferman	buyur-	Ferman buyur-
Niyaz	eyle-	Niyaz eyle-
Yetkili	kıl-	Yetkili kıl-

Yardımcı fiillerin genellikle tek başlarına anlamları yoktur. Anlamları birleştikleri isim soylu kelimelerle ortaya çıkar. Ancak yardımcı fiil olarak kullanılan bu kelimeler karşımıza bazen yardımcı fiil olarak değil, kendi başına bir fiil olarak çıkar. Bu tür kullanımlarında yapısına göre türü değişir.

Bu araba on para etmez. (Basit)

Yolda kalanlara yardım ettik. (Birleşik)

Çözümlü Örnek Soru

Aşağıdaki cümlelerin hangisinin yüklemi birleşik yapılıdır?

- A) Hastalık onu böbreğinden etti.
- B) Bu şapka başıma oldu.
- C) Yarın bu saatlerde Ankara'da olurum.
- D) Bütün gün senden söz etti.

Çözüm:

İlk üç seçenekte yüklem yapısına göre basittir. D seçeneğinde yüklem, “söz et-“ birle-

şik fiilidir. **CEVAP: D**

Uyarı: Yardımcı fiille kurulan birleşik fiillerde, birleşme sırasında ses düşmesi ya da türemesi olursa bitişik; olmazsa ayrı yazılır: hisset-, kaybol-, fark et-...

c. Kurallı Birleşik Fiiller

Bir fiille kalıplaşmış bir fiilin birleşmesiyle oluşan birleşik fiillerdir. Burada ikinci fiil kendi anlamından uzaklaşır. Bu birleşik fiiller, her zaman bitişik yazılır. Çeşitleri:

1. Yeterlilik kurallı birleşik fiili
2. Tezlik kurallı birleşik fiili
3. Yaklaşma kurallı birleşik fiili
4. Sürerlilik kurallı birleşik fiili

1. Yeterlilik Kurallı Birleşik Fiiller

Fiil kök veya gövdelerine -a, -e ekleri getirilir. Ortaya çıkan kelime “bilmek” fiiliyle birleştirilir. Bu birleşik fiillerde bir işin yapılmasına gücü yetme, işi başarma, ihtimal ve rica anlamları vardır.

- Bu kasaları kaldırabilir. (gücü yetme)
- Bu soruları çözebilirsin. (iş başarma)
- Bir gün gelebilirim. (ihtimal)
- Tuzu uzatabilir misin? (rica)

2. Tezlik Kurallı Birleşik Fiiller

Fiil kök ve gövdelerine -ı, -i, -u, -ü ekleri getirilir. Ortaya çıkan kelime “vermek” fiiliyle birleştirilir. Bu birleşik fiillerde aniden, birden, apansız, beklenmezlik, kolaylık, önemseme anlamları vardır:

Maç bitmeden geliverdi. (aniden)

Uyarı: Tezlik kurallı birleşik fiilin olumsuzluğu iki şekilde yapılabilir:

Geliverdi.

- Gelmeyiverdi.
- Gelivermedi.

3. Yaklaşma Kurallı Birleşik Fiiller

Fiil kök veya gövdelerine -a, -e ekleri getirilir. Ortaya çıkan kelime, “yazmak” fiiliyle birleştirilir. Bu birleşik fiiller, fiilin gerçekleşmediğini ama bununla birlikte gerçekleşmesine az kaldığı anlamını karşılar.

Merdivenlerden düşeyazdım.

4. Süreklilik Kurallı Birleşik Fiiller

Fiil kök veya gövdelerine -a, -e ekleri getirilir. Ortaya çıkan kelime “durmak, kalmak, gelmek” fiilleriyle birleştirilir. Bu birleşik fiiller işin kesintiye uğramadan, sürekli yapıldığını, devam ettiğini bildirir. Fiilin başlaması ile bitmesi arasında belli bir süre geçtiğini anlatır. Bu fiillerin olumsuzluğu yoktur.

- Uygulama bu şekilde süregelmiştir.
- Sessizce bekleyedurun.
- Kaza anında donakaldım.

1. Uygulama

1. (I) Ali nihayet iş bulmuştu. (II) Bir haftadır fabrikaya gidiyordu. (III) Sabahları Ali'nin bir semaver, bir de fabrikanın önünde bekleyen salep güğümü hoşuna giderdi. (IV) Kahvaltısını yaptıktan sonra evden çıkıp duraktaki arkadaşları ile buluştu ve birlikte fabrikaya yürüdüler.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde bir birleşik fiil vardır?

- A) I B) II C) III D) IV

2. Bir romanda gerek olmayan kimi fazlalıklar, yama gibi kesimler, yersiz uzatmalar bulunabilir.

Bu cümlenin yüklemiyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Birleşik yapılı fiildir.
B) Kesinlik anlamı vardır.
C) Basit yapılı fiildir.
D) Türemiş yapılı fiildir.

3. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinin yüklemi türemiş değildir?**

- A) Baba oğul arabayı hediyelerle doldurup uzun yolculuklarına başladılar.
B) Yolun sonunda babası uyandı ve oğluna gülümsedi.
C) Babası merakla, nereden geliyorsunuz, dedi.
D) Akrabaları, onları kapıda sevinçle karşıladılar.

4. Köyün yaşlıları işin içinden çıkamadılar. Miras kalan atın yarısını adamın oğluna nasıl vereceklerdi?

Bu parçadaki fiillerin yapısı aşağıdakilerin hangisinde sırasıyla verilmiştir?

- A) Basit-Türemiş
- B) Birleşik-Basit
- C) Türemiş-Basit
- D) Basit-Basit

Fiilde Çatı

Fiillerin nesnelere ve öznelerine göre aldıkları biçime “çatı” denir. Çatı, fiil kök ya da gövdelerine getirilen çatı ekleriyle oluşur.

Uyarı: Çatı konusu yalnızca yüklemi fiil olan cümlelerle ilgili bir konudur. Bu yüzden çatı sadece fiil cümlelerinde aranır, isim cümlelerinde çatı aranmaz.

- Çağdaş her öz, çağdaş biçimleri gerektirir. (Fiil cümlesi- Aranır)
- Öykülerimde ilgi alanım büyük kenttir. (İsim cümlesi - Aranmaz)

Çatı, eylem kök ya da gövdelerine, çatı ekleri adını verdiğimiz, -n-, -l- (edilgen), -n-, -l-, (dönüşlü) , -ş- (işteş), -t-, -r-, -dır- (ettirgen) eklerinin getirilmesiyle oluşur. Ancak eylemin, hangi çatı ekini alacağı, özne ve nesne durumlarına göre değişir. Çatı; yüklem nesne ve özneye ilgisi olduğundan, sorularda karşımıza çoğu kez, nesne-yüklem ve özne-yüklem ilişkisi olarak çıkar. Fiiller, çatı bakımından ikiye ayrılır: nesnelere göre fiiller, öznelerine göre fiiller.

1- Nesnelere Göre Fiil Çatıları

Fiiller nesne alıp almadıklarına göre fiildeki bir işin başka bir varlığı etkileyip etkilememesine göre de gruplandırılabilir. Nesnelere göre fiiller asıl olarak geçişli ve geçişsiz olmak üzere ikiye ayrılır. Fiillerin geçişsizlik durumunun ortadan kalkmasına ve geçişliliğinin arttırılmasına göre ettirgen ve oldurgan fiiller ortaya çıkar. Fiiller nesne alıp almalarına göre değişik şekillerde adlandırılır. Bunlar, dört gruba ayrılır: geçişli , geçişsiz, ettirgen, oldurgan.

Geçişli fiiller, nesne alabilen fiillerdir. Öznenin yaptığı işi, başka varlıklar üzerine geçirebilen, nesne alan fiiller, geçişlidir. Geçişli fiiller, “Ne?, Neyi?, Kim?, Kimi?” sorularına yanıt veren fiillerdir.

Fiille belirtilen hareketin bir nesneyi etkilemesi, onda etki sağlaması, fiilin geçişli sayılmasında bir ölçü olur. Örneğin, “kırmış” çekimli fiilin etkili olduğu bir nesne, bir varlık ya da kişi söz konusudur: “Bardağı kırmış.” cümlesinde olduğu gibi nesneyle kullanılan eylemler geçişli eylemlerdir. Geçişli eylemlerin aldıkları nesneler, hem belirtili hem de belirtisiz olabilir: “Ahmet bardağı kırdı.” ya da “Ahmet bardak kırdı.” gibi.

- Genellikle deneme türünde eserler yazar. (Ne yazar?)

Belirtisiz nesne

- Mağazadan beğendiği tabloyu aldı. (Ne aldı?)

Belirtili nesne

- Ali'yi çok iyi tanırım. (Kimi tanırım?)

Belirtili Nesne

Uyarı: Bir fiilin geçişli olması için cümlede bir nesnenin bulunması gerekmez. Bu durumlarda da cümlede nesne olmasa bile o eylem geçişlilik özelliği gösterir:

- Bizim evin önünde gördüm. (Kimi gördüm? Onu...)

Uyarı: Bazı fiillerin geçişli olup olmadıkları ancak kullanıldıkları cümlede ortaya çıkar:

- Köylüler tarlaları sürdü. (geçişli)
- Görüşme iki saat sürdü. (geçişsiz)
- Babam atları, arabaya koştu. (geçişli)
- Ahmet, eve doğru koştu. (geçişsiz)

Geçişsiz fiiller, “Ne?, Neyi?, Kim?, Kimi?” sorularına cevap vermeyen, nesne almayan fiillerdir.

- Herkes ona gülüyordu. (Ne?, Neyi?, Kim?, Kimi? Nesne almaz.)
- Kimse arabadan inmesin. (Ne?, Neyi?, Kim?, Kimi? Nesne almaz.)

Oldurgan fiiller, geçişsiz bir fiilin “-t-, -r-, -dır-” eklerinden biriyle geçişli hâle getirilmesiyle oluşan fiillerdir. Bir fiilin oldurgan olabilmesi için söz konusu fiilin kökü ya da gövdesi mutlaka geçişsiz olmalıdır.

- Berk az önce uyudu. (geçişsiz)
- Berk'i az önce uyuttu. (oldurgan)

- Çocuk yatacak. (geçişsiz)
- Çocuğu yatırarak. (oldurgan)

Ettirgen fiiller, geçişli bir fiilin “-t-, -r-, -dır-” eklerinden birinin eklenmesiyle geçişlilik derecesi arttırılmış olan fiillerdir. Bir fiilin ettirgen olabilmesi için söz konusu fiilin kök ya da gövdesinin mutlaka geçişli olması gerekir.

- Bahçedeki çiçekleri suladı/ Bahçedeki çiçekleri sulattı.
- Bahçeye bir kuyu kazdı. / Bahçeye bir kuyu kazdırdı.

Uyarı: Ettirgen ve oldurgan fiilleri birbirinden ayırırken aldıkları “-r, -t, -dır” ekleri çıkarılır ve geride kalan kısmın geçişli olup olmadığına bakılır.

Uyarı: Geçişli bir fiile birden çok ettirgenlik eki getirildiğinde, geçişlilik derecesi artar. Bunlara, katmerli ettirgen fiil denir: Kır- > kır-dır- > kır-dır-t-

2- Öznelere Göre Fiil Çatıları

Özne-yüklem ilişkisinde, öznenin, fiilin bildirdiği işi nasıl yaptığı önemlidir. Buna göre de öznesine göre fiil çatıları dört grupta incelenir: etken, edilgen, dönüşlü, işteş.

Etken fiiller, Türkçede fiil kök ya da gövdelerinin doğrudan doğruya, kendi bilinen anlamlarıyla kullanılmalarıdır. Bunlar, çatı eklerini almazlar. Etken fiille kurulan cümlede özne (fiile konu olan kişi ya da varlık) bellidir. Yüklemde bildirilen işi ve yargıyı yapan, yerine getiren veya üstlenen varlık ve nesneye gerçek özne denir. Çoğu kez, gerçek özne açıkça söylendiği gibi, gizli özne de olabilir. Gizli özneler de birer gerçek öznedir.

- Can, eve geliyormuş. (Gerçek özne- Can)
- Haftaya Ankara'ya gideceğiz. (Gizli özne-Biz)

Edilgen fiiller, etken fiillere -l- veya -n- çatı ekleri getirilerek türetilen fiillerdir. Yüklemeleri edilgen fiil olan cümlelerde özneler belli değildir yani gerçek özne değildir. Bu cümlelerde; işi yapan ya da işe konu olan kişi ya da varlıklar kesinlikle belirlenmiş durumda bulunmaz: “Bozulan arabası tamir edildi.” derken tamir etme işini gerçekleştiren kişiler kesinlikle belli değildir. “Tamir edilen ne?” sorusuna karşılık gelen “bozulan arabası” sözde öznedir. Yüklemde bildirilen işi yapan değil, yapılan işten etkilenen kişi, varlık ya da kavramlara sözde özne denir. Başka bir deyişle gerçek öznenin olmadığı cümlelerde asıl görevi, nesne olan kelime sözde özne görevi üstlenir.

- İki gün bu otelde kaldı. (Gerçek özne /Etken fiil)
- İki gün bu otelde kalınır. (Sözde özne /Edilgen fiil)
- Bütün caddeler süslendi. (Sözde özne /Edilgen fiil)
- En zor sorular bile çözüldü. (Sözde özne /Edilgen fiil)

Dönüşlü fiiller, fiilin anlattığı işin, belli bir özne tarafından yapıldığını göstermek üzere, fiil kök ya da gövdelerine “-n-, -l- “ çatı eklerinden biri getirilerek yapılan fiillerdir. Etken fiiller gibi gerçek özneye sahiptir. Öznelerin, eylemin yaptığı işten doğrudan doğruya etkilenmesi bakımından, edilgen fiillere benzer ancak dönüşlü fiillerle kurulan cümlelerde işi yapan da yapılan işten etkilenen de aynı kişidir.

- Millî takım maçı kazanınca çok sevindim. (Gerçek özne/Dönüşlü fiil)
- Zehra, düğüne gitmek için süslendi. (Gerçek özne/Dönüşlü fiil)

İşteş fiiller, fiilin birden çok özne tarafından yapıldığını göstermek üzere fiil kök ya da gövdelerine -ş- çatı ekinin getirilmesiyle yapılan eylemlerdir. İşteş çatılı fiillerin özneleri gerçek öznedir. İşteş fiiller, karşılıklı ya da birlikte yapma anlamına sahiptir. Bunların

yanı sıra “esmerleş-“ fiilinde olduğu gibi belli bir süre içinde durum değişikliğini belirtmek için de kullanılır:

- Kuşlar uçtu. (Gerçek özne/İşteş fiil/Birlikte)
- Gelen misafirlerle tokalaştı. (Gerçek özne/İşteş fiil/Karşılıklı)
- Çamaşırlar beyazlaşmış. (Gerçek özne/İşteş fiil/Durum değişikliği)

Uyarı: Bazı kelimeler”-ş-“ eki almadan da işteşlik özelliği taşır: “güreş-, yarış-, barış, savaş-...” kelimeleri gibi. Buna karşılık “-ş-“ ekini almış bazı fiiller de tek kişi tarafından yapıldığı için işteşlik özelliği göstermez: “Arkadaşlarına kısa sürede yetişti.” cümlesindeki “yetiş-“ kelimesi gibi.

2. Uygulama

- a. Aşağıdaki cümlelerin yüklemelerini özne-yüklem ilişkisine göre inceleyerek uygun yeri işaretleyiniz.

Cümleler	Etken	Edilgen	Dönüşlü	İşteş
Hepimiz acırız.				
Yaralılar arabaya bindirildi.				
Bu haberi duyunca çok üzüldü.				
Annesiyle haftada bir telefonlaştı.				

- b. Aşağıdaki cümlelerin yüklemelerini nesne-yüklem ilişkisine göre inceleyerek uygun yeri işaretleyiniz.

Cümleler	Geçişli	Geçişsiz	Oldurgan	Ettirgen
Bahçedeki çiçeklerini yokladı.				
İhtiyarlar çınarın altında oturuyorlar.				
Bu kadıncağızı kim ağlattı?				
Kardeşinin saçlarını kestirdi.				

YAZMA

a. Yazma Tür ve Tekniklerini Tanıma

Günlük, adından da anlaşılabilirliği gibi kişilerin gün içerisinde yaşadıkları veya tanık oldukları, önemli ve kayda değer olaylarla ilgili duygu, düşünce ve izlenimlerini günü gününe düzenli bir şekilde kâğıda aktarmasıdır. Günlükler düzenli bir biçimde günü gününe yazıldığından çoğunlukla kısa tutulur. Bu tür yazılar kişinin öz benliği ile baş başa kaldığı bir ortamda kaleme alındığı için daha içten ve samimi bir üslup ile yazılır.

b. Yazma Sürecini Uygulama

Günlük yazmak edebî türler içerisinde yazılması en kolay ve rahat türlerden biridir. Bir hafta boyunca siz de aşağıdaki hususlara dikkat ederek ve öyküleyici anlatım biçimini

kullanarak günlük tutunuz.

- Günlüğünüzde başka kişilerden değil kendinizden bahsediniz. Çünkü günlüklerin odak noktası yazarın kendisi olmalıdır.
- Günlüklerin en temel özelliği güne özel, gün sonunda yazılmış ve olayların sıcaklığı henüz geçmemişken yazıya aktarılmış olmasıdır. Bu nedenle günlüğünüzde tarih belirtmeyi unutmayınız.
- Günlüğünüzde betimlemelerle gözlem ve kişisel izlenimlerinize yer veriniz. Betimleme bir anın, bir durumun, bir grup insanın veya bir yerin kelimeler aracılığıyla, zihinde canlanacak şekilde anlatılmasıdır. Betimleme gözleme dayanır ve anlatıma görsellik katar. Gözlem; görme, işitme, koklama, dokunma, tatma organlarıyla sağlanan duyumların tümüdür. Gözlemde duyu organları aracılığıyla olayları, varlıkları vb. incelemek; onların, benzerlerinden ayrılan yanlarını seçmek ve kendilerine özgü, göz alıcı, ilginç yanlarını bulup ortaya çıkarmak önemlidir.

ÖZET

Bir kimsenin yaşadığı önemli olayları, duygu ve düşüncelerini günü gününe tuttuğu, üzerine tarih attığı yazılara ve bu yazılardan oluşturulan eserlere günlük adı verilir. Günlük yerine “günce, jurnal, ruizname, muhtıra, hatıra defteri” de kullanılır.

Kişisel hayatı konu alan bilgilendirici metinlerden biri olan günlükler; birinci kişi ağzından yazılan, kısa ve öznel yazılardır. Yazarının kişiliğini, görüşlerini ve iç dünyasını yansıtan günlükler içten ve inandırıcı bir anlatıma sahiptir. Günlükler, yazarının yaşamına, yaşadığı döneme ayna tutar. Günlüklerde konuşma diline yakın bir dil kullanılır ve anlatımda “öyküleyici” anlatım biçimi ve “iç konuşma” tekniğinden yararlanır. Bu

tür yazılarda gözlemin önemli bir yeri vardır. Günlükler içe dönük ve dışa dönük olmak üzere ikiye ayrılır. İçe dönük günlük, kişilerin duygularını anlattığı günlüklerdir. Dışa dönük günlükler, dış dünyadaki olayların anlatıldığı günlüklerdir. Kimi roman ve öykülerde “günlük”, bir anlatım biçimi olarak kullanılabilir.

Kişisel gözlemlerden ve diğer kaynaklardan yapılan alıntılardan oluşan, genellikle bir kişi tarafından yürütülen ve çevrimiçi bir günlük, sıklıkla güncellenen İnternet sitelerine blog denir. Bloglar, haber ve bilgilenme kaynağıdır. Kişiler, bu sitelerinde çeşitli konularda bilgi ve düşüncelerini, deneyimlerini ve yorumlarını paylaşırlar. Bloglar sanat, bilim ve teknoloji, politika, spor, eğlence, dedikodu, yeni eğilimler, moda, sağlık gibi akla gelen her konuda oluşturulabilir. Kullanım amaçlarına göre başlıca blog türleri şunlardır: kişisel bloglar, temasal bloglar, topluluk blogları, şirket (kurumsal) blogları, basın-yayın blogları.

Bloglar, farklı bölümlerden oluşur: blog sahibinin profili (hakkımda bölümü), arşiv (geçmiş yorumlar, mesajlar), mesaj yazma ve okuma alanları... Blog yazarının bloguna koyduğu herhangi bir içerik, görüntü, hareketli görüntü (gif), metin iletisi (gönderi) adıyla nitelenmektedir. Gönderiler, ters kronolojiyle düzenlenir. Blog okurlarının bu mesajlara çeşitli biçimlerdeki içeriklerle yanıtları ise yorum (comment) olarak adlandırılmaktadır. Blog yazarı profil bölümünde kısaca kendini tanıtır.

Blog sayfaları, kendilerine has tasarım öğeleri, görsel malzeme kullanımı, içerik ve dil özelliklerine sahiptir. Bir blog sayfası güncel ve özgün olmalıdır. Bloglarda üslup, içerik ve tasarım kişiye özeldir. Dil ve anlatım blogun türüne göre çeşitliliği gösterir.

ÖLÇME DEĞERLENDİRME

1. Aşağıda boş bırakılan yerleri günlük türünün özelliklerini göz önünde bulundurarak tamamlayınız.

- ve gibi eserler günlük türü özelliklerini taşır.
- Günlükler, bir yazarın duygularını, düşüncelerini yaşadığı olayları, gözlemlerini tarih belirterek yazmasıyla oluşur.
- Günlüklerde anlatım biçimi ve tekniğinden yararlanır.
- Günlük yazarı dil ve anlatıma sahiptir.

28 Aralık Çarşamba

Ocak'ın 29'unda tam on yıl olacak. Ziya Osman Saba'yı karlı bir havada Eyüp'te toprağa vermiştik. Yıllar çabuk mu geçiyor belirli bir yaştan sonra? Çocuklukta günler, haftalar bitmezdi bir türlü. Ama yolun yarısına gelmeye gör, her şey kopuk bir film gibi akıveriyor... Ziya Osman'ı son görüşümde ince bir dosya çıkarmıştı çekmecedem. "Nefes Almak" yazıyordu üzerinde. Yeni kitabıydı. "Ölümünden sonra çıkacak." demişti. "Haydi haydi." demiştim, "Okurları o kadar bekletmeye hakkın var mı?" Gülümsemişti. Birkaç hafta sonrasını mı düşünerek. Ben düşünmemiştim o günden ötesini. Canlı bir insanın, hele bir dostun, bir sevilenin yok olabileceğini düşleyemiyoruz.

On yıl geçip gitmiş bile. Şiirlerini karıştırıyorum. Bilmeyen, Ziya Osman'ı yaşamı süresince ölmü özleyerek bekleyen biri sanır. Hep ölüm, hep ölüm düşünceleri. O ölümü değil, dünyada bulunamayacak bir çeşit "yaşam"ı özlüyordu.

(Oktay Akbal, Anılarda Görmek)

2. Yukarıdaki günlük için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Dışa dönük günlüktür.
- B) İçten bir anlatıma sahiptir.
- C) Üçüncü kişi ağzından yazılmıştır.
- D) İç konuşma tekniğinden yararlanılmıştır.

3. Aşağıdakilerden hangisi konu bakımından günlük türüne daha yakındır?

- A) Roman B) Hikâye C) Deneme D) Anı

4. Aşağıdakilerden hangisi kişisel hayatı konu alan edebî türlerden biri değildir?

- A) Günlük B) Biyografi C) Anı D) Fıkra

5. I. Başlangıçta her gün, sonraları haftada yahut ayda bir defa can attığım, dert döktüğüm şu deftere artık aylar geçiyor da el sürmüyorum.
- II. Bu satırları salı sabahı postanede ekliyorum. Gece tabii uyuyamadım. Karyola, gü-rültüler, kuruntular uykuya mâni oldu.
- III. Koza'nın diğer önemli bir yönü ise, Kasaba da da tekrarlanan çocukların, doğayla ve hayvanlarla olan yıkıcı ilişkisidir.
- IV. Ahmed Mithat Efendi, edebiyat tarihimizde çok defa ikinci sınıf bir yazar olarak düşünölmüştür. Halbuki o, geçen asır Türk okuyucusu üzerinde, diğerlerinden daha tesirli olmuştur.

Yukarıdaki parçalardan hangisi bir “günlük”ten alınmış olabilir?

- A) I B) II C) III D) IV

6. Bilgehan: Ben geçen dönem “Uçuş Günlüğü”, “Gazi Günlüğü” adlı kitapları okudum. Eylül: Ben de “Kuşları Örtünmek”, “Nezleli Karga” ve “Bay Sessizlik”i okudum.

Yukarıdaki diyaloga göre Bilgehan ile Eylül'ün günlük türünde eserlerini okudukları yazarlar aşağıdakilerden hangisinde doğru eşleştirilmiştir?

Bilgehan

Eylül

A) Falih Rıfkı Atay	Tomris Uyar
B) Cemil Meriç	Oğuz Atay
C) Nurullah Ataç	Salah Birsell
D) Cemal Süreya	Oktay Akbal

7. Aşağıdakilerden hangisi “günlük” türünün bir özelliği değildir?

- A) Kişisel hayatı konu alan bilgilendirici edebî türdür.
- B) Sohbet havasında, kısa ve öznel yazılardır.
- C) Sanatsal kaygıyla tutulan notlardır.
- D) Türk edebiyatına Tanzimat Dönemi’nde girmiştir.

8. Bu yazı türü, gerçek yaşamdan kaynaklanır. Günü gününe tutulan ve tarih atılan notlardan oluşur. Yazar; yaşadığı önemli olayları, duygu ve düşüncelerini yazıya geçirirken yaşadığı dönemin tanıklığını da yapmış olur. Bu tür yazılarda konuşma diline yakın bir dil kullanılır.

Bu parçada anlatılan edebiyat türü aşağıdakilerden hangisi olabilir?

- A) Anı B) Otobiyografi C) Günlük D) Mülakat

9. Yazar hakkında bilgiye ulaşmak isteyen bir blog okuyucusunun hangi bölüme bakması gerekir?

- A) Profil B) Arşiv C) Gönderi D) Yorum

10. Blog yazarının bloguna koyduğu herhangi bir içerik, görüntü, hareketli görüntüye denir.

Bu cümlede boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilebilir?

- A) Gönderi B) Yorum C) Ters kronoloji D) Arşiv

11. Uzman kişilerin belirli bir konuda yazdığı ve düzenlediği bloglardır.

Bu açıklama hangi blog türüyle ilgilidir?

- A) Kişisel Bloglar
- B) Temasal Bloglar
- C) Topluluk Blogları
- D) Şirket (Kurumsal) Blogları

12. Gün batarken birden gölün içinde bir çocuğun yüzdüğünü görüyorum.

Bu cümlemin yüklemimin yapısına göre türü, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Anlamca kaynaşmış birleşik fiil
- B) Kurallı birleşik fiil
- C) Basit fiil
- D) Türemiş fiil

13. “Dün yolda arkadaşınız görmezlikten geldi.” cümlesindeki fiilin yapı bakımından benzeri aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Derse gelecek oldum ama otobüsü kaçırdım.
- B) Bu sene mezun olmak istiyorum.
- C) Okula başlayalı dört sene oldu.
- D) Sınav kolaydı ancak soruları çözemedim.

14. Böyle bir mektuba nasıl başlayacağımı bilemiyorum. Seninle çok yakındık. Fakat belki çok değişmişindir. Belki beni anımsamayacak kadar çok... Çünkü zaman değiştiriyor. Örneğin ben çok değiştim. Görsen tanıyamayacağına yemin edebilirim.

Bu cümlelerde aşağıdakilerden hangisi yoktur?

- A) Kurallı birleşik fiil
- B) Anlamca kaynaşmış birleşik fiil
- C) Fiilden türemiş fiil
- D) Yardımcı fiille kurulan birleşik fiil

15. Aşağıdaki bileşik fiillerden hangisinde farklı bir ses olayı olmuştur?

- A) Diğerlerini görünce hâline şükretti.
- B) Maçı arkadaşlarla beraber seyrettik.
- C) Sınavı kazanınca kendimi iyi hissettim.
- D) Güzel bir hayatım olacak diye sabretti.

16. Aşağıdaki dizelerin hangisinde yüklem “geçişsiz” bir eylemdir?

- A) Çocukları geziye götürdü.
- B) Annesi onun için durmadan çalışıyordu.
- C) Pencereyi açık unutmuş.
- D) Bir saatte çözmüş.

17. Aşağıdaki cümlelerden hangisi özne-yüklem ilişkisi bakımından diğerlerinden farklıdır?

- A) Saçları iyice uzamıştı.
- B) En sevdiği kravatı kayboldu.
- C) Şehre kar yağıyordu dün gece.
- D) Eski arkadaşlarıyla telefonlaştı.

18. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde fiili başkasına yaptırma anlamı vardır?

- A) Ağaçları bahçivana sulatmalısın.
- B) Kardeşinin saçlarını kesti.
- C) Okulun bütün sınıflarını süsledi.
- D) Ekmeği onlarla bölüştük.

19. “Çocuklar gibi gülüştük.” cümlesindeki altı çizili fiil için aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

- A) Edilgendir.
- B) Oldurgandır.
- C) Ettirgendir.
- D) İşteştir.

CEVAP ANAHTARI

1. Metin “Nurullah Ataç’ın Günlük Metni Anlama ve Çözümleme Soruları Cevap Anah-tarı
1. Çanakkale’de katıldığı bir tören ve sonrasında Ankara’ya dönüş yolculuğu üzerine yazmıştır. Günlüğün yazılma tarihi ile sözü edilen olayın yaşanma zamanı arasında bir zaman fark yoktur. Günlükler günü gününe yazılan metinlerdir. Bundan dolayı yazar yolculuğun hemen bitiminde bu yazısını kaleme alınmıştır.
2. Günlüğün konusu yazarın yolculuğuna dair izlenimleri ve üslup konusundaki düşün-celeridir. Yazar ele aldığı konuyu önceden tasarlamamış konuyla ilgili o an aklına ge-len düşünceleri ifade etmiştir.
3. Yazar bu metni, belli bir okur kitlesi tarafından okunsun diye değil ele aldığı konuy-la ilgili düşüncelerini not almak için yazmıştır. Günlükler, kişilerin özel yazılarıdır. Günlük yazarları; kendi duygu, düşünce ve izlenimlerini unutmamak, ileride o anki duygularını ve yaşadıklarını tekrar okumak için günlük tutarlar.
4. Metnin ana düşüncesi; bir sanat eserinin güzelliği, sanatçının üslubu ile ortaya çıkar.
5. “Severim yolculuğu, gördüğüm yerler güzel olsun, olmasın.”, “Ben yazı yazabilmek, çalışabilmek için, “yerleşmiş” olmalıyım, yerimde olmalıyım.”, “Şaşıyorum insanların şuraya güzel, buraya güzel değil demelerine.” gibi cümleler yazarın kişiliğini, görüşle-rini ve ruhsal yapısını vb. yansıtan, öznel bir yargı taşıyan cümlelerdir. Günlükler ki-şisel (özel) yazılar oldukları için tartışmaya ve yoruma açık, kişisel düşüncelere ağırlık veren metinlerdir.
6. Günlüklerde konuşma diline yakın bir dil kullanılır ve anlatımda “öyküleyici” anla-tım biçimi ve “iç konuşma” tekniğinden yararlanır.
7. Anlatıcı, yazar ile aynı kişidir. Yazar I. kişinin ağzından metni kaleme almıştır.
8. Nurullah Ataç’tan alınan günlük, dışa dönük günlük türüne örnek gösterilebilir.
9. Günlüklerde doğası gereği “öyküleyici” anlatım biçimi ve “iç konuşma” tekniği kul-lanılır.
10. Günlükler yazarlarının yaşamlarına, yazıldıkları dönemlere ayna tutar. İncelediğiniz bu günlüğün yazıldığı döneme ve yazarına dair neler öğrendiğinizi aşağıda boş bira-kılan yere yazınız.
Öğrenci yorumuna bırakılmıştır.
11. A, B ve D seçeneklerinde sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için; C seçeneğinde ise birbiri ardınca sıralanan eş görevli kelimelerin arasına konmuştur. Bu yüzden cevap “C” seçeneğidir.

12. Metin içinde bağlaçlardan önce virgül konmaz. A seçeneğinde “ama” bağlacından önce virgül kullanılmıştır. Bu yüzden cevap “A” seçeneğidir.
13. “Uluslararası Antalya Film Festivali 16 ekim 2017 günü başlıyor.” cümlesinde tarihin yazımı “16 Ekim 2017” şeklinde olmalıydı. Bu yüzden cevap “D” seçeneğidir.

2. Metin, Metni Anlama ve Çözümleme Soruları Cevap Anahtarı

1. Konusu: Yapılması gereken işleri çeşitli bahanelerle ertelemek.
Amaç: Ertelemenin nedenlerini ortaya koymak ve hayatımızdaki sonuçlarını göstermektir.
Bilgi vermek amacıyla yazılmıştır.
2. “Duygularını saklayan kişiler endişe ve korku yaşamazlar.” fikri bu blog metninden çıkarılamaz. Cevap “D” seçeneğidir.
3. Öğrenci yorumuna bırakılmıştır.
4. “Gelen kutusu” e-postalarda bulunan bir bölümdür. Bu yüzden bir blog sayfasında bulunmaz. Cevap “B” seçeneğidir.
5.
Güncel bir konu işlenmiştir. (D)
Metinde kullanılan görseller içeriği desteklemektedir. (D)
Özgünlük söz konusudur. D
Yoruma açıktır. (D)
Kurgusal bir metindir. (Y)
Sohbet havasında bir dil ve anlatıma sahiptir. (D)
Temasal bir blogtur. (Y)
6. Öğrenci yorumuna bırakılmıştır.
7. a.: Yorum cümlesi
b.: Yorum cümlesi
c.: Bilgi cümlesi
8. Metinde yazar günlük yaşantılarını, deneyimlerini ve fikirlerini paylaşıırken daha çok ben dili kullanılarak sohbet havasında yazmıştır. İçten ve sade bir dil ve anlamtımla yazısını kaleme almıştır. Bu blog, bir şirket blogu olsaydı dil ve anlatımı daha resmî ve ciddi olurdu.
9. Daha çok açıklayıcı anlatım biçimi kullanılmıştır.
10. Öğrenci yorumuna bırakılmıştır.
11. Cevap “C” seçeneğidir.

Dil Bilgisi

1. Uygulama

1. III. cümlede “hoşuna gitmek” birleşik fiili kullanılmıştır. Cevap C
2. Bu cümlelerin yüklemi “bulunabilir” birleşik yapıdır. Cevap A
3. A seçeneğinde “başlamak”, B seçeneğinde “uyanmak ve gülümsemek”, D seçeneğinde “karşılama” türemiş; C seçeneğinde “gelme ve demek” basit yapıdır. Cevap C
4. İşin içinden çıkamamak birleşik, vermek ise basit yapıdır. Cevap B

2. Uygulama

a.

Cümleler	Etken	Edilgen	Dönüşlü	İşteş
Hepimiz acırız.	+			
Yaralıları arabaya bindirildi.		+		
Bu haberi duyunca çok üzüldü.			+	
Annesiyle haftada bir telefonlaştı.				+

b.

Cümleler	Geçişli	Geçişsiz	Oldurgan	Ettirgen
Bahçedeki çiçeklerini yokladı.	+			
İhtiyarlar çınarın altında oturuyorlar.		+		
Bu kadıncağızı kim ağılattı?			+	
Kardeşinin saçlarını kestirdi.				+

5. Ünite Sonu Ölçme ve Değerlendirme

1. Aşağıda boş bırakılan yerleri günlük türünün özelliklerini göz önünde bulundurarak tamamlayınız.

- Ruzname, muhtıra ve hatıra defteri gibi eserler günlük türü özelliklerini taşır.
- Günlükler, bir yazarın duygularını, düşüncelerini yaşadığı olayları, gözlemlerini tarih belirterek günü gününe yazmasıyla oluşur.
- Günlüklerde öyküleyici anlatım biçimi ve iç konuşma tekniğinden yararlanılır.
- Günlük yazarı içten dil ve anlatıma sahiptir.

2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
C	D	D	A	C	C	C	A	A	B	C	A	B	C	B	D	A	D

Ek 1 Yazma Öz Değerlendirme Ölçeği**Yazma (kazanımları) Öz Değerlendirme Ölçeği**

Açıklama: Bu ölçek, sizin yazma becerilerinizi değerlendirmek amacıyla hazırlanmıştır.

Yönerge : Aşağıdaki ifadeleri okuyarak uygun seçeneği işaretleyiniz.

İFADELER	😊	😞	😐
1. Yazma amacımı belirlerim.			
2. Anlamalı ve kurallı cümleler kullanırım.			
3. Yazım kurallarına uyarım.			
4. Yazılarımda bitişik eğik yazı harflerini kurallarına uygun yazarım			
5. Olayları oluş sırasına göre yazarım.			
6. Yazılarımda ana düşünceye yer veririm.			
7. Duygu, düşünce ve hayallerimi anlatan yazılar yazarım.			
8. Farklı yazı türlerine uygun yazılar yazarım (hikâye, şiir, mektup, davetiye vb.).			
9. Yazım okunaklıdır.			
10. Öğrendiğim yeni sözcükleri yazılarımda kullanırım.			

Yazma çalışmalarımda zorlandığım anlar:

.....

.....

.....

Yazma çalışmalarımda geliştirmem gereken yanlarım:

.....

.....

.....

.....

SÖZLÜK

A

ana duygu: Esas anlatılmak istenen duygu.

ana fikir: Belirli bir konuda yazılmış eserlerin temelini oluşturan ve okuyucuya verilmek istenen asıl düşünce.

anlatıcı: Roman ve hikâyede olayları, kişileri, mekân ve zamana ait bilgileri gören, algılayan ve anlatan, yazarın anlatma görevini yüklediği, olayların anlatımında okuyucu ile karşı karşıya bıraktığı kişi.

anlatım biçimi: Birbirinden farklı konuları, olayları, gözlem ve izlenimleri anlatırken kullanılan yöntemler.

anlatım birimi: Bir metni oluşturan anlamlı, en küçük parça.

anlatım teknikleri: Yazarın duygu ve düşüncelerini anlatırken kullandığı anlatma, gösterme ve özetleme gibi yöntemlerdir.

anlatım tutumu: Anlatmaya bağlı eserlerde yazarın anlattıklarına karşı takındığı, anlatılan olayların akışını yönlendiren; mizahi, eleştirel, alaycı vb. tavırlar.

anlatım: Duygu ve düşüncelerin sözlü ya da yazılı ifadesi.

B

bakış açısı: Roman veya hikâyelerde, anlatıcının, aktardığı olayla ilgili ayrıntılara hâkimiyeti ve ayrıntıları aktarma biçimi.

betimleme: Tasarlama, bir şeyi sözle veya yazıyla anlatma, göz önünde canlandırma, tasvir.

biçim: Edebiyatta var olan öğelerin birbirine bağlanarak oluşturdukları düzen.

Ç

çağrışım: Bir düşünce, görüntü vb.nin bir başkasını hatırlatması. Şiirde kelimelerin temel anlamlarına gönderme yaparak yeni ve soyut anlamlar kazanan yan anlamlı kelime ve kelime grupları.

çatışma: Roman ve hikâyede farklı düşünce ve hayat tarzından dolayı meydana gelen anlaşmazlık durumları.

D

düğüm: Bir söz yazıdan istenilen anlamı çıkarmayı, o yazıyı kavramayı engelleyen anlatım karışıklığı.

E

edebî metin: Edebî dil ve edebiyat eserinin temel özelliklerini taşıyan sanatsal anlatımlar.

F

folklor: Halk bilimi.

G

gerçeklik: Gerçek olan, var olan şeylerin tümü.

gözlem: Olaylara, olgulara, varlıklara inceleyici gözle bakmak ve onların belirleyici özelliklerini seçmek işi.

İ

içerik: Eserin kapsadığı duygular, imgeler ve hayaller; muhteva.

içtenlik: Sözlü ya da yazılı anlatımda duygu ve düşüncelerin içe doğduğu gibi doğal biçimde aktarma niteliği.

K

karakter: Bir eserde duygu, tutku ve düşünce yönlerinden ele alınan kimse.

kişiler: Roman ve hikâyede olay örgüsü içerisinde yer alan, tutum ve davranışlarıyla bireysel veya toplumsal değerleri temsil edenler

konu: Konuşmada, yazıda, eserde ele alınan düşünce, olay veya durum, mevzu.

kurmaca: Dış dünyanın sanatçının zihninde yorumlanarak tekrar şekil ve düzen alması.

M

mekân: Anlatma esasına bağlı edebî eserlerde anlatılan olayın sahnesi durumundaki unsurdur. **mensur:** Düzyazı.

O

olay: Bir arada bulunmak zorunda olan en az iki kişinin veya iki kişi yerine geçen kavram veya varlığın bireysel farklılıklar sebebiyle karşı karşıya gelmesi veya çatışması sonucu ortaya cakan eylem.

olay örgüsü: Anlatmaya dayalı edebî metinlerde, gündelik hayatta yaşanabilecek durumların kurguya dayalı düzenlenmesi.

Ö

öyküleme: Tasarlanan, gözlemlenen ya da yaşanan bir olayı yer , zaman ve kişi unsurlarına bağlayarak ifade etme.

öyküleyici anlatım: Roman ve hikâyede olayı mekân, zaman ve kişi kavramlarıyla ilişkilendirerek veren anlatım biçimi.

T

tema: 1. Temel duygu. 2. Öğretici veya edebî bir eserde işlenen konu, düşünce, görüş.

temel çatışma: Anlatıma dayalı edebî metinlerde gerilimi sağlayan, olayların dayandığı asıl unsur.

tip: Hikâye, roman, tiyatro gibi uzun anlatıma dayalı edebî eserlerde kişi kadrosu içinde yer alan ve belli bir düşüncenin, topluluğun zihniyetini ve ideolojinin temsilciliğini yüklenen kişi.

Ü

üslûp: Her yazarın, her hatibin fikrini, duygularını anlatmak için kullandığı özel anlatış tarzı.

Y

yalınlık: Anlatım da süsten ve zorlamadan kaçınma; kolayca anlaşılabilen bir anlatımın gerçekleşmesi.

yapı: Bütünün bir araya getirilişinde uyulan dizge.

yorum: Bir yapının anlamını açıkça ortaya çıkarabilmekte tutulan yol.

yöntem: Bir sorunu çözmek, bir deneyi sonuçlandırmak, bir konuyu öğrenmek ya da öğretmek gibi amaçlara ulaşmak için bilinçli olarak seçilen ve izlenen düzenli yol.

Z

zaman: Roman ve hikâyelerde çoğu kez fiiller aracılığıyla ifade edilen, olayların geçtiği zaman dilimini gün, mevsim, ay, yıl gibi takvime ait kavramlarla dile getiren çerçeve.

KAYNAKÇA

- ASENA, Orhan, *Hurrem Sultan*, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1960.
- ATAÇ, Nurullah, *Günce*, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2000.
- AYDEMİR, Şevket Süreyya, *Suyu Arayan Adam*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1993.
- BAŞKUT, Cevat Fehmi, Paydos, İnkılap ve Aka Kitabevleri, İstanbul, 1970.
- SAZYEK, Hakan Türk Romanında Postmodernist Yöntemler ve Yönelimler, Hece Dergisi, 2002.
- ZARİFOĞLU, Cahit, Mektuplar, Beyan Yayınları, İstanbul, 2010.
- ÇETİŞLİ, İsmail, Edebiyat Sanatı ve Bilimi, Akçağ Yayınları, Ankara, 2014.
- DİLMEN, Necmi Emel, Yeni Medya Kavramı Çerçevesinde İnternet Günlükleri-Bloglar ve Gazeteciliğe Yansımaları, Marmara İletişim Dergisi, Sayı: 12, Ocak 2007, İstanbul.
- DİNO, Güzin; Abidin DİNO, Sensiz Her Şey Renksiz, Can Yayınları, İstanbul, 2007.
- <http://bloghocam.blogspot.com/2011/02/blog-nedir.html>
- KARAALİOĞLU, Seyit Kemal, Edebiyat Sanatı, İnkılâp ve Aka Kitabevi, Ankara, 1980.
- KARAALİOĞLU, Seyit Kemal, Kompozisyon Sanatı, İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 2015.
- KORKMAZ, Zeynep, Türkiye Türkçesi Grameri, Türk Dil Kurumu, Ankara, 2003.
- İSEN, Mustafa, Latifi Tezkiresi, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1990.
- MEB, TTKB, Ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı Dersi (9,10,11,12) Öğretim Programı, Ankara 2018.
- ÖZAKMAN, Turgut, Ah Şu Gençler, Mitos Yayınları, Ankara, 2002.
- BİRİNCİ, Necat, Ruşen Eşref Ünaydın, Hazırlayan: Necat Birinci, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 1988.
- SAFA, Peyami, Fatih-Harbiye, Alkım Yayınevi, Ankara, 2014.
- TEKİN, Mehmet, Roman Sanatı, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2015.
- Türkçe Sözlük, TDK Yayınları, Ankara, 2012.
- Yazım Kılavuzu, TDK Yayınları, Ankara, 2012.
- <https://www.timurdemir.com.tr/ertelemek-yasami-kacirmaktır/>

UNUTMAYINIZ